

VAASAN YLIOPISTO

Humanistinen tiedekunta

Viestintätieteiden laitos

Paula Lehtomäki

Ketä kiinnostaa Hiki?

Liikuntasuhde television liikuntaohjelman tulkinnassa

Viestintätieteiden pro gradu -tutkielma

Vaasa 2006

SISÄLLYSLUETTELO

KUVIOT	3
TAULUKOT	3
1 JOHDANTO	7
1.1 Tavoite	8
1.2 Aineisto	9
1.3 Menetelmä	10
2 LIIKUNTA JA NUORET OSANA YHTEISKUNTAA	13
2.1 Liikuntakulttuuri ennen ja nyt	14
2.2 Liikunta televisiossa	16
2.2.1 YLE liikuttajana	18
2.2.2 Nuorten liikuntaohjelma Hiki	19
2.3 Nuoret aktiivisina osallistujina	20
2.3.1 Nuoret liikkujina	21
2.3.2 Nuoret television katsojina	21
3 LIIKUNTAKULTTURIN MERKITYSTEN TULKINTA	23
3.1 Sosialisaatio ja liikuntakulttuurin sisäistäminen	23
3.2 Liikuntasuhde	26
3.3 Sosiaaliseen maailmaan osallistumisen tasot	29
3.4 Tekstin ja vastaanottajan kohtaaminen	32
4 NUORTEN TULKINTOJA HIKI-OHJELMASTA	40
4.1 Vastaajien liikuntatausta	40
4.2 Nuorten liikuntasuhde ja sosiaaliseen maailmaan osallistumisen aste	43
4.2.1 Liikunnan merkitys ja kiinnostus liikuntaan liittyviin asioihin	45

4.2.2	Kiinnostus liikkumiseen yleensä	46
4.2.3	Ympäristön vaikutus ja mahdollisuudet	48
4.3	Nuoret, liikunta ja media	51
4.3.1	Ennakko-odotukset liikuntaohjelmasta	52
4.3.2	Odotukset hyvästä liikuntaohjelmasta	54
4.3.3	Liikunnan seuraaminen	55
4.4	Erilaisia tulkintoja Hiki-ohjelmasta	57
4.4.1	Parasta Hiki-ohjelmassa	58
4.4.2	Huonointia Hiki-ohjelmassa	60
4.5	Ohjelman onnistuminen	61
4.5.1	Yleinen onnistuminen	62
4.5.2	Sisällön ja toteutuksen onnistuminen	63
4.5.3	Ohjelman tavoitteiden onnistuminen	70
4.5.4	Kiinnostus kokeilla lajeja	71
4.5.5	Ohjelmasta saadun tiedon riittävyys	74
4.5.6	Yleinen kiinnostus ohjelmaan	76
4.6	Yhteenveto tutkimuksesta	77
5	JOHTOPÄÄTÖKSET	80
	LÄHTEET	83
	LIITE. Kyselylomake	88

KUVIOT

Kuvio 1. Vastaanottotutkimuksen kokonaiskenttä (ks. Panula 1997: 303)	12
Kuvio 2. Liikuntasuhteeseen vaikuttavat tekijät	27
Kuvio 3. Sosiaaliseen maailmaan osallistuminen	29
Kuvio 4. Merkitysten syntyyn vaikuttavat tekijät	34
Kuvio 5. Nuorten liikunta-aktiivisuus	41
Kuvio 6. Liikunnan määrän muutos viimeisen vuoden aikana	42
Kuvio 7. Liikunnan merkitys ja kiinnostus liikuntaan liittyviin asioihin	46
Kuvio 8. Vanhempien ja ystävien liikkuminen	49
Kuvio 9. Suhtautuminen liikuntaohjelmiin	53
Kuvio 10. Liikunnan ja urheilun seuraaminen	56
Kuvio 11. Hiki-ohjelman aikaisempi seuraaminen	58
Kuvio 12. Eri ryhmien yleisarvosana Hiki-ohjelmalle	62
Kuvio 13. Ohjelman onnistuminen	71
Kuvio 14. Kiinnostus kokeilla ohjelman lajeja ja kiinnostus lajikokeiluun yleensä	72
Kuvio 15. Katsoisiko ohjelmaan uudestaan	76

TAULUKOT

Taulukko 1. Vastaajien määrä oppilaitoksittain	9
Taulukko 2. Sanomien vastaanotto prosessi yksilötasolla (ks. Wiio 1984: 92).	36
Taulukko 3. Jako liikunnan sosiaaliseen maailmaan osallistumisen mukaan	44
Taulukko 4. Ohjelman eri osioiden saamat pisteet	64
Taulukko 5. Toteutuksellisten osioiden kolme parasta osiota ryhmittäin	66
Taulukko 6. Toteutuksellisten osioiden kolme heikointa osiota ryhmittäin	67
Taulukko 7. Sisällöllisten osioiden kolme parasta osiota ryhmittäin	68
Taulukko 8. Sisällöllisten osioiden kolme huonointa osiota ryhmittäin	69

VAASAN YLIOPISTO**Humanistinen tiedekunta**

Laitos:	Viestintätieteiden laitos
Tekijä:	Paula Lehtomäki
Pro gradu -tutkielma:	Ketä kiinnostaa Hiki? Liikuntasuhde television liikuntaohjelman tulkinnaassa
Tutkinto:	Filosofian maisteri
Oppiaine:	Viestintätieteet
Valmistumisvuosi:	2006
Työn ohjaaja:	Merja Koskela

TIIVISTELMÄ:

Tutkimukseni kohteena oli television liikuntaohjelman vastaanotto. Tavoitteenani oli selvittää, kokevatko vähän ja paljon liikkuvat nuoret Yleisradion nuorille suuntaaman Hiki-liikuntaohjelman eri tavoin, ja saako ohjelma nuoret kiinnostumaan liikunnasta ja liikkumisesta.

Ohjelmasta tekemäni rakenneanalyysin pohjalta tein kyselylomakkeen, jonka avulla haastattelin 113 pääkaupunkiseudulla asuvaa 15–16-vuotiasta nuorta. Tutkimuksen teoreettinen pohja on vastaanottotutkimuksessa. Tärkeässä osassa on myös Kosken (2004) liikuntasuhde-käsite sekä Unruhin (1979) jaottelua sosiaalisen maailman osallistujatyypeistä. Lähes puolet vastaajista luokitui Unruhin jaon mukaisesti liikunnan sosiaalisen maailman vakio-osallistujiksi. Seuraavaksi suurimmat ryhmät olivat liikuntakulttuurin aktiivitoimijat, sisäpiiriläiset, ja liikuntakulttuurista vain vähän kiinnostuneet turistit. Liikuntakulttuurin muukalaisiksi luokitui muutama nuori.

Kyselyyn vastanneet olivat suhteellisen aktiivisia liikkujia, ja liikunnan merkitys heidän elämässään oli melko suuri. Vastanneista 86 prosenttia ilmoitti harrastavansa liikuntaa vähintään 2–3 kertaa viikossa. Vanhempien ja kaveripiirin merkitys näkyi siinä, että muukalaisten vanhemmat liikkuvat vähän ja sisäpiiriläisten kaverit paljon. Kiinnostus television liikuntaohjelman seuraamiseen oli verrannollinen henkilön aikaisempaan suhteeseen liikuntakulttuuriin. Nuoret olivat sitä innokkaampia seuraamaan Hiki-ohjelmaa, mitä syvempi liikuntakulttuurin tuntemus heillä oli. Sisäpiiriläiset ja vakio-osallistajat tulkitsivat liikuntaohjelmaa liittyviä merkityksiä myönteisemmin kuin liikuntakulttuurin turistit tai muukalaiset. Suurin osa vastaajista oli kiinnostunut kokeilemaan ohjelmassa esitettyjä lajeja. Eniten kiinnostuneita olivat liikunnallisesti aktiiviset nuoret.

Tutkimuksen tuloksista annettiin kirjallinen palaute ohjelman tuottajille. Ohjelman musiikki, puhetyyli ja aiheet ovat kohtia, johon kannattaa kiinnittää erityistä huomiota, sille nämä kohdat saivat eniten kritiikkiä ohjelman kannalta haastavimmalta katsojaryhmältä liikuntasuhteen muukalaisilta. Kehitettäviä osioita ovat myös kaikilta ryhmiltä kritiikkiä saaneet urheilijoiden kommentti -osio sekä julkkis kokeilee lajeja -osio.

AVAINSANAT: liikuntaohjelma, liikuntasuhde, nuoret, sosiaaliseen maailmaan osallistuminen, sosialisatio, televisio, vastaanottotutkimus

1 JOHDANTO

Liikunnan ja urheilun merkitys ihmisten terveydelle ja yleiselle hyvinvoinnille tiedetään hyvin. Silti suurin osa ihmisistä ei liiku terveytensä kannalta riittävästi. Jopa 90 prosenttia nuorista harrastaa liikuntaa (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006: 7). Vaikka nuoret harrastavat liikuntaa kohtalaisen paljon, liikuntatottumukset ovat muuttuneet aikaisemmasta. Tämän päivän nuoret ovat lihavampia ja huonokuntoisempia kuin aikaisempien sukupolvien nuoret (ks. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri 2005).

Liikunnalla ja urheilulla on yhteiskunnassamme ja kulttuurissamme vankka asema, ja ne ovat niitä harvoja elämänalueita, joista ihmiset ovat laajasti kiinnostuneita ja johon myös yhteiskunnalliset tahot ovat nähneet tarpeen suunnata resursseja (Koski 2004: 199). Yksi esimerkki tästä on valtioneuvoston hyväksymä Terveys 2015 - kansanterveysohjelma, jossa liikunta mainitaan tärkeänä keinona väestön terveyden edistämiseksi (Sosiaali- ja terveysministeriö 2002). Huoli lasten ja nuorten heikentyneestä kunnosta on saanut päättäjät liikkeelle ja erilaisia yhteiskunnallisia vaikutustapoja nuorten liikuttamiseksi kehitellään jatkuvasti.

Liikuntakulttuurin merkitysten sisäistäminen alkaa nuorella iällä (Koski 2004: 195). Liikunnallisen elämäntavan oppimisessa ihmisen lähipiirillä on tärkeä merkitys. Myös media voi edistää liikuntaposiitivisten ajattelu- ja käyttäytymismallien sisäistämistä. Sosialisatiolle erityisen tärkeä vaihe on lapsuus ja nuoruus. Lapsuudessa ja nuoruudessa syntyneet kokemukset ja opitut mallit vaikuttavat vahvasti myöhemmän iän liikuntasuhteeseen. Erityisen tärkeä tämä ikävaihe on siksi, että nuoruudessa sisäistetty liikunnallinen elämäntapa säilyy useimmiten läpi elämän. (Koski 2000: 197; Telama 2000: 59–60.)

Vaikka television liikunta- ja urheiluohjelmien seuraamisella ei ole todistettu olevan suoraa yhteyttä liikunnan harrastamisen määrään (Koski 2004: 201), televisiolla todennäköisesti on merkitystä tietynlaisten ajattelumallien vahvistamisessa ja positiivisen suhtautumisen edistämässä liikuntakulttuuriin ja liikkumiseen. Television ja liikunnan suhde on haastava. Televisio nähdään perinteisesti passivoivana välineenä, joka kannus-

taa sohvalta löhöämiseen. Informatiiviset ja innostavat liikuntaohjelmat puolestaan pyrkivät aktivoimaan ihmisiä liikkumaan. Liikuntaohjelmat ovat televisiossa uusi ilmiö ja ne hakevat vielä muotoaan ja paikkaansa. Osittain tästä syystä ihmisten suhtautuminen liikuntaohjelmiin on vaihtelevaa. Tätä uudentyyppistä ohjelmaformaattia ei vielä tunnetta hyvin.

Television merkitys valistuskanavana on noteerattu pohjoismaisissa yleisradioyhtiöissä, jotka viettivät liikunnan ja urheilun teemavuotta vuonna 2005. Suomessa teemavuosi näkyi Yleisradion (YLE) ohjelmistossa painottuneena liikuntatarjontana ja Suomi Liikkeelle -kampanjana. Yksi osa kampanjaa oli nuorille suunnattu liikuntaohjelma Hiki.

1.1 Tavoite

Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, kokevatko vähän ja paljon liikkuvat nuoret Yleisradion nuorille suuntaaman Hiki-liikuntaohjelman eri tavoin, mistä asioista erilaisista liikuntataustoista tulevat nuoret pitävät ohjelmassa ja mistä eivät, sekä onnistuuko Hiki tavoitteensa mukaisesti herättämään vähän liikkuvissa nuorissa kiinnostuksen liikuntaan ja liikkumiseen. Lisäksi selvitän ohjelman kehittämiseksi nuorten mielipiteitä Hiki-ohjelman eri osioista.

Nuorten aikaisempia liikuntakokemuksia ja suhtautumista liikuntaan voidaan analysoida liikuntasuhteen avulla. Liikuntasuhde kuvaa yksilön suhdetta liikuntakulttuuriin ja liikunnan sosiaaliseen maailmaan asennoitumisen ja osallistumisen tasolla (Koski 2004: 190). Liikuntasuhde on uusi käsite, ja sitä on käytetty tutkimuksissa vähän. Uskon, että liikuntasuhde-käsitteen avulla voidaan selvittää, kuinka syvällä nuori on liikunnan sosiaalisessa maailmassa. Tämä on yhteydessä siihen, kuinka nuori tulkitsee ja merkityksellistää liikuntakulttuuriin liittyviä asioita, kuten television liikuntaohjelmaa. Oletan, että nuoret, joille liikunnan sosiaalinen maailma on entuudestaan tuttu, pitävät liikuntaohjelmista enemmän kuin nuoret, joille liikunnan sosiaalinen maailma on vieras.

1.2 Aineisto

Tutkimukseni aineisto on kerätty puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla marras-kuussa 2005. Tutkimukseen osallistui kuusi yhdeksäsluokkalaisista eli 15–16-vuotiasta nuorista koostuvaa luokkaa kuudesta Helsingin kaupungin ylläpitämästä perusasteen oppilaitoksesta. Tutkittavat luokat olen valinnut Helsingistä, jotta taustamuuttajat, television näkyvyys ja liikuntamahdollisuudet, ovat kaikille samoja. Tutkimuksen otos oli 113 nuorta. Nuorista 108 ilmoitti kotikunnakseen Helsingin, kaksi Espoon ja kolme jätti kotipaikkansa ilmoittamatta.

Tutkimukseen osallistuneet koulut valittiin sattumanvaraisesti eri puolilta Helsinkiä. Luokkien koot vaihtelivat 13 oppilaasta 27 oppilaaseen (ks. taulukko 1). Tutkimukseen osallistuneet koulut ja oppilasmäärät ovat Alppilan yläaste (19 oppilasta), Etelä-Töölön yläaste (27), Meilahden yläaste (15), Pakilan yläaste (23), Pitäjämäen peruskoulu (13) ja Vesalan yläaste (16). Kyselyyn vastanneista 62 prosenttia oli poikia (70 nuorta) ja 38 prosenttia tyttöjä (43 nuorta).

Taulukko 1. Vastaajien määrä oppilaitoksittain.

Oppilaitos	Vastaajien määrä	Tyttöjä	Poikia
Alppilan yläaste	19	11	8
Etu-Töölön yläaste	27	17	10
Meilahden yläaste	15	8	7
Pakilan yläaste	23	4	19
Pitäjämäen yläaste	13	3	10
Vesalan yläaste	16	0	16
Yhteensä	113	43	70

Tutkimuksessa käytin yhtä Hiki-ohjelman sattumanvaraisesti valittua jaksoa. Hiki on YLE:n kakkoskanavalla näkyvä liikuntaan ja urheiluun keskittyvä nuorten liikuntaohjelma. Ohjelma on tarkoitettu 14–24-vuotiaille nuorille sekä muille liikunnasta ja urheilusta kiinnostuneille. Hiki pyrkii aktivoimaan vähän liikkuvia ihmisiä liikunnan pariin

innostavalla ja aktiivisella asenteella sekä antamalla tietoa erilaisista liikuntalajeista ja niiden harrastamisesta. (YLE 2005.)

Valitsemani jakso on Hiki-ohjelman numero 19, jonka ensiesitys televisiossa oli 21.9.2005. Valittu jakso koostuu osioista, joita ovat: julkkisvieras kokeilee lajia, lajinvaihto, urheilijat kertovat ajatuksiaan, erikoisen lajin esittely ja tapahtumavierailu. Ohjelmaan sisältyy myös vauhdikkaita liikunnallisia videopätkiä, tietolaatikoita lajeista sekä hauskaalla jänisgraafiikalla toteutetut alku- ja lopputekstit.

Tutkimus jakaantui kahteen osaan. Nuoret täyttivät ensin kyselyn ensimmäisen osan, jossa selvitettiin taustamuuttujia, nuorten omaa liikuntasuhdetta sekä heidän yleisiä kokemuksiaan liikunnasta, mediasta ja liikuntaohjelmista. Tämän jälkeen nuorille näytettiin valittu Hiki-ohjelman jakso. Jakson nähtyään nuoret vastasivat kyselyn toiseen osaan, jossa kartoitettiin heidän kokemuksiaan ja tulkintojaan ohjelmasta.

Yläasteikäiset ovat haastava kohderyhmä, sillä he saattavat asennoitua tutkimukseen ailahtelevasti. Tutkimuksessa muutamia epäasiallisia vastauksia jouduttiin jättämään analyysin ulkopuolelle. Vaikka vastaajien asenteesta tutkimusta kohtaan ei voi olla varma, nuoret ovat tärkeitä tutkittavia. Yli 14-vuotiaat ovat väliinpuotoajia liikunta- ja urheilutoiminnassa (ks. Lämsä & Mäenpää 2002: 5) ja tieto siitä, miten tämän ikäisiä nuoria voisi paremmin innostaa mukaan liikuntaan tai pysymään mukana liikuntatoiminnassa, on tärkeä. Uskon yläasteikäisten olevan hyvä kohderyhmä myös siksi, että peruskoululuokista on mahdollista saada helposti kattava otos koko ikäluokasta. Vakioidut taustamuuttujat auttavat keskittymään tutkimuksen pääasiaan, nuorten suhtautumiseen liikuntaan ja liikuntakulttuuriin. Uskon, että suppeasta otoksesta huolimatta tutkimustulokset ovat hyödynnettävissä laajemminkin.

1.3 Menetelmä

Käytän tutkimukseni menetelmänä kyselytutkimusta. Tein Hiki-ohjelmasta rakenneanalyysiin, jonka pohjalta muodostin puolistrukturoidun kyselylomakkeen. Rakenneanalyysi-

sin toteutin poimimalla ohjelmasta kaikki helposti erotettavat osat, kuten grafiikat, henkilöhahmot ja sisältöosiot (ks. 4.5.2). Lisäksi ohjelman tuottajatiimi kertoi omia näkemyksiään ohjelman rakenteesta ja siitä, mitkä osat ohjelmasta ovat heidän mielestään tärkeitä. Sisältö- ja rakenneosia käytin apuna kyselylomakkeen tekemisessä sekä tulosten analysoinnissa. Tutkimuksen teoreettinen pohja nojaa vastaanottotutkimukseen.

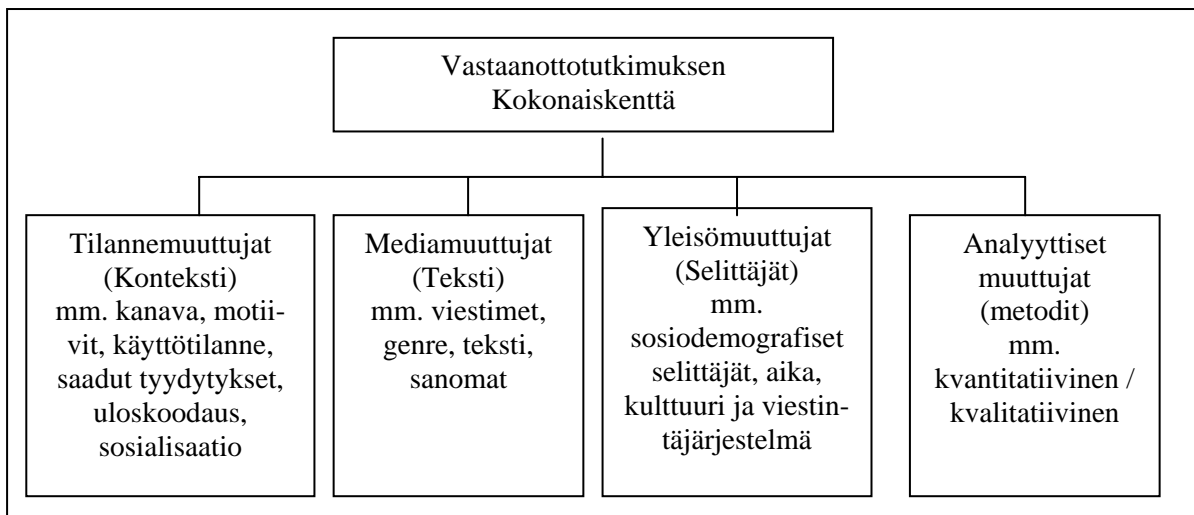
Käytetyn kyselylomakkeen avulla selvitin nuorten liikuntasuhdetta. Liikuntasuhde on Kosken (2004) kehittämä käsite. Se muodostuu neljästä osa-alueeseen, jotka ovat oma-kohtainen liikunta, penkkiurheilu, liikunnan tuottaminen ja *sportisointi*. Sportisointi tarkoittaa liikunnan ja urheilun merkityksien siirtymistä liikuntakulttuurin ulkopuolisille elämänalueille, kuten kielenkäyttöön ja ajattelumalleihin. Vastausten perusteella jaoin kyselyyn osallistuneet nuoret neljään ryhmään, jotka ovat *muukalainen*, *turisti*, *vakio-osallistuja* ja *sisäpiiriläinen*. Jako perustuu Unruhin (1979) luokitteluun neljästä erilaisesta tavasta osallistua sosiaaliseen maailmaan.

Jakaessani nuoret sosiaalisen maailman osallistujaryhmiin heidän liikuntasuhteensa mukaan, kiinnitin huomiota neljään kohtaan: nuoren omaan arvioon viikoittaisesta liikkumisestaan (kysymys 7, ks. liite), liikunnan merkitykseen hänen elämässään (kysymys 11), nuoren kiinnostukseen liikuntaan liittyviin asioihin (kysymys 12, kohta 18) sekä liikunnan seuraamisen määrään (kysymys 12, kohdat 7–9, 11–12). Jakoon vaikutti myös nuoren osallistuminen liikunnan tuottamiseen (kysymykset 9 ja 10).

Tutkimukseni lähtökohtana on tekstin ja vastaanottajan kohtaaminen ja se, kuinka merkitykset ja tulkinnat syntyvät tietyssä kulttuurisessa kontekstissa. Työssäni teksti on sanoista ja kuvista koostuva kokonaisuus. Puhun televisio-ohjelmista teksteinä. Kontekstilla tarkoitan ympäristöä, joka vaikuttaa tekstien tuottamiseen ja tulkintaan. Konteksti voidaan nähdä sinä tulkintaympäristönä, jossa ihminen kohtaa tekstin (Lehtonen 1998). Laajasti nähtynä kontekstin voidaan ajatella sisältävän laajat yhteiskunnalliset rakenteet, vallitsevan yhteiskunnan ja kulttuurin sekä historiallinen ajankohdan. Tekstin kontekstia ovat myös viestintäväline ja viestintäjärjestelmä, tekstin lajityyppi eli genre sekä muut tekstit. (ks. Lehtonen 1998.)

Tutkimukseni teoreettinen lähtökohta on vastaanottotutkimuksessa. Vastaanottotutkimus sisältää monia erilaisia teorioita ja näkökulmia. Se yhdistää vaikutus- ja käyttötarkoitustutkimuksen ajattelutapoja ja laajentaa kriittisen kulttuuritutkimuksen näkökulmaa. Vastaanottotutkimus on laaja kattotermin, joka pitää sisällään monia erilaisia yleisötutkimusmenetelmiä. Tärkeä lähtökohta ajattelulle on tekstin ja vastaanottajan vuorovaikutus laajemmassa kontekstissa. (Jensen 1986; Panula 1997.)

Jensen (1986) jakaa vastaanottotutkimuksen neljään osaan (ks. kuvio 1), jotka ovat *tilannemuuttajat*, *mediamuuttajat*, *yleisömuuttajat* ja *analyytiset muuttajat*. Tutkimukseni sisältää osia kaikista neljästä Jensenin luokittelumallin osista.

Kuvio 1. Vastaanottotutkimuksen kokonaiskenttä (ks. Panula 1997: 303).

Yleensä vastaanottotutkimuksessa huomio kiinnitetään sekä tekstiin että tekstin vastaanottajiin. Tekstin ja vastaanoton tarkastelua samassa tutkimuksessa on myös arvoiteltu ja sitä on jopa pidetty mahdottomana (Ridell 1998: 103). Tutkimuksessani tämä on huomioitu painotuksissa. Pääasiallisesti keskityn tutkimuksessani tekstin vastaanottajiin, joskin myös tekstillä on tärkeä rooli. Syvemmän tekstianalyysin sijaan tein vain pinnallisen rakenneanalyysin tutkittavana olevasta Hiki-ohjelman jaksosta.

2 LIIKUNTA JA NUORET OSANA YHTEISKUNTAA

Liikunta ja urheilu ovat termejä, joiden merkitys on häilyväinen ja monesti niitä käytetään päällekkäin. Vaikka pohjimmiltaan kyse on samasta asiasta, ihmisten liikkumisesta, erojakin näiden kahden termin välillä on. Useimmiten, kuten myös tässä tutkimuksessa, liikunnalla tarkoitetaan vapaamuotoista kuntoa ylläpitävää ja mielihyvää tuottavaa fyysistä aktiivisuutta. Urheilulla taas viitataan organisoidumpaan fyysiseen aktiivisuuteen, johon liittyy erilaisia sääntöjä. Kilpaileminen liittyy kiinteästi urheiluun. (ks. Vuolle, Telama & Laakso 1986: 17.)

Liikuntaan ja urheiluun liittyy monenlaisia ajattelu- ja toimintamalleja. Ne muodostavan selkeän yhtenäisen kokonaisuuden, jota voi pitää omana kulttuurin osa-alueena, liikuntakulttuurina. Kulttuuri on laaja käsite, jonka voi ajatella olevan tietyissä olosuhteissa vallitseva yhteisön elämäntapa. Kulttuuri vaikuttaa siihen, miten ihmiset ajattelevat ja toimivat. Toisaalta ihmiset muokkaavat omalla käytöksellään kulttuuria. (Alasuutari 1996:33; Karvonen 1998: 30–32.) Eläessämme tietyssä kulttuurissa opimme hahmottamaan maailmaa tietyllä tavalla. Liikuntakulttuuri opettaa positiivista ajattelumallia liikkumista ja liikuntaan liittyviä asioita kohtaan.

Liikuntakulttuurin merkitys on vaihdellut eri aikakausina, ja sen muutoksilla on vahva yhteys yhteiskunnassa vallitsevien ajattelumallien muutoksiin. Liikunta ja urheilu herättävät ihmisissä suuria tunteita ja niitä on käytetty poliittisten päämäärien ajamiseen. Liikunnan ja urheilun yhteiskunnallista merkitystä kuvastaa se, että esimerkiksi 1900-luvun alussa niitä käytettiin kansallisen identiteetin rakentamiseen, yhteisöllisyyden synnyttäjänä sekä yhteiskunnallisen kontrollin välikappaleina (Itkonen & Sänkiaho 2000: 189, 191–192).

1900-luvun edetessä liikunnan merkitys väheni, mutta viime vuosina se on taas noussut yhdeksi tärkeäksi teemaksi yhteiskunnassa. Tulevaisuudessa yhteiskuntaa vaanivat uhat, väestön vanheneminen ja siitä seuraavan kansalaisten terveyden ja toimintakyvyn heikkeneminen, ylipainosta ja liikkumattomuudesta seuraava sairauksien lisääntyminen sekä

näistä kaikista johtuva sairaanhoidon menojen kasvu ovat pakottaneet päättäjät toimimaan. (ks. Vuori & Miettinen 2000: 91, 95.) Liikuntakulttuurin merkityksen kasvuun on vaikuttanut se, että liikunta on todettu tehokkaaksi keinoksi tulevaisuuden uhkien ehkäisemisessä, ja useat vaikutusvaltaiset tahot ovat alkaneet kampanjoida liikunnan puolesta.

Ihmiset tulkitsevat maailmaa useimmiten yhteiskunnassa hallitsevien ajattelumallien mukaisesti (ks. Fiske 1996: 147). Se, mitä pidetään hallitsevana ajattelumallina, liittyy siihen, mitä ihmiset pitävät enemmistön mielipiteenä (ks. Suhonen 1998:185). Nykypäivänä media on tärkeä yhteiskunnallista keskustelua ylläpitävä taho. Ihmisten ajattelua ohjaa se, miten tietystä aiheista puhutaan mediassa ja se, kuinka paljon se on medioissa esillä. Yleisenä oletuksena on, että se, mikä näkyy mediassa, kiinnostaa myös ihmisiä. Asialla on kaksi puolta. Mitä laajempaa ihmisten kiinnostus tiettyä asiaa kohtaan on, sitä parempi on sen näkyvyys mediassa (Hemilä 2000: 276, 281). Jos liikunnan oletetaan kiinnostavan ihmisiä, liikuntaohjelmia näytetään mediassa. Liikunnan näkymisen mediassa taas lisää ihmisten kiinnostusta aihetta kohtaan. Uskon, että se, miten paljon ja millaisin keinoin liikunta mediassa näkyy, vaikuttaa ihmisten mielikuviin liikunnasta ja liikuntakulttuurista.

2.1 Liikuntakulttuuri ennen ja nyt

Liikunta- ja urheilutoiminta, sellaisina kuin ne ymmärrämme, ovat historiallisesti katsottuna suhteellisen uusia ilmiöitä, sillä vasta 1800-luvulla organisoitu liikunta- ja urheilutoiminta alkoi syrjäyttää elinkeino- ja liikennepohjaista kansanomaista liikuntaa ja spontaania kisailutoimintaa. Yhtenä syynä liikunnan uudentilaiselle organisoitumiselle Suomessa olivat muualta Euroopasta levinneet kasvatus- ja liikunta-ajatukset suosivat ja vahvistavat ajattelumallit. Uusien ajattelumallien seurauksena Suomeen syntyi koulu- ja seuravoimistelua sekä kilpailuhenkempää urheilutoimintaa. (Wuolio 1982: 11, 29–30.) Organisoitu liikunta- ja urheilutoiminta sai oman kansanvalistuksellisen roolinsa terveyden, ryhdikkyuden, raittiuden ja reippauden edistäjänä. Paikalliset urheiluseurat toi-

mivat tärkeinä kansallisen identiteetin ja suomalaisen yhteiskunnan rakennusvälineinä. (Itkonen & Sänkiaho 2000: 198.)

Tultaessa 1900-luvulle liikunta- ja urheilukulttuuri alkoivat eriytyä toisistaan yhä voimakkaammin. Sanomalehdistön ansiosta urheilun kilpailutoiminnasta tuli 1920–30-luvulla liikuntakulttuurin näkyvin muoto. (Wuolio 1982: 128.) Urheilu nähtiin välineenä nationalismiin ja maanpuolustuksen tarpeiden täyttymiselle. Kun suomalaiset vielä menestyivät kansainvälisillä kilpakentillä, nuori kansakunta sai tarvitsemaansa vahvistusta itsetunnon, ja urheilun merkitys kasvoi edelleen. (ks. Itkonen & Sänkiaho 2000: 199–200.) Urheilun kahmiessa mediannäkyvyyttä liikuntatoiminnan yhteiskunnallinen painoarvo väheni. Samalla väheni liikunnan näkyvyys mediassa. Liikunnan merkitys pysyi kuitenkin kohtalaisen suurena koululiikunnan, naisvoimistelun ja armeijan liikuntakoulutuksen ansiosta. (Wuolio 1982: 128–130, 138–146.)

Kritiikki kilpaurheilua kohtaan alkoi kasvaa 1950-luvulla erityisesti suomalaisten huonon kansainvälisen kilpamenestyksen myötä. 1960-luvulle jatkunut yhteiskunnallinen keskustelu johti liikuntakulttuurin painatuksen siirtymiseen kilpailukorosteisuudesta kohti koko kansan tarpeet huomioivaa liikuntatoimintaa. Liikuntapoliittisilla päivillä vuonna 1967 tehtiin linjaus, jonka mukaan liikuntakulttuuri koostuu toisistaan eroavista osista, joita kaikkia pitäisi tukea yhtä paljon. Linjauksen ansiosta kuntoliikunta, liikuntakasvatus ja liikuntatutkimus lisäsivät merkitystään kilpa- ja huippu-urheilun rinnalla. (Wuolio 1982: 156–157.) Liikuntakulttuurin eri osa-alueiden merkitystä kuvastaa esimerkiksi opetusministeriön jakamat liikuntajärjestöjen valtionavustukset, joiden jakoperusteissa on huomioitu tasapuolisesti järjestöjen toiminta lasten- ja nuorten urheilun, kuntoliikunnan ja huippu-urheiluun eteen. Uutena painatuksena edellisten rinnalla ovat merkitystään nostaneet järjestöjen toiminta yhteiskuntavastuun ja seuratoiminnan osa-alueilla.

Liikunnan terveysvaikutuksista on tehty tutkimusta 1950-luvulta lähtien, mutta vasta 1980–90-luvulla tapahtui tutkimuksessa läpimurto, jonka ansiosta liikunnan merkitys terveyttä edistävänä toimintana kasvoi huomattavasti (Oja & Borms 2004: 21). Tutkimustoiminnan kanssa samaan aikaan kehittyi kuntoliikunta, joka Toisen maailmasodan

jälkeen laajeni kohti koko kansan massaliikuntaa. Samaan aikaan, kun liikuntakulttuuri alkoi tarjota jokaiselle jotain, urheilu jatkoi ajautumistaan yhä kauemmas tavallisen ihmisen arjesta (Wuolio 1982: 161). Urheilun ammattilaistuminen, kaupallistuminen ja niistä seuraava medialisoituminen ja markkinaehtoistuminen ovat tehneet huippu-urheilusta tuotteen, joka tarjoaa yhä enemmän viihdettä penkkiurheilijoille (Liikunnan ja urheilun tarina 2003: 18–19), mutta on yhä kauempana tavallisen liikkujan arjesta.

2000-luvun alkua kohti liikuntakulttuuri ja liikuntatarjonta ovat monipuolistuneet aikaisempaan verrattaessa. Vaikka liikunta vie merkittävän osan ihmisten vapaa-ajasta, liikunnan määrä ja laatu eli tehokkuus ei ole ihmisten terveyden kannalta riittävää (Liikunnan ja urheilun tarina 2003, 18–19). Huoli ihmisten liikkumattomuudesta ja siitä seuraavasta terveystilasta liitettynä väestön vanhenemiseen, on saanut päättäjät liikkeelle. Liikunta halutaan osaksi jokaisen suomalaisen arkea.

2.2 Liikunta televisiossa

Liikunnan ja television suhdetta on tutkittu vähän. Vaikka urheiluohjelmia on ollut televisiossa lähes sen alkuajoista lähtien, liikunta on televisiossa melko uusi ilmiö. Liikuntaohjelmat eivät vielä ole vakiintunut ohjelmagenre. Tutkimuksessani tarkoitan liikuntaohjelmilla liikunta- ja urheilulajeja käsitteleviä ohjelmia, joissa kilpailemisen sijaan tärkeää on informatiivisuus ja ihmisiä liikkumaan innostava asenne. Liikuntaohjelmilla pyritään saamaan ihmiset liikkeelle sekä viihdyttämään television katsojia.

Liikunnan ja television nuorta suhdetta kuvastaa se, että yksi television vanhimmista liikuntaohjelmista on FST *Sportmagasinet*, jonka ensimmäinen jakso lähetettiin vuonna 1985. TV2:n liikuntaklassikko, *Jumppa*, on näkynyt televisiossa vuodesta 1987. Vuonna 2006 televisiossa näkyviä liikuntaohjelmia olivat muun muassa YLE:n nuorille suunnattu liikuntaohjelma *Hiki*, FST:n *Idrottsbiten* ja MTV3:n *Elixir*.

Urheilun ja median suhde on selvästi vanhempi ja vakiintuneempi kuin liikunnan ja median suhde. Median ansiona voidaan pitää sitä, että urheilu on kehittynyt nykyajan

suosituimmaksi yleisöviihteeksi (Hemilä 2000: 276). Liikunta taas on nähty urheilun näkymättömänä kumppanina (Wuolio 1982). Urheilu ja liikunta rinnastetaan usein toisiinsa. Sanomalehtien urheilupalstoilta löytyy liikunta uutisia ja liikuntaohjelmat on luokiteltu television ohjelmätiedoissa urheiluohjelmien alle. Painotus on selkeä. Kilpaurheilu on viihdettä, joka kiinnostaa suurta yleisöä.

Urheilun vahva asema televisiossa näkyy television ohjelmakartasta. Televisiossa liikuntaohjelmien osuus on murto-osa urheilun saamasta lähetysajasta. Useimmiten liikunta ja urheiluohjelmia ei ole erotettu toisistaan. Esimerkiksi suomalaisista televisiotarjontaa analysoiva raportti, Suomalainen televisiotarjonta (2005), kertoo kaikkien televisiossa olleiden liikunta- ja urheiluohjelmien lähetysajan, joka oli vuonna 2005 noin 36 tuntia viikossa. Liikuntaohjelmia ei ole erikseen luokiteltu tässä analyysissä, mutta selaillemalla television ohjelmatarjontaa voidaan liikuntaohjelmien määrän todeta olevan vain murto-osan urheiluohjelmista. Vuonna 2005 televisiossa oli selkeästi liikuntaohjelmiksi määriteltäviä ohjelmia alle viisi tuntia viikossa. Liikunta-aiheet näkyvät liikuntaohjelmien lisäksi osana muita ohjelmatyyppejä, esimerkiksi asiaohjelmissa.

Yleisen yhteiskunnassa vallitsevan liikuntakiinnostuksen myötä television liikuntaohjelmien määrä on lisääntynyt. Ainakin hetkellisesti liikuntaohjelmien määrään televisiossa on vaikuttanut YLE:n vuonna 2005 viettämä liikunnan ja urheilun teemavuosi, joka toi televisioon monia uusia liikuntaohjelmia. Näitä olivat esimerkiksi *Hiki*, *Täh-täimessä maraton* ja *Syke sytyttää* -ohjelmat. Television liikuntaohjelmien merkityksen kasvua kuvastaa myös se, että vuoden 2004 Telvis-yleisöäänestyksessä parhaaksi urheiluohjelmaksi äänestettiin MTV3:lla näkyvä liikuntaohjelma *Elixir*. Kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun liikuntaohjelma oli mukana Telvis-äänestyksessä.

Vaikka liikunta ei ole saanut aikaisemmin näkyvyyttä televisiossa, liikunnalla on tärkeä merkitys muiden medoiden sisältönä. Aikakauslehdissä liikunnalla on tärkeä rooli. Liikuntaa käsitteleviä aikakauslehtiä löytyykin Suomesta yli kaksisataa (Pyykkönen, Pänkäläinen, Salo & Tuomi 1996: 8). Liikunnan yleis- ja ammattilehtien lisäksi (esimerkiksi *Liikunta & Tiede*, *Koululiikunta*) liikuntaa käsitellään lajikohtaisissa harrastuslehdissä ja liikkumiseen suunnatatuissa julkaisuissa (*Skimbaaja*, *Retki-lehti*). Lisäksi liikunta

näkyvä vahvasti yleisaikakauslehdissä (*Yhteishyvä*, *Suomen Kuvalehti*) sekä naisille suunnatuissa terveys- ja kauneuslehdissä (*Kauneus ja terveys*, *Kunto plus*). (Pyykkönen ym. 1996: 8–9.)

2.2.1 YLE liikuttajana

Yleisradio Oy on julkisen palvelun televisio- ja radiotoimintaa harjoittava viestintäyhtiö (YLE pähkinänkuoressa 2005: 1). Yleisradion toimintaa ohjaa eduskunnan säätämä Laki Yleisradio Oy:stä (1993). Laissa säädetään YLE:n tehtävästä tarjota täyden palvelun televisio- ja radiotoimintaa ja siihen liittyviä oheis- ja lisäpalveluita jokaiselle yhtäläisin ehdoin. Lain mukaan yhtiön tehtävänä on tukea kansainvaltaa tarjoamalla monipuolista tietoa yhteiskunnallisista kysymyksistä myös vähemmistö- ja erityisryhmille. (Laki Yleisradio Oy:stä 1993.)

Yleisradion ohjelmatoimintaa säätelee eduskunnan valitsevan hallintoneuvoston hyväksymä Ohjelmatoiminnan säännöstö. YLE:n ohjelmatarjonnassa painottuu tiedonvälitys, uutiset ja ajankohtaisohjelmista sekä kulttuuri ja sivistys. (YLE pähkinänkuoressa 2005: 1.) YLE:llä on tärkeä tehtävä julkisen palvelun kanavana tuottaa laadukasta ja monipuolista ohjelmistoa. YLE joutuu kilpailemaan kaupallisia yhtiöitä vastaan, ja sen ohjelmisto onkin yhä viihteellisempää.

Nykypäivänä medioilla on tarve toimia yhteiskuntavastuullisesti. Tämä näkyy yleistä yhteiskuntajärjestystä tukevien ja kansalaisten hyvinvointia rakentavien ohjelmien lisääntymisenä (Hemilä 2000: 279). Liikuntaohjelmat osoittavat median ottaneen vastuuta yhteiskunnan ja ihmisten hyvinvoinnin edistämisestä. Liikuntaohjelmien merkityksen kasvu YLE:n ohjelmatarjonnassa kuvastaa se, että Yleisradio nosti muiden pohjoismaisten televisioyhtiöiden kanssa vuoden 2005 liikunnan teemavuodeksi.

Analogiset kanavat TV1, TV2, MTV3 ja Nelonen tarjosivat katsojille vuonna 2005 viikoittain keskimäärin 385 tuntia ohjelmaa. Yleisradion lähettää ohjelmia kahdella analogisella ja kolmella digitaalisella kanavalla. Vuonna 2005 YLE lähetti analogisilla kana-

villaan viikoittain keskimäärin 200 tuntia ohjelmaa (Suomalainen TV-tarjonta 2005: 18–19).

Urheilulla on tärkeä rooli television ohjelmatarjonnassa. Kaupallisten kanavien, MTV3:n ja Nelosen ohjelmistosta noin yhdeksän prosenttia on urheilua, kun taas esimerkiksi TV2:n ohjelmistossa urheiluohjelmat täyttivät vuonna 2005 yli kuudenneksen (17 %). Tällöin Yleisradion kanavilla lähetettiin urheilua hiukan yli 19 tuntia viikossa. (Suomalainen TV-tarjonta 2005: 44.)

2.2.2 Nuorten liikuntaohjelma Hiki

Hiki on keväällä 2005 YLE:n kakkoskanavalla alkanut liikuntaan ja urheiluun keskittyvä vauhdikas liikuntaohjelma. Hiki syntyi osana YLE:n Suomi Liikkeelle -teemavuotta. Ohjelma oli alun perin suunnattu 14–24-vuotiaille nuorille, mutta sitä ei haluttu leimata pelkästään nuortenohjelmaksi. Aluksi kohderyhmää rajoitti ohjelman lähetysaika, joka oli vuonna 2005 keskiviikkoisin kello 16.15. Vuoden 2006 alusta Hiki-ohjelma on näkynyt TV2:lla keskiviikkoisin kello 18.50. Lähetysajan vaihtumisen parhaaseen katse-
luaikaan laajensi ohjelman potentiaalista katsojakunnan kaikkiin liikunnasta ja urheilusta kiinnostuneisiin.

Hiki-ohjelma on muokkaantunut vuosien aikana, mutta ohjelman perussisältö, tavoitteet ja nuorekas ote tuotantoon ovat säilyneet ennallaan. Uudistukset ovat koskeneet ohjelman ulkonäköä ja grafiikkaa. Ohjelman tuottaja on Anssi Autio ja ohjelman juontajina toimivat Jusu Lounela ja Sonja Kailassaari. Hiki-ohjelma on Suomen Liikunnan ja Urheilun (SLU) ja opetusministeriön tukema.

Hiki esittelee erilaisia liikuntalajeja, niitä harrastavia urheilijoita, julkisuuden henkilöitä ja muita innokkaita hikoilijoita. Hiki-filosofia ei karttele mitään lajia (YLE 2005). Ohjelmassa käsitellään monipuolisesti perinteisiä ja erikoisempia lajeja, taitoluistelusta suunnistukseen, kanoottipoolosta laskuvarjohyppyyn. Ohjelmaa tehdään ympäri Suomea, joten erilaiset tapahtumat pääsevät esille ohjelmassa (YLE 2005).

Hiki-ohjelmalla pyritään aktivoimaan katsojia, joille liikkuminen ei ole vielä arkipäivää. Pyrkimyksenä on tarjota monipuolinen infopaketti liikuntaan ja urheiluun (YLE 2005). Hiki ohjelmassa erilaisia urheilulajeja esitetään kuvallisin keinoin perinteisemmän sanallisen kerronnan sijaan. Tärkeä osa ohjelmaa on lajien tietolaatikot, joissa kerrotaan hauskoja asioita lajista sekä Internet-osoitteet, joiden kautta kiinnostuneet voivat etsiä lisää tietoa. Ohjelman omat Internet-sivut pyrkivät kertomaan monipuolisesti ohjelmasta esitetyistä lajeista. Hiki-ohjelma pyrkii esittelemään erilaisia lajeja monipuolisesti ja kiinnostavasti (YLE 2005). Tavoitteena on, että vähän liikkuvat nuoret innostuisivat ohjelman ansiosta kokeilemaan uusia lajeja ja löytäisivät itselleen liikuntaharrastuksen.

2.3 Nuoret aktiivisina osallistujina

Nuoruus on aikuiseksi tulon esivaihe, jonka aikana yksilö kypsyy sekä fyysisesti aikuiseksi että sosiaalisesti osaksi yhteiskuntaa (Aalto 1975: 19–20). Nuoruudessa opitaan asioita ja ajattelumalleja, jotka näkyvät ihmisen käytöksessä ja ajattelussa läpi elämän. Nuoruuden aikana yksilö oppii keskeiset yhteisössä tarvittavat tiedot, taidot ja valmiudet, hankkii itselleen oman ammatti- tai työroolin, itsenäistyy omasta lapsuuden kodista ja vanhemmistaan, etsii ja valitsee myöhemmät aikuisuuden roolit, luo oman arvomaailman ja maailmankuvan sekä muodostaa käsityksen omasta itsestään (ks. Nurmi 1998: 256; Etelälahti & Gardemeister 1995: 2).

Yleensä nuoruuden katsotaan alkavan puberteetin alkamisesta (Nurmi 1998: 257). Nuoruus päättyy, kun yksilö on fyysisesti ja psyykkisesti aikuinen (Etelälahti & Gardemeister 1995: 2). Nuoruudeksi määriteltävän ajanjakson kesto voi vaihdella paljonkin, ja pisimmillään se voi kestää pari vuosikymmentä. Koska yksilölliset erot ihmisten fyysisessä kehityksessä ja elämänvaiheeseen liittyvien muutosten toteuttamisessa ovat suuret, ei ole perusteltua puhua nuoruudesta yhtenäisenä kehitysjaksona (Nurmi 1998: 256–257). Nurmi (emt. 256–257) jakaa nuoruuden kolmeen osaan, jolloin 11–14-vuotiaat voidaan luokitella varhaisnuoriksi, 15–18-vuotiaat keskinuoriksi ja 19–25-vuotiaat myöhäisnuoriksi tai varhaisaikuisiksi. Tutkimuksessani keskityn keskinuoriin eli 15–16-vuotiaisiin.

2.3.1 Nuoret liikkujina

Nuoret ovat aktiivisia liikunnan harrastajia. 94 prosenttia 12–14-vuotiaista ja 91 prosenttia 15–18-vuotiaista nuorista harrastaa liikuntaa tai urheilua. Jopa 42 prosenttia lapsista ja nuorista liikkuu liikunta- ja urheiluseuroissa. (Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006: 7, 20.) Urheiluseuratoimintaan osallistuminen on aktiivisinta 10–14-vuotiaiden keskuudesta, mutta näiden ikävuosien jälkeen osallistuminen toimintaan vähenee. Ilmiöstä puhutaan drop outina, mikä tarkoittaa sitä, että tietyn ikäiset nuoret lopettavat yhtäkkiä lajin harrastamisen. Yleisintä drop out -ilmiö on aikuisuuteen siirtyvien murrosikäisten nuorten keskuudessa. Lopettamisen syyt johtuvat usein elämäntilanteen muutoksista. Hyvä on muistaa, että urheiluharrastuksen loppuminen seurassa ei välttämättä tarkoita liikunnan jäämistä kokonaan pois elämästä. (Lämsä & Mäenpää 2002: 5–7.)

Lasten ja nuorten on arvioitu olevan huonokuntoisempia ja lihavampia kuin ennen, vaikka nuoret harrastavat liikuntaa lähes yhtä paljon kuin aikaisemmin. Syitä on monia. Arkiliikunta on vähentynyt, ja harrastettava liikunta saattaa olla teholtaan fyysisesti vähemmän rasittavaa kuin ennen. (Liikunnan ja urheilun tarina 2003.) Myös muuttuneet ruokailutottumukset vaikuttavat nuorten yleistyneeseen ylipainoon ja huonontuneeseen kuntoon. Nuoruudessa opittu liikunnallinen elämäntapa kantaa usein läpi elämän (ks. Telama 200). Siksi on tärkeää, että nuoret pääsevät jo varhain kosketuksiin liikunnan kanssa ja voivat luoda kiinteän suhteen liikuntakulttuuriin.

2.3.2 Nuoret television katsojina

Medialla on tärkeä merkitys kulttuuristen merkitysten jakajana. Se antaa aineksia, joiden avulla ihmiset muokkaavat maailmankuvaansa (Moores 2000: 37). Media on tärkeä sosialisointiväline kodin, koulun ja vertaisryhmien rinnalla. Se, millaisia ohjelmia nuoret televisiosta katsovat, vaikuttaa siihen, miten nuoret näkevät ympäröivää maailman ja itsensä suhteessa siihen.

Mediat nuorten arjessa -tutkimus (Luukka, Hujanen, Lokka, Modinos, Pietikäinen, Suoninen 2001) kartoitti nuorten mediakäyttöä 2000-luvun alussa. Tutkimuksen mukaan suurin osa (87 %) 13–19-vuotiaista nuorista seurasi televisiota lähes päivittäin. Televisio on nuorille tutuin ja arkisin väline ja nuorten eniten käyttämä tiedotusväline. Aktiivisinta television katselminen on 13–15-vuotiaiden joukossa, sillä heistä 91 prosenttia katsoo televisiota kuutena tai seitsemänä päivänä viikossa. 17–19-vuotiaista televisiota päivittäin seuraa 82 prosenttia. (Emt. 28, 48.)

Televisio on yleismedia, jota käytetään moniin tarkoituksiin. Erityisen tärkeä väline televisio on silloin, kun nuoret etsivät jännitystä, heillä ei ole muuta tekemistä tai he haluavat rentoutua (Luukka ym. 2001: 42–46). Kun nuorten television seuraamista tarkastellaan ohjelmatyyppien mukaan, nuorten suosikkiohjelmiksi nousivat ulkomaiset sarjat (68 % ilmoitti käyttävänsä televisiota tähän tarkoitukseen), elokuvat (64 %), kotimaiset sarjat (49 %), visailut (43 %) ja urheiluohjelmat (32 %). Eroja iän ja sukupuolen mukaan oli jonkin verran. Tytöt seurasivat poikia enemmän nuortenohjelmia, kun taas poikia kiinnostivat selvästi tyttöjä enemmän urheiluohjelmat. (Emt. 48–53.)

Television ohjelmatarjonnalla on vaikutus ihmisten katselutottumuksiin. Vuonna 2005 suomalaisen television ohjelmatarjonnassa suurin yksittäinen ohjelmatyyppi oli ulkomainen fiktio, jonka osuus koko ohjelmatarjonnasta oli noin viidennes eli 83 tuntia viikossa (Suomalainen TV-tarjonta 2005: 20). Fiktioksi laskettavat ulkomaiset ja kotimaiset sarjat olivat nuorten eniten seuraamia ohjelmatyyppejä. Tietyn ohjelmatyyppin määräästä ei kuitenkaan pystytä vetämään suoraa johtopäätöstä, mitä ohjelmatyyppiä nuoret seuraavat. Parhaaseen katseluaikaan viihteeseen ja ulkomaisen fiktion lisäksi uutisten ja ajankohtaisohjelmien osuus on suhteellisen suuri (Suomalainen TV-tarjonta 2005: 22), mutta silti ne eivät ole nuorten eniten seuraamia ohjelmatyyppejä.

Nuorille suunnattua ohjelmaa suunniteltaessa on tärkeä miettiä, mistä nuoret pitävät ja miksi he televisiota katsovat. Mediat nuorten arjessa -tutkimuksen (2001) perusteella voi todeta, että varmimmin nuoret innostuvat viihteellisestä ohjelmasta, jonka ääressä he voivat rentoutua ja josta he voivat kokea saavansa jännitystä.

3 LIIKUNTAKULTTURIN MERKITYSTEN TULKINTA

Tekstin merkitysten syntyminen liittyy samoihin neljään tekijään, jotka liittyvät viestintätilanteeseen yleisestikin: sanoman lähettäjään, sen vastaanottajaan, itse sanomaan ja viestinnänkanavaan (ks. Wiio 1984: 67). Jokaisella yksittäisellä osatekijällä on vaikutusta siihen, millaisia tekstejä tuotetaan ja miten niitä tulkitaan. Mikään osatekijä ei ole vähemmän tärkeä kuin muut.

Tutkimuksessani keskityn pohtimaan, kuinka television välityksellä lähetetyt liikuntakulttuurin merkitykset koetaan kohderyhmässä. Vaikka tekstin lähettäjällä olisi selkeä mielikuva halutusta sanomasta, tekstin lopulliset merkitykset syntyvät vasta vastaanottajan vuoropuhelussa tekstin kanssa. Vastaanottaja tulkitsee eli tuottaa uudelleen sanoman omista lähtökohdistaan (Wiio 1984: 91).

Sanomien tulkintaan vaikuttaa ympäröivä todellisuus, aika, kulttuuri ja yhteiskunnassa vallitsevat säännöt ja konventiot, jotka henkilö on sisäistänyt (Wiio 1984: 91). Laajemman yhteiskunnallisen tulkintaympäristön lisäksi tulkintaan vaikuttavat erilaiset rajalliset merkitysympäristöt tai alakulttuurit, joihin nuori kuuluu. Liikuntakulttuuri on yksi tällainen kulttuurin osa-alue. Koska tulkitsijan omat lähtökohdat vaikuttavat tekstin tulkintaan, liikuntakulttuurin merkitykset ja arvot sisäistäneet henkilöt todennäköisesti tulkitsevat ympäröivää maailmaa ja tekstejä eri tavoin kuin ne, jotka eivät pidä omanaan tätä kulttuuria ja maailmaa.

3.1 Sosialisatio ja liikuntakulttuurin sisäistäminen

Lapsi muodostaa oman käsityksensä maailmasta havainnoimalla ympäröivää yhteiskuntaa ja kulttuuria. Pienikin lapsi kykenee aistimaan ympäröivän kulttuuri-ilmapiirin aikuisten puheista ja tavoista. (Takalo 2004: 35). Kun näistä aistimuksista tulee tiedostettua toimintaa, voidaan puhua sosialisatiosta. Sosialisatio on prosessi, jonka aikana ihminen sisäistää ympäröivässä kulttuurissa vallitsevia merkityksiä ja yhteiskunnassa vallitsevan arvomaailman ja sopeutuu fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöönsä. Sosiali-

saatio merkitsee tiettyjen tietojen, taitojen, asenteiden, normien, käyttäytymismallien ja muiden yhteiskunnassa tai tietyssä alakulttuurissa oleellisten valmiuksien sisäistämistä. (Aalto 1975: 1.) Sosialisatio on eräänlainen oppimistapahtuma, joka mahdollistaa yksilön osallistumisen tietyn ryhmän tai kulttuurin toimintaan (Laakso 1981: 23). Sosialisatio on yksi nuoruusiän tärkeimmistä tapahtumista, sillä sen ansiosta yksilö kasvaa ympäröivän yhteiskunnan jäseneksi.

Sosialisatio jatkuu läpi ihmisen elämän, mutta se on vahvimillaan varhaislapsuudessa. Kaikki lapsen toimintaympäristöissä olevat ihmiset vaikuttavat käyttäytymisellään siihen, millaiseen kulttuuriin lapsi tai nuori sosiaalistuu. (Takalo 2004: 31, 35.) Erityisesti perheen, ystävien ja muun lähipiirin käytös ohjaa yksilöä sisäistämään tietynlaisia käyttäytymis- ja ajattelumalleja. Lapsuuden ja nuoruuden aikaiseen sosiaatioon vaikuttaa vanhempien ja muun lähipiirin lisäksi koulu, media ja formaaliset organisaatiot, kuten liikuntaseurat. Uskonnollisille ihmisille kirkko on tärkeä mielipidevaikuttaja. (Laakso 1981: 27–28.)

Liikuntaan sosiaalistumisen kannalta lapsuutta pidetään tärkeänä aikana. Lapsi sisäistää aikuista helpommin erilaisia asioita. Lapsuuden ja nuoruusiän aikana opitut liikuntamallit ja myönteinen suhtautuminen liikuntaan säilyvät läpi elämän, ja luovat vahvan pohjan liikunnalliselle elämäntavalle. (ks. Koski 2004: 197; Takalo 2004: 31; Telama 2000: 59.) Liikkuminen on lapselle luonnollinen asia. Liikuntamalli kuitenkin opitaan lapsen lähiympäristössä olevilta aikuisilta. Aikuisten ja erityisesti lapsen vanhempien suhtautuminen liikuntakulttuuriin vaikuttaa siihen, sisäistääkö lapsi liikuntakulttuurin merkitykset (ks. Takalo 2004: 31–32). Lasten kiinnostus liikuntaan korreloikin vahvasti vanhempien liikuntakiinnostukseen (Laakso 1981: 32). Aktiivisten vanhempien lapset ovat usein liikunnallisesti aktiivisia ja vähän liikkuvien lasten vanhemmat liikunnallisesti passiivisia. Lasten luonnollisen liikkumisinnon voikin helposti sammuttaa huonoilla liikuntakokemuksilla, emotionaaliset tuen puutteella tai liikunnallisesti passivoivalla mallilla.

Lasten vanhetessa vanhempien vaikutus sosiaatioon vähenee, ja ystäväpiirin merkitys kasvaa. Ystäväpiirillä on keskeinen merkitys nuorten asennoitumisessa liikuntaan.

(Laakso 1981: 42.) Myös koulu on tärkeä vaikuttajataho ja sillä on tärkeä rooli informaation jakajana ja liikuntaharrastukseen kannustajana. Miellyttävät kokemukset liikuntatunneista innostavat nuoria liikkumaan vapaa-ajallaan. (Laakso 1981: 38–39, 49.) Takalon (2004: 32) mukaan kokemukset koululiikunnasta, sekä mahdollisuus harrastaa eri liikuntalajeja lapsuudessa ja nuoruudessa, ovat tärkeitä liikuntaan sosiaalistavia tekijöitä. Myöhemmällä iällä työympäristö ja armeija ovat sosialisointiin merkittävästi vaikuttavia tekijöitä (Laakso 1981: 27).

Medialla on tärkeä merkitys nuorten sosialisointiin. Erot median merkityksessä vaihtelevat tyttöjen ja poikien välillä suuresti. Pojille esikuvat voivat olla merkittävä innostaja omien taitojen kehittämiseen. He samaistuvat mediasankareihin, kuten huippu-urheilijoihin tyttöjä helpommin. Pojille television urheilulähetyksistä syntynyt haave huippu-urheilijan urasta voi olla todellinen liikkumaan kannustaja, kun taas tyttöjen syyt liikkua syntyvät erilaisista lähtökohdista. (Takalo 2004: 79.)

Medioiden ongelmana on se, että laajalle joukolle suunnatut ohjelmat vaativat vastaanottajalta kiinnostusta seurata ohjelmaa. Kun liikuntaohjelma halutaan suunnata niille, jotka eivät vielä liiku, edessä on ongelma. Tietyn aihepiirin tekstit useimmiten kiinnostavat jo aiemmin aiheesta innostuneita ja oletettavaa on, että liikunnasta kiinnostumattomat eivät päädy aiheita koskevien televisio-ohjelmien pariin. Tarjonnalla voidaan kuitenkin vaikuttaa kysyntään. Tarjoamalla paljon liikunta-aiheita, moni liikunnasta kiinnostumaton saattaa innostua aiheesta. Lisäksi parhaaseen katseluaikaan lähetetyt ohjelmat voivat saada katsojikseen suuren joukon sellaista väkeä, joka ei muuten tietyn tyyppistä ohjelmaa seuraisi. (Laakso 1981: 44–45.)

Jos henkilö ei saa kontaktia liikuntakulttuuriin lähipiirin kautta, voi media olla tärkeä tahona, joka tarjoaa ihmisille mielikuvaa liikuntakulttuurista. Televisio-ohjelma voi antaa tietoa liikunnan tärkeydestä sekä synnyttää ja vahvistaa positiivista asennetta liikuntakulttuuria kohtaan. Ilman ihmisten omaa motivaatiota pysyvä yhteys ei ole mahdollista. Motivaation syntyyn vaikuttaa vahvasti niin asenne kuin tiedostetut ja tiedostamattomat tarpeet, jotka voivat syntyä niin omakohtaisista kokemuksista kuin kasvaneesta tiedon määrästä. Toiminnan kehittyminen pysyväluonteiseen motivaatioon pohjautuvaksi har-

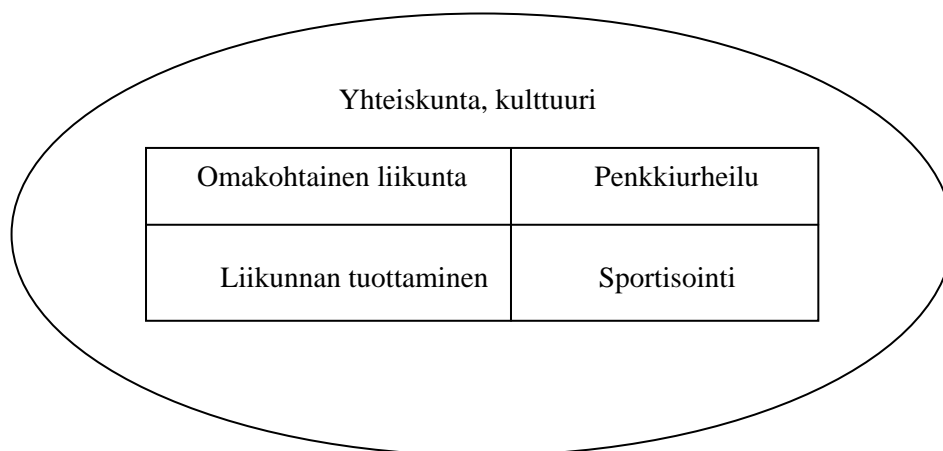
rastukseksi tapahtuu kasvaneen motivaation ja liikuntaposiitivisiksi muuttuneiden asenteiden kautta. (Laakso 1981: 18–20.) Monesti on hyvin pienistä asioista kiinni, että ihminen siirtyy ajatuksen tasolta todelliseen toimintaan. Media voikin olla tehokas liikuntamotivaation synnyttäjä.

3.2 Liikuntasuhde

Liikuntasuhde syntyy, kun yksilö kohtaa liikuntakulttuurin sosiaalisen maailman ja siihen liittyvät kulttuuriset merkitykset. Liikuntasuhde sisältää ihmisen asennoitumisen liikuntakulttuuriin ja sen osa-alueisiin sekä ihmisen tiedot ja käsitykset liikunnan sosiaalisen maailman merkityksistä. (Koski 2004: 190.)

Liikuntasuhde syntyy ja muokkaantuu vähitellen ihmisen elämän aikana. Kerran syntynyt suhde voi muuttua ja muokkaantua eri elämänvaiheissa. Ihmisen elämäntilanne, perhesuhteet ja työtilanne vaikuttavat siihen, kuinka hän kokee ja tulkitsee liikuntakulttuuriin liittyviä asioita. (Koski 2004: 195, 202.) Joskus innostus liikuntaan syntyy vasta myöhemmällä iällä työkavereiden tai puolison ansiosta tai se vähentyy työn, perheen tai ajan puutteen vuoksi.

Liikuntasuhde koostuu neljästä osasta (ks. kuvio 2), jotka ovat omakohtainen liikunta, penkkiurheilu, liikunnan tuottaminen ja sportisointi (Koski 2004: 192). Liikuntasuhteen vaikuttavat yhteiskunnassa ja kulttuurissa vallitsevat ajattelumallit eli ihmisen sosiaalinen ja fyysinen ympäristö. Liikuntasuhteen osa-alueet eivät ole irrallisia, vaan ne voivat limittyä ja sekoittua keskenään. Tarkkaa jaottelua tärkeämpää on kokonaisuus.

Kuvio 2. Liikuntasuhteeseen vaikuttavat tekijät.

Kuten kuviosta 2 käy ilmi, liikuntasuhteen ensimmäinen osa on omakohtainen liikunta. Se rakentuu harrastetuista lajeista, toiminnan intensiteetistä sekä toiminnan tavoitteista (Koski 2004: 192). Omakohtainen liikuntakokemus syntyy lajin harrastamisesta tai keilukäynnillä lajista saaduista kokemuksista. Liikunta-aktiivisuuden taso voi vaihdella silloin tällöin tapahtuvasta liikunnasta, huippu- tai kilpaurheilijan päivittäiseen aktiiviseen liikkumiseen. Harrastamisen lisäksi omakohtainen liikunta-aktiivisuus näkyy joka-päiväisessä elämässä suhtautumisena arki- ja hyötyliikuntaan.

Omien liikuntakokemusten lisäksi muiden liikkujien ja urheilijoiden seuraaminen eli penkkiurheilu kehittää ihmisen liikuntasuhdetta, joko positiiviseen tai negatiiviseen suuntaan. Penkkiurheilu (ks. kuvio 2) on urheilun seuraamista suorituspaikalla tai median välityksellä. Myös tietokoneella simuloitua urheilusuorituksia voidaan laskea penkkiurheilun piiriin. (Koski 2004: 192.) Seuraamalla erilaisia lajeja ihmiset oppivat ja sisäistävät lajille ominaisia tapoja ja arvoja. Ihmiset voivat olla syvällä liikunnan sosiaalisessa maailmassa, vaikka eivät itse harrasta liikuntaa ja urheilua. Liikuntakokemus voi syntyä lähipiirin, perheen ja ystävien liikuntaharrastusten kautta. Vanhemmat voivat seurata lastensa liikuntaharrastusta tai ystävät toistensa. Liikunnan seuraamiseen laskeaan myös fanius. Fanius on tietyn joukkueen tai urheilijan kannattamista ja suoritusten tai uran seuraamista. Erityisesti paikan päällä fanius on osa liikunnan tuottamista.

Liikuntakulttuurin tuottaminen (ks. kuvio 2) on oleellinen osa elävää ja uusiutuvaa liikuntakulttuuria. Liikunnan tuottamisessa tärkeässä osassa ovat valmentajat, ohjaajat, huoltajat ja muut organisoidun liikunnan toimijat (Koski 2004: 193). Liikunnan tuottaminen ei vaadi omaa liikunnan harrastamista, mutta usein entiset kilpaurheilijat siirtyvät nuorempien harrastajien ohjaajiksi ja muuten lajia harrastavat toimivat erilaisissa toimintajatehtävissä. Lasten vanhemmat toimivat liikuntakulttuurin tuottajina, ainakin niin kauan, kun heidän omat lapsensa osallistuvat tietyn lajin harrastamiseen. Osallistuminen erilaisten urheilujärjestöjen ja -seurojen toimintaan, liikunnan kansalaistoimintaan, on Suomessa yleistä ja siksi liikuntakulttuurin tuottaminen on tärkeä osa liikuntakulttuurin kokonaisuutta.

Liikuntasuhteen neljäs osa-alue on liikunnan sportisointi (ks. kuvio 2). Sportisointi tarkoittaa nykypäivänä yleistä ilmiötä, jossa liikunnan ja urheilun merkitykset nousevat esiin sellaisilla elämänalueilla, jonne ne eivät normaalisti kuulu. Liikunnan ja urheilun vaikutus muuhun yhteiskuntaan näkyy kielessä ja ajattelussamme. (Koski 2004: 194.) Monet urheilutermit ja -sanonnat ovat tulleet osaksi tavallista puhekieltä. Lisäksi monet liikunta- ja urheilumaailmasta tulleet arvot ja asenteet ovat juurtuneet osaksi arkiajattelua. Myös yhteiskunnassa vallitsevat suhtautumistavat kehoon ja vartaloon ovat saaneet paljon vaikutteita liikuntakulttuurista.

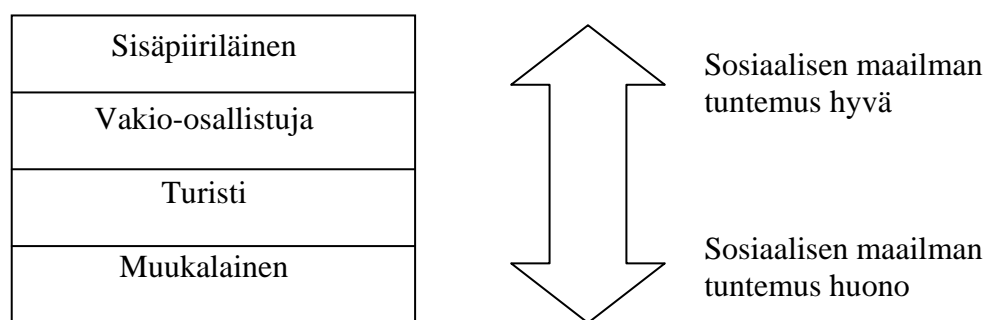
Näiden neljän kohdan lisäksi ihmisten liikuntasuhteeseen vaikuttaa ympäristön, ihmisten lähipiirin, ympäröivän yhteiskunnan ja siellä vaikuttavien instituutioiden, kuten koulun ja median suhtautuminen liikuntaan ja liikuntakulttuuriin. Ympäristön myönteinen suhtautuminen lisää yksilön kiinnostusta liikuntakulttuuriin ja vahvistaa myönteistä asennetta sen eri osa-alueisiin, kun taas kielteiset viestit ympäristöstä kuihduttavat kiinnostusta liikuntaan ja liikkumiseen.

Liikuntasuhde on monen asian summa. Omakohtaisen toiminnan lisäksi laajempi osallistuminen liikuntakulttuuriin ja liikunnan tuottamiseen vaikuttavat liikuntasuhteen syntymiseen. Vaikka liikuntasuhde on käsitteenä uusi, samankaltaista ajattelua on ollut sosiologiassa pitkään (ks. Laakso 1981). Käytössä ollut käsite *sports involvement* on hyvin

lähellä liikuntasuhdetta, sillä myös siihen liittyy käsitys siitä, että suhde liikuntaan syntyy kahdesta osasta, suorasta toiminnasta (primäärinen osallistumiseen mm. oma liikuminen) ja muusta liikunnan harrastamiseen liittyvästä toiminnasta (sekundaariseen osallistumiseen mm. penkkiurheilu). Lisäksi käsitteessä on huomioitu kognitiivinen ja affektiivinen ulottuvuus eli liikuntaharrastusta syventävä tiedollinen pohja ja liikuntaharrastukseen liittyvä tunnemaailma. (Laakso 1981: 17.) Tutkimuksessani käytän liikuntasuhde-käsitettä, sille mielestäni se ottaa kattavasti huomioon liikuntakulttuurin laajuuden ja erilaiset tavat osallistua tähän sosiaaliseen maailmaan.

3.3 Sosiaaliseen maailmaan osallistumisen tasot

Nuorten katselukokemuksiin ja tulkintoihin liikuntaohjelmista vaikuttaa se, kuinka syvällä tietyssä sosiaalisessa maailmassa, esimerkiksi liikuntakulttuurissa he ovat. Unruh (1979: 115) jakaa sosiaaliseen maailmaan osallistujat neljään ideaalityyppiin (ks. kuvio 3) sen mukaan, millainen on henkilön tietämys tietyistä sosiaalisesta maailmasta, ja kuinka hyvin hän tuntee tämän kulttuurin ja sosiaalisen maailman toimintoja. Unruhin (1979) jaon neljä tyyppiä ovat *muukalainen*, *turisti*, *vakio-osallistuja (regulaari)* ja *sisäpiiriläinen*. (Unruh 1979: 115; Koski 2004: 191.)

Kuvio 3. Sosiaaliseen maailmaan osallistuminen.

Muukalaiset (kuvio 3) ovat henkilöitä, jotka tarkkailevat tiettyä sosiaalista maailmaa sen ulkopuolelta. Heidän kokemuksensa tästä maailmasta ovat hataria, ja sen merkitykset eivät ole auenneet heille. Useimmiten muukalaiset eivät ole kiinnostuneita liittymään

tähän sosiaaliseen maailmaan. Muukalaiset saattavat suhtautua kyseiseen maailmaan epäilevästi ja ennakkoluuloisesti. (Unruh 1979: 116–117; Koski 2004: 191.) Muukalaiset ovat henkilöitä, joilla ei ole kokemuksia liikunnasta tai nämä kokemukset ovat huo-noja. Muukalaiset eivät todennäköisesti itse liiku, eivätkä ole kiinnostuneita liikuntaoh-jelmista.

Turistit ovat muukalaisia aktiivisempia osallistujia, ja he ovat uteliaan kiinnostuneita kyseessä olevasta sosiaalisesta maailmasta. Turistit saattavat lyhytaikaisesti osallistua ja kokeilla mukanaoloa erilaisissa sosiaalisissa maailmoissa, mutta heidän suhteensa näihin ovat usein hetkellisiä ja hataria. (Unruh 1979: 118–119; Koski 2004: 191.) Liikun-takulttuurin turistiksi voi luokitella satunnaisen liikkujan, joka innostuu uusista lajeista ja välineistä, mutta jonka kiinnostus lopahtaa nopeasti. Turistien kiinnostus liikuntaan saattaa hiipua ennen kuin he ovat kerinneet tutustua tähän sosiaaliseen maailmaan. Tu-ristit voivat olla penkkiurheilijoita, jotka seuraavat ainakin suurimpia urheilutapahtu-mia, kuten olympialaisia. Joukosta löytyy myös niitä, joita urheilun seuraaminen ei kiinnosta ollenkaan.

Vakio-osallistujat eli regulaarit ovat integroituneet syväälle sosiaaliseen maailmaan ja sen toimintoihin. Vakio-osallistujia voi pitää tietyn sosiaalisen maailman ydinhenkilöi-nä. Vakio-osallistujien suhde liikuntaan ja liikkumiseen on säännöllinen ja monesti ru-tiinien täyttämä. He ovat suhteellisen sitoutuneita tiettyyn kulttuuriin, ja kiinteän kon-taktin ansiosta pystyvät koko ajan syventämään tähän maailmaan liittyvien kulttuuristen merkitysten ymmärrystä. (Unruh 1979: 119–120; Koski 2004: 191.) Vakio-osallistujat voivat olla kuntoliikkuja tai satunnaisia kilpaurheilijoita, joille liikkuminen on tärkeä osa elämää. He voivat olla aktiivisia liikunnan ja urheilun seuraajia, mutta voi myös olla, että heitä ei kiinnosta penkkiurheilu laisinkaan.

Sisäpiiriläiset ovat syvällä sosiaalisessa maailmassa ja sen merkityksissä, ja he ovat usein avainasemassa tietyn sosiaalisen maailman organisoinnissa. Tietyllä sosiaalisella maailmalla voi olla kiinteä suhde sisäpiiriläisten identiteetille. Sisäpiiriläiset ovat tiu-kasti sitoutuneita sosiaalisen maailman kulttuuriin ja merkityksiin, ja he ovat vahvasti itse luomassa ja ylläpitämässä kyseisen sosiaalisen maailman merkityksiä. (Unruh 1979:

120–121; Koski 2004: 191.) Sisäpiiriläiset ovat liikunnan- ja urheilun suurkuluttajia, ja heille osallistuminen tähän sosiaaliseen maailmaan on elämäntapa. Sisäpiiriläisten joukosta löytyy entisiä ja nykyisiä aktiiviurheilijoita, urheilun parissa työskenteleviä henkilöitä ja todellisia urheilufaneja. Liikunnan ja urheilun seuraaminen on tärkeässä osassa sisäpiiriläisten elämässä.

Oletan, että liikuntasuhteella ja liikunnan sosiaaliseen maailmaan osallistumisen tasolla on vahva yhteys siihen, kuinka nuoret liikuntaohjelmia seuraavat ja tulkitsevat. Mitä syvemmällä liikunnan sosiaalisessa maailmassa eli mitä syvempi liikuntakulttuurin ymmärrys henkilöllä on, sitä paremmin hän pystyy ymmärtämään liikuntaohjelmaan sisältyviä kulttuurillisia merkityksiä. Liikuntakulttuurin syvälinen tuntemus synnyttää tietynlaista liikuntakulttuurin lukutaitoa, joka on verrattavissa medialukutaitoon. Medialukutaidolla tarkoitetaan yksilön kykyä tulkita mediasisältöjä ja ymmärtää niiden merkitykset sanoman tuottajan tarkoittamalla tavalla (ks. Suoninen 2004). Yhtäläillä kuin medialukutaito viittaa mediassa olevien merkitysten ymmärtämiseen, syvällä liikuntakulttuurin sosiaalisessa maailmassa oleva henkilö kykenee ymmärtämään liikuntakulttuuriin liittyviä merkityksiä sekä tulkitsemaan sanomia, joita tämän kulttuurin ulkopuolella olevat henkilöt eivät välttämättä kykene käsittämään.

Kiinnostus penkkiurheiluun perustuu vahvasti liikunnan ja urheilun perustietojen tuntemukseen (Hemilä 2000: 275). Luonnollista on, että ihmiset ovat kiinnostuneita sellaisista lajeista, joista he tietävät ainakin perussäännöt, tai joihin heillä on kontakti oman tai lähipiirin harrastusten kautta. Kun ihminen tuntee taustat, on ohjelman muiden koodien ymmärtäminen helpompaa. Vaikka usein kiinnostus penkkiurheiluun syntyy omakohtaisen harrastamisen ja kiinnostuksen kautta (Hemilä 2000: 275), lähtökohta voi olla myös toinen. Liikuntakulttuurin asiantuntijuus ja kiinnostus aiheeseen voi syntyä myös medioiden välityksellä, ilman omakohtaisia kokemuksia lajista. Esimerkiksi televisiosta voi saada tietoa lajeista, joita ei tiennyt olevan olemassakaan. Tieto voi lisätä kiinnostusta lajiin niin paljon, että ihmiselle tulee halu kokeilla lajia. Yksi hyvä esimerkki tästä on monelle ihmiselle ennen Torinon olympialaisia tuntematon laji curling, joka sai olympialaisten aikaan laajaa televisionäkyvyyttä. Tästä taas seurasi ns. curling-buumi,

kun lajia kokeilemaan ryntäsi sankoin joukoin ihmisiä, joilla tuskin ennen olympialaisia oli minkäänlaista käsitystä lajista.

3.4 Tekstin ja vastaanottajan kohtaaminen

Merkityssuhteet ovat monitasoisia ja moniulotteisia. Merkitykset syntyvät, kun joku tuottaa tekstin. Merkitysten voi ajatella olevan tekstissä. Toisaalta tulkitsijan tiedostetusti tai tiedostamatta tekemät valinnat vaikuttavat siihen, miten tekstissä olevia merkityksiä ymmärretään. Vastaanottotutkimus tarkastelee tekstien tulkintaa laajasti. Merkitysten nähdään syntyvän tekstin ja vastaanottajan kohdatessa laajemmassa yhteiskunnallisessa ja kulttuurisessa kontekstissa (Panula 1997: 226–228, 298, 300).

Yksi tapa tarkastella tekstien vastaanottoa on Jensenin (1986) luoma malli vastaanottotutkimuksen kokonaiskentästä. Jensenin mukaan tekstien vastaanottoa voidaan analysoida neljän osa-alueen kautta (ks. kuvio 1), jotka ovat *tilannemuuttujat*, *mediamuuttujat*, *yleisömuuttujat* ja *analyttiset muuttujat*.

Jensenin jaon ensimmäinen osa on tilannemuuttujat, jotka muodostavat vastaanoton kontekstin. Tilannemuuttujat mahdollistavat koko vastaanottoprosessin paremman ymmärtämisen. Vastaanoton konteksti sisältää kanavan, käyttötilanteen, vastaanoton motiivit, siitä saadut tyydytykset, tulkinnan, pitempiaikaiset vaikutukset, muistamisen ja sosialisointin. (Jensen 1986: 86–123; Panula 1997: 302.) Tutkimukseni pohjautuu keino-otekoiseen koeasetelmaan, sillä oletuksena on, että nuoret eivät ole nähneet tutkittavaa Hiki-ohjelmaa aiemmin. Näin ollen tilannemuuttujat ovat rajoitettuja. Nuorten ohjelman katsomiseen tai käyttötilanteeseen liittyviä motiiveita ei voida tiedustella kuin teoreettisella tasolla (esimerkiksi, mitä ja millaisia ohjelmia he katsovat tai mitä kanavaa he seuraavat). Pitempiaikaiset vaikutukset on rajattu tutkimuksen ulkopuolelle, mutta laajempi yhteiskunnallinen konteksti on otettu tutkimuksessa huomioon.

Vastaanoton kokonaiskentän toinen osio on mediamuuttujat, jotka sisältävät viestintävälineen, genren, tekstin ja sanoman. Mediamuuttujat käsittelevät viestimiä ja niiden sisäl-

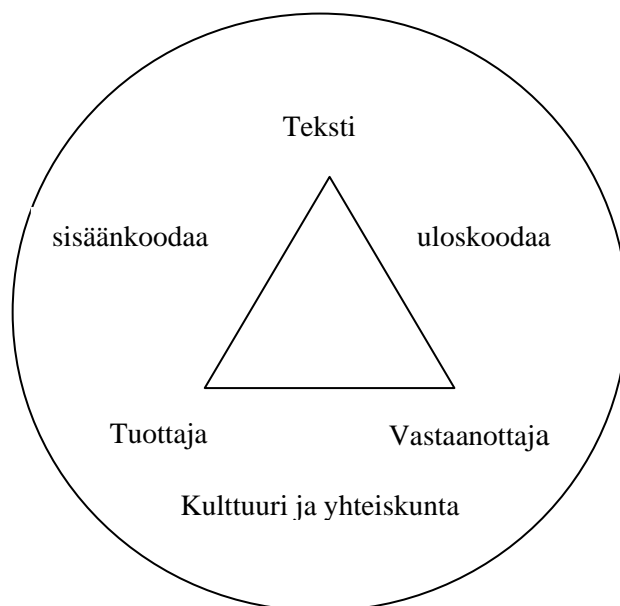
tämiä tekstejä sosiaalisina, kulttuurisina ja historiallisina kokonaisuuksina. Mediamuuttajat muodostavat vastaanottotutkimuksen ytimen, sillä tekstien merkitysten nähdään syntyvät juuri tekstin ja vastaanottajan kohtaamisessa. (Jensen 1986, 86–123; Panula 1997: 302–303). Erityisesti teksti ja sanoma ovat tärkeässä osassa tutkimustani, sillä tutkittavana on yksi mediateksti, jota nuoret tulkitsevat omista lähtökohdistaan. Huomioin tekstin tulkinnassa kanavan eli television, sekä genrenä olevan liikuntaohjelman.

Jensenin (1986) jaon kolmas osa on yleisömuuttajat, joilla tarkoitetaan vastaanottajien sosiodemografisia piirteitä, aikaa, vallitsevaa kulttuuria ja vallitsevaa viestintäjärjestelmää. Yleisömuuttajien avulla voidaan selvittää erilaisten katsojasegmenttien toimintaa ja heidän mahdollisesti erilaisia tulkintatapojaan. (Panula 1997: 305–306.) Tutkimuksessani aika, vallitseva kulttuuri ja viestintäjärjestelmä ovat vakioituja muuttujia. Samoin vastaanottajien ikä, koulutustaso ja asuinpaikkakunta ovat kaikilla vastaajilla lähes samoja. Tutkimuksessa keskityn tiettyyn kulttuurin osa-alueeseen, liikuntakulttuuriin, johon vastaanottajien suhteen on oletettu olevan vaihtelevia. Koska muut taustatekijät ovat suhteellisen hyvin vakioituja, liikuntasuhde nähdään tässä tutkimuksessa perusteenä sille, että nuoret voidaan jakaa erilaisiin ryhmiin, katsojasegmentteihin.

Neljäs vastaanottotutkimuksen osa-alue on analyttiset menetelmät, jotka ovat tärkeä osa vastaanottoa ja sen tutkimista. Se, käytetäänkö tutkimuksessa laadullisia vai määrällisiä menetelmiä vaikuttaa siihen, millaisia tuloksia tutkimuksesta saadaan. (Jensen 1986: 124–144; Panula 1997: 307.) Tutkimuksessani menetelmänä on puolistrukturoitu kyselytutkimusta, jonka Jensen (1986: 333) mainitsee olevan hyvä tapa kerätä suuria määriä dataa. Kyselytutkimuksen avulla voidaan luokitella suuri aineisto laajoihin merkityskokonaisuuksiin.

Merkitykset ja niiden tulkinta ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa. Merkityksistä onkin vaikea puhua ilman tulkintaa. Kulttuuri, kuten myös liikuntakulttuuri on sosiaalinen tuote. Tietyissä kulttuurissa elävä ihminen oppii ja sisäistää merkityksenannon mahdollistavat säännöt, periaatteet ja konventioit ja soveltaa niitä päivittäin tulkitessaan tekstejä. Uusinnamme kollektiivista kulttuuria tuottaessamme subjektiivisia merkityksiä. (Riddell 1998: 33; Fiske 1996: 61.)

Kuvio 4 havainnollistaa merkitysten syntyyn vaikuttavia tekijöitä tekstin tuottajan, sen vastaanottajan ja tekstin kohdatessa. Taustalla on yhteiskunta ja kulttuuri, jotka vaikuttavat merkitysten syntyyn ja tulkintaan.

Kuvio 4. Merkitysten syntyyn vaikuttavat tekijät.

Tekstien merkitykset eivät ole annettuja, vaan ne ovat avoimia tulkinnalle. Tekstin ja vastaanottajan kohtaamisella tarkoitetaan sitä, että tekstien merkitykset syntyvät vastaanottajan tulkitessa tekstin tuottajan tekstiin koodaamia merkityksiä. Tähän tulkintaan vaikuttavat kulttuurinen ympäristö, aika, normit ja konventiot, jotka ohjaavat tulkitsijaa löytämään tiettyjä merkityksiä tekstistä. Tekstin tuottaja sisäänkoodaa tekstiin haluamiensa ajatuksia, mutta tekstin lopulliset merkitykset syntyvät vastaanottajan uloskoodatessa tekstin merkityksiä (ks. kuvio 4). Tekstin sisään- ja uloskoodauksen välillä ei aina ole täydellistä vastaavuutta. Sanoman perille meno riippuu siitä, kuinka lähellä tekstin tuottajan tarkoittamia merkityksiä tekstin vastaanottajan tuottamat sisällöt ovat. (Panula 1997: 228–229, 300; Wiio 1984: 88; Ridell 1998: 38.)

Sanoman vastaanottoon ja tekstin tulkintaan vaikuttaa vastaanottajan tausta, hänen sosiaaliset ja kulttuurilliset kokemuksensa ja persoonallinen tapansa hahmottaa maailmaa (Wiio 1984: 93; Fiske 1996: 191). Vastaanottaja tulkitsee tekstiä itselleen mielekkäällä tavalla. Tulkintaan vaikuttaa henkilön suhtautuminen tulkittavana olevaan asiaan. Liikuntaohjelman tulkintaan vaikuttaa se, kuinka syvällä liikunnan sosiaalisessa maailmassa sanoman vastaanottaja on. Vaikka tekstiä tulkitsee yksilö, tekstin tulkintaa rajoittavat ja toisaalta helpottavat kulttuuri, kulttuurissa vallitsevat arvot ja hyväksytyt käytännöt, viestinnässä käytetty kanava ja vallitseva viestintäjärjestelmä. Yksilö elää osana tiettyä kulttuuria ja yhteiskuntaa ja tulkintahetken historiallinen konteksti vaikuttaa siihen, kuinka yksilö hahmottaa ja tulkitsee tekstejä. (Ridell 1998: 38–39; Panula 1997: 11, 227; Wiio 1984: 74.) Tässä ajassa syntyneitä tekstejä voi olla vaikea tulkita kymmenen vuoden päästä samalla tavalla kuin nyt.

Sanomien vastaanottoa kuvaa vastaanottoprosessimalli (Wiio 1984). Malli näkee sanomien vastaanoton tuottamis- ja oppimisprosessina, joka on yhteydessä yksilön persoonallisiin tekijöihin, ympäröivään yhteiskuntaan, sanoman sisältöön ja muihin vastaanottoon liittyviin tekijöihin (Wiio 1984: 93). Vastaanottoprosessimallissa on paljon yhteistä vastaanottotutkimuksen kokonaiskentän luokittelun (Jensen 1986) kanssa. Molemmissa huomioidaan teksti, yksilö ja tekstin vastaanottoon liittyvä konteksti. Kun vastaanottotutkimuksen kokonaiskentän luokittelussa listataan kaikkia mahdollisia tekijöitä, jotka vastaanottoon vaikuttavat, Wiion (1984) vastaanottoprosessimalli kuvaa konkreettisesti, mitä yksilölle tapahtuu, kun hän vastaanottaa tekstejä.

Vastaanottoprosessimalli koostuu kuudesta tasosta (ks. taulukko 2). Yksilön sisäisten muutosprosessien lisäksi mallissa otetaan huomioon ympäröivän yhteisön ja yhteiskunnan vaikutukset sekä sanomaan liittyvät tekijät. Lähtöajatuksena on, että teksti ja konteksti sekä vastaanottajan oma suhtautuminen vaikuttavat siihen, kuinka vastaanottaja sanomaa tulkitsee.

Taulukko 2. Sanomien vastaanottoprosessi yksilötasolla (ks. Wiio 1984: 92).

Yksilötaso	Sanomaan liittyvät tekijät	Ympäröivän yhteisön ja yhteiskunnan taso
Alttius informaatiolle (asenne)	Kanava, ajoitus, tiedon saatavuus	Sosiaalinen ympäristö
Huomion kiinnittäminen informaatioon (tietoisuus, havainnointi)	Informaation asianmukaisuus, muoto, tekijät	Lähiympäristön kiinnostus
Tiedon ymmärtäminen (merkitykset)	Sanoman logiikka	Palaute, mahdollisuus vuorovaikutukseen
Sanoman sisäistäminen (käsitkset)	Lähettäjän luotettavuus, sosiaaliset mallit	Tuki lähipiiriltä
Taitojen oppiminen (muutos käytöksessä)	Demonstratio, ohjeet toimia	Opastettu harjoittelu
Pitkäaikaisvaikutukset (muutos maailmankuvassa)	Jatkoärsykkeet toimintamallit	Merkittävien viiteryhmiä sosiaalinen tuki

Vastaanottoprosessimallin taustalla on ajatus siitä, että sanomalla pyritään saamaan aikaiseksi pitkäkestoisia vaikutuksia vastaanottajissa. Vaikka Hiki on pääasiassa viihteellinen liikuntaohjelman, se on myös liikuntavalistuksellinen ohjelma. Ohjelman yksi tavoite on saada nuoret kiinnostumaan pysyvästi liikunnasta ja liikkumisesta. Taustalla on halu vaikuttaa ja muokata vastaanottajien ajattelu- ja käyttäytymismalleja liikuntaposiitiivisempaan suuntaan.

Vastaanoton ensimmäinen edellytys (ks. taulukko 2) on, että yksilö on alttiina informaatiolle (Wiio 1984: 92). Joukkotiedotusvälineiden sanoma on suunnattu suurelle joukolle ihmisiä. Se, asettuuko henkilö sanomien vaikutuksille alttiiksi, riippuu henkilöstä itsestään (Laakso 1981: 44). Yksilön alttiuteen vaikuttaa hänen oman aktiivisuutensa lisäksi informaation saatavuus eli sanoman ajoitus ja sen lähetyskanava (Wiio 1984: 95). Nuoren täytyy olla tietoinen tarjonnasta eli erilaisista mediavaihtoehtoista ja niiden sisällöstä, jotta hän voi hakeutua tietyn median tai ohjelman pariin. Tietoisuuden lisäksi henkilöllä pitää olla mahdollisuus käyttää näitä medioita. (Suoninen 2004. 32.)

Sanoma voi jäädä vastaanottamatta, vaikka henkilöllä lähtökohtaisesti olisi kiinnostusta tietynlaisen informaation vastaanotosta, jos hänellä ei ole mahdollisuutta esimerkiksi ajan tai kanavan luomien rajoitusten takia päästä kiinni tuohon informaatioon. Infor-

maatioalittiuteen vaikuttaa nuoren henkilökohtainen tapa suhtautua kyseessä olevaan informaatioon, esimerkiksi liikuntakulttuuriin. Jos asenne on ennakolta positiivinen, nuori todennäköisesti hakeutuu tähän aihepiiriin liittyvien ohjelmien pariin. Jos kiinnostusta ei löydy, voi hän tietoisesti välttää liikuntaan liittyviä ohjelmia.

Oletan nuorten olevan tietoisia erilaisista mediavaihtoehtoista, sillä nuorilla on nykyäänä käytössään monipuolinen valikoima erilaisia medialaitteita, ja nuoret käyttävät eri medioita monipuolisesti (ks. Luukka ym. 2001). Informaation saatavuus voi vaihdella monen tekijän vaikutuksesta. Nuorella ei välttämättä ole käytössään televisiota tai television kaikki kanavat eivät näy hänen kotonaan. Suurin ongelma lienee kuitenkin aika ja ajankäyttö. Aktiivinen nuori ei halua kuluttaa aikaansa television ääressä, tai ei ehdi, vaikka haluaisikin.

Vastaanotto-prosessin toinen taso on huomion kiinnittäminen sanomaan (ks. taulukko 2). Nykyisessä mediatulvassa erilaisilla sanomilla on vaikeuksia erottua muista (Wiio 1984: 96). Televisio kilpailee muiden medioiden, esimerkiksi Internetin kanssa nuorten ajasta ja kiinnostuksesta. Tietystä aiheesta kiinnostuneet ihmiset kiinnittävät huomiota tätä aihetta käsitteleviin sanomin helpommin kuin ihmiset, jotka eivät ole aiheesta kiinnostuneita. On suuri haaste saada liikunnasta alun perin vähemmän kiinnostuneet kiinnittämään huomiota tähän aiheeseen. Sanoman huomioimista parantavat informaation ajanmukaisuus ja tuoreus sekä sanoman muoto ja tuottajat (Wiio 1984: 96).

Jos sanoma on helposti ymmärrettävissä, kiinnostavasti tehty ja sen takana ovat nuoren hyväksymä ja tuntema taho, nuoret todennäköisemmin vastaanottavat sanoman. Nuorille suunnatuissa viesteissä on tärkeää huomioida se, kuinka asia on esitetty ja kuka sen esittää. Ympäristön tasolla sosiaalinen tuki eli lähipiirin ja muiden merkittävien viiteryhmiin myönteinen suhtautuminen asiaan lisää vastaanottajien alttiutta informaatiolle. (Wiio 1984: 96.) Nuoret ovat kriittinen kuluttajaryhmä, jonka mielialat erilaisia aihealueita kohtaan voivat vaihdella nopeasti ja siksi heitä miellyttäviä asioita on vaikea ennakoita.

Vastaanotto-prosessin kolmas taso (taulukko 2), tiedon ymmärtäminen, edellyttää vastaanottajalta tekstin merkitysten tulkintaa siten, että siitä syntyy järkevä kokonaisuus (Wiio 1984: 97). Tiedon ymmärtäminen lähtee käytetyn merkkijärjestelmän ymmärtämisestä. Jotta nuori voi ymmärtää mediatekstin sanoman, tulee hänellä olla valmiuksia tekstin tulkintaan, mediakielitaitoa (ks. Suoninen 2004). Mediakielitaito koostuu erilaisista taidoista, joita henkilöllä täytyy olla kyetäkseen ymmärtämään ja tulkitsemaan medioiden tarjoamia viestejä oikein. Mediakielitaidon osa-alueita ovat tekninen osaaminen, median muotokielen tuntemus, eri medioiden ominaisuutteen tuntemus, media-tuotannon toimintatapojen tuntemus, kyky erottaa mediatodellisuus reaalityodellisuudesta sekä kyky arvioida medioita ja mediasisältöjä kriittisesti (emt. 32).

Kun henkilö on altistunut informaatiolle ja ymmärtänyt sen, on vuorossa sanoman sisäistäminen (ks. taulukko 2). Sanoman sisäistäminen vaatii, että vastaanottaja uskoo annettuun sanomaan. Yksilö arvioi omista lähtökohdistaan tuottamia merkityssisältöjä ja joko hyväksyy tai hylkää ne. Tiedon sisäistämistä helpottavat ulkopuolelta tulevat sanomaa tukevat viestit ja sosiaalinen tuki. Jos yksilön lähiympäristö, tärkeät instituutit ja ympäröivä yhteiskunta suhtautuvat myönteisesti sanomaan, myös yksilö on alttiimpi sen hyväksymiselle. Sanoman luotettavuuteen vaikuttavat keskeisesti sanoman lähettäjän luotettavuus ja sanomaan sisältyvät sosiaaliset mallit. (Wiio 1984: 98.) Sanoman vastaanottaja, yksilö, tekee itse päätöksen siitä, kuinka hän ymmärtää annettua informaatiota ja kuinka hän sen sisäistää. Sanoman sisäistäminen voi tapahtua sellaisenaan, osittain tai siten, että yksilö muokkaa saamaansa informaatiota valmiiden ajattelumallien mukaisiksi.

Kun sanoma on sisäistetty, on vuorossa muutosprosessi (ks. taulukko 2). Kun yksilö on sisäistänyt uusia asenteita ja ajattelumalleja, pyrkii hän soveltamaan oppimaansa käytäntöön, ja muuttamaan toiminta- ja käyttäytymismallejaan uusien käsitystensä mukaisiksi. Toimintaa pidetään perinteisissä viestintämalleissa sanoman perillemenon ja vaikutusten todentajana. (Wiio 1984: 98–100.) Toiminta tulee vasta monimutkaisten ajatteluprosessien jälkeen, eikä sen suoranaista yhteyttä lähetettyyn sanomaan voida todistaa. Toiminnan muutokseen tarvitaan pitempiaikaista altistumista tietynlaiselle informaatiol-

le, vaikka tarpeeksi vaikuttava yksittäinenkin sanoma voi saada aikaan muutoksia ihmisen ajattelu- ja käyttäytymismalleissa.

Informaatioprosessin viimeinen vaihe on pitkäaikaisten muutosten sisältyminen arki-käyttäytymiseen. Muutokset maailmankuvassa saavat todennäköisesti aikaan pysyviä muutoksia käytöksessä. Koska yksilö ei ole passiivinen, muutosprosessin taustalla täytyy olla motivaatiota muutokseen. (Wiio 1984: 100.) Motivaatio voi syntyä sanomasta, lähiympäristön vaikutuksesta tai yksilöstä itsestään. Se on voinut olla olemassa jo ennen kuin sanoma on edes vastaanotettu. Tärkeää kuitenkin on yksilön oma aktiivisuus, johon voidaan vaikuttaa erilaisin asenteellisin tai tiedollisin keinoin.

4 NUORTEN TULKINTOJA HIKI-OHJELMASTA

Hiki on vauhdikkaita lajeja ja nopeatempoista kerrontaa sisältävä liikuntaohjelma, joka pyrkii sekä viihdyttämään että esittämään monipuolisesti erilaisia urheilulajeja. Ohjelma pyrkii aktivoimaan niitä ihmisiä, joille liikunta ei ole vielä arkipäivää (YLE 2005). Tutkimukseni keskittyy nuoriin, jotka ovat ohjelman alkuperäinen kohderyhmä.

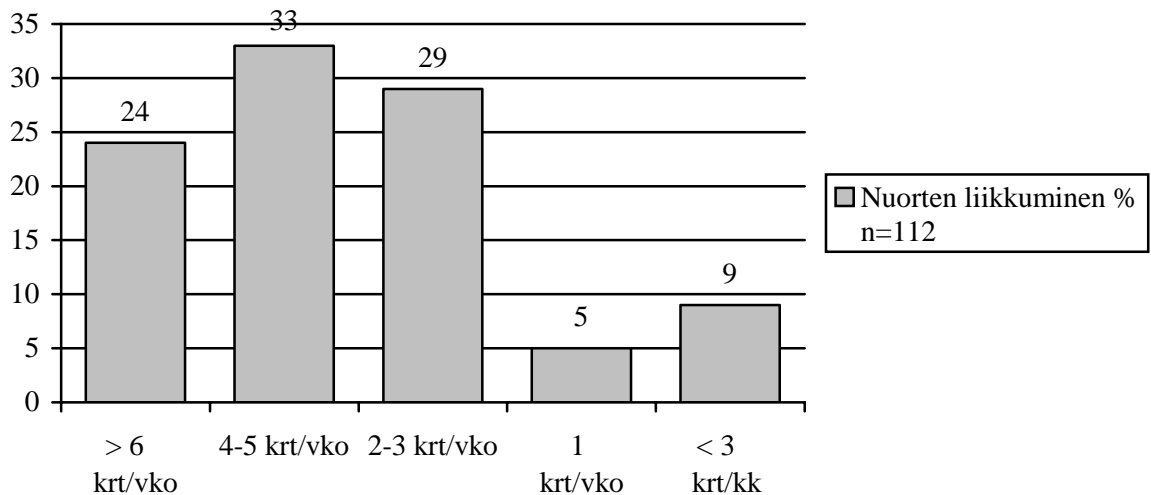
Tutkimukseni aineisto on kerätty puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla marras-kuussa 2005 kuudesta Helsingin kaupungin ylläpitämästä perusasteen oppilaitoksesta. Tutkimuksen otos on 113 pääkaupunkiseudulla asuvaa nuorta. Nuorista 108 ilmoitti kotikunnakseen Helsingin, kaksi Espoon ja kolme jätti kotipaikkansa ilmoittamatta tai heidän kotipaikkansa ei ollut määriteltävissä.

4.1 Vastaajien liikuntatausta

Liikunta kuuluu vahvasti tutkimukseen osallistuneiden nuorten elämään. Lähes kaikki vastaajat (109 vastaajaa / 113 vastaajasta) kertoivat harrastavansa liikuntaa ainakin jollain tasolla, ja vain yksi vastaajista ilmoitti, ettei harrasta eikä seuraa liikuntaa lainkaan. Vastaajat saivat luokitella itsensä liikkujina valitsemalla heille sopivimmin valmiista vaihtoehdoista. Suurin osa kyselyyn vastanneista (38 %) luokitteli itsensä kuntourheilijoiksi (43/113) tai satunnaisiksi liikkujiksi (n=38 vastaajaa, 34 %). Kilpa- tai huippu-urheilijoiksi itsensä nimesi 25 prosenttia vastaajista (n=28) ja penkkiurheilijoiksi 3 prosenttia vastanneista (n=3).

Vastaajat olivat suhteellisen ahkeria liikkujia (ks. kuvio 5). Kun vastaajilta kysyttiin, kuinka usein he harrastavat vapaa-aikanaan ainakin lievästi hengästyttävää liikuntaa vähintään 20–30 minuuttia, vastaajista 86 prosenttia (96/112) ilmoitti harrastavansa liikuntaa vähintään 2–3 kertaa viikossa. Tarkemmin luokiteltuna kolmas osa vastaajista (n=37) ilmoitti harrastavansa liikuntaa 4–5 kertaa viikossa. Useammin kuin 6 kertaa viikossa liikuntaa ilmoitti harrastavansa 24 prosenttia (n=27) vastanneista. Muutamia

kertoja viikossa liikkuvia oli 29 prosenttia (n=33) ja kerran viikossa tai harvemmin liikkuvia 14 prosenttia (n=15).

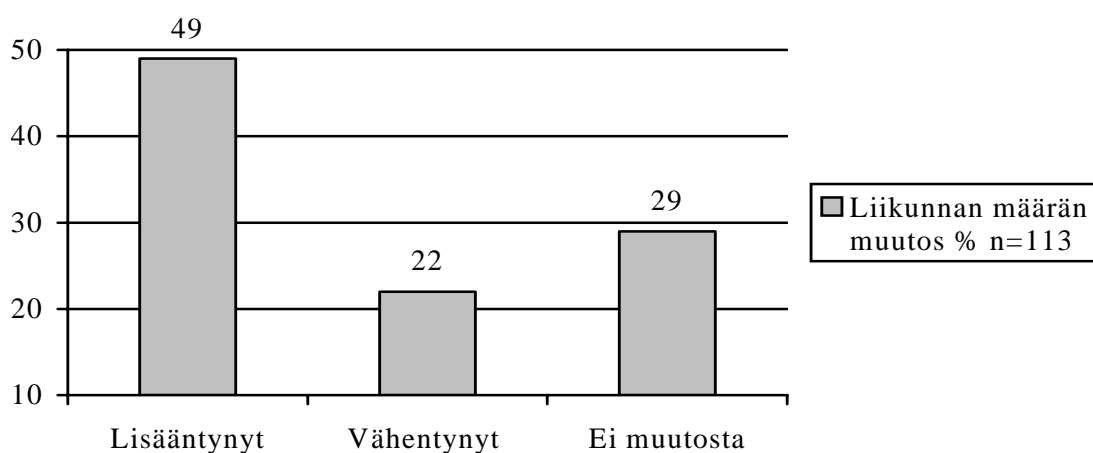
Kuvio 5. Nuorten liikunta-aktiivisuus.

Nuorten liikkumismääriä tarkasteltaessa esiin nousee se, että vaikka yli puolet vastaajista ilmoitti harrastavansa vähintään 20–30 minuuttia hengästyttävää tai hikoiluttavaa liikuntaa useimpina päivinä viikossa, kilpa- tai huippu-urheilijoiksi itsensä koki vain neljäsosa vastaajista. Tulos antaa viitteitä siitä, että kilpailu ei ole tärkeällä sijalla nuorten liikuntaharrastuksessa. Mielenkiintoista on myös se, että ne nuoret, jotka ovat ilmoittaneet liikkuvansa enemmän kuin kuusi kertaa viikossa, ovat ristiriitaisesti nimenneet itsensä kaiken tyyppisiksi urheilijoiksi huippu-urheilijoista satunnaisiin liikkujiin. Harrastettu liikunta on myös voitu ymmärtää hyvinkin laajasti koiran ulkoiluttamisesta koululiikunnaksi tai todelliseksi urheilemiseksi. Mahdollista on myös se, että osa nuorista on vastannut kysymykseen huumorilla, ilman yhteyttä todellisuuteen.

Nuoret saivat listata vapaasti, mitä kaikkea liikuntaa he harrastavat. Vastaukseksi tuli lähes 60 eri lajia ja liikuntamuotoa. Yleisemmin nuoret kertoivat harrastavansa lenkkei-

lyä ja juoksua (29 mainintaa), kävelyä (19) tai ulkoilua ja vaeltamista koiran kanssa tai ilman (19). Lisäksi pyöräily (18), kuntosalilla käynti (18), jalkapallo (16), kamppailulajit (16), jääkiekko (15) ja tanssi (12) olivat suosittuja liikuntamuotoja. Koululiikunta mainittiin useassa vastauslomakkeessa (15). Suosituimmat liikuntamuodot eivät ole organisoidun liikunnan piiriin kuuluvia, mutta lajikirjo kertoo sen, että nuoret harrastavat myös pitkäjänteisempää liikuntaa ja urheilua. Tähän viittaa myös se, että nuorista yli puolet (56 % eli 62 vastaajaa /111 vastaajasta) ilmoitti osallistuvansa urheilu seurojen toimintaan.

Nuorista puhuttaessa yleisenä huolena on urheilun drop out -ilmiö (ks. Lämsä & Mäenpää 2002), joka liittyy liikunnan rajuun vähenemiseen teini-iän kynnyksellä. Otoksessa tällaisesta ilmiöstä ei ollut viitteitä, sillä nuoret liikkuvat paljon ja lähes puolet nuorista (55/113) kertoi, että heidän liikuntaharrastuksensa määrä oli viimeisen vuoden aikana lisääntynyt (ks. kuvio 6). Viimeisen vuoden aikana liikuntaharrastus oli vähentynyt 22 prosentilla (n= 25) nuorista. Vastaajista 29 prosentilla (n= 33) liikunnan määrä oli pysynyt muuttumattomana.

Kuvio 6. Liikunnan määrän muutos viimeisen vuoden aikana.

Liikunnan tuottamisessa nuoret eivät olleet yhtä aktiivisia kuin omassa liikkumisessaan. Urheiluseuratoimintaan muuten kuin harrastajina vastaajista osallistui 11 prosenttia (12/111). Nämä nuoret toimivat valmentajina, ohjaajana, tuomarina tai muuten seura-toiminnan vapaaehtoisina.

4.2 Nuorten liikuntasuhde ja sosiaaliseen maailmaan osallistumisen aste

Jaoin kyselyyn vastanneet nuoret neljään ryhmään sen mukaan, kuinka kiinteästi heidän saattoi ajatella olevan yhteydessä liikunnan sosiaaliseen maailmaan. Tarkastelussa kiinnitin huomiota erityisesti neljään kohtaan. Nämä olivat nuoren oma arvio viikoittaisesta liikkumisestaan (kysymys 7, ks. liite), liikunnan merkitys vastaajan elämässä (kysymys 11), nuoren kiinnostus liikuntaan liittyviin asioihin (kysymys 12, kohta 18) sekä vastaajan ilmoittamaan liikunnan seuraamisen määrä (kysymys 12, kohdat 7–9, 11–12). Lisäksi jaossa huomioitiin, osallistuiko nuori liikunnan tuottamiseen (kysymykset 9 ja 10).

Kun jakoon vaikuttavat kohdat oli määritetty, niistä laskettiin keskiarvot. Luokittelin nuoret liikunnan sosiaaliseen maailmaan osallistumisasteen mukaisiin ryhmiin. Muokailaisiksi nimesin ne, jotka saivat keskiarvokseen alle kaksi, turisteiksi ne, jotka saivat keskiarvokseen yli kaksi, mutta alle kolme, vakio-osallistujiksi ne, jotka saivat yli kolmen, mutta alle neljän keskiarvon ja sisäpiiriläisiksi keskiarvokseen neljä tai enemmän saaneet.

Jaon jälkeen tarkastin ryhmät, analysoin rajatapaukset uudelleen ja tein tarpeelliset korjaukset. Liikunnan merkitykselle ja kiinnostukselle liikunta-asioihin annettiin enemmän painoarvoa kuin omalle liikkumiselle, sillä eri vastaajien ilmoittamat liikkumismäärät eivät olleet suoraan vertailtavissa. Esimerkiksi kaksi nuorta saattoi ilmoittaa liikkuvansa yli 6 kertaa viikossa. Toiselle liikkuminen oli kovatempoista kilpaurheilua ja toiselle paikasta toiseen kävelyä.

Vastaajat jakaantuivat liikunnan sosiaaliseen maailmaan osallistujina neljään ryhmään (ks. taulukko 3) siten, että eniten joukoista löytyi vakio-osallistujia (40 %). Myös sisä-

piiriläisiä nuorissa oli paljon (32 %). Turistit olivat nuorissa vähemmistönä (23 %), ja muukalaisia oli otoksesta jo vaikea löytää (4 %).

Taulukko 3. Jako liikunnan sosiaaliseen maailmaan osallistumisen mukaan.

	Nuorten määrä	Prosenttia vastanneista
Sisäpiiriläinen	36	32
Vakio-osallistuja	46	40
Turisti	26	23
Muukalainen	5	4

Kuten taulukosta 3 havaitaan, nuorista yli kolmasosa luokittui liikunnan sisäpiiriläisiksi. He liikkuivat paljon ja mielellään ja kertoivat, että liikunnan merkitys oli suuri heidän elämässään (asteikolla 1–5, 4 tai 5). Monet sisäpiiriläisiksi jaotelluista nuorista olivat hyvinkin aktiivisia liikkujia. Lisäksi he osallistuivat aktiivisesti liikunnan tuottamiseen muun muassa valmentajina ja ohjaajina. Sisäpiiriläiset seurasivat suhteellisen paljon liikuntaa mediasta ja olivat muutenkin hyvin kiinnostuneita liikuntaan liittyvistä asioista. Monet sisäpiiriläiset kertoivat kannattavansa vahvasti jotain urheilujoukkuetta ja he haaveilivat muita vastaajia enemmän huippu-urheilijan urasta.

Eniten nuoria, 40 prosenttia, luokittui liikunnan sosiaalisen maailman vakio-osallistujiksi. Vakio-osallistujiksi luokittui erilaisia liikkujia kilpaurheilijoista penkkiurheilijoihin. Vakio-osallistujat kokivat, että liikunnalla oli kohtalaisen suuri merkitys heidän elämässään, ja vaikka liikkumismäärät vaihtelivat, he liikkuivat mielellään. Vakio-osallistujat seurasivat vaihtelevasti liikuntaa mediassa. Yhteistä heille oli, että liikuntaan liittyvät asiat kiinnostivat heitä kohtalaisesti tai melko paljon (3–4).

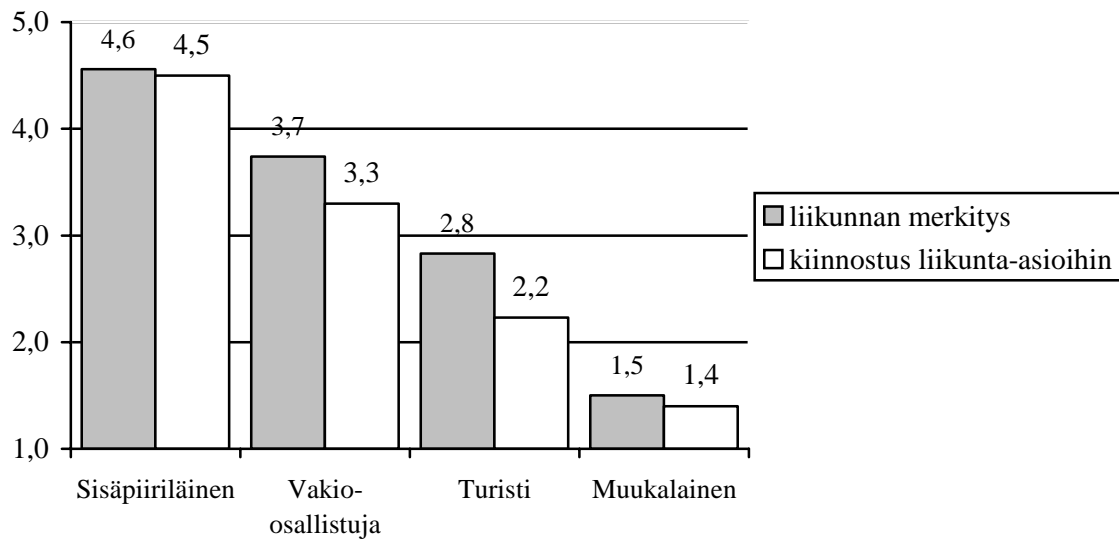
Liikunnan sosiaalisen maailman turisteiksi luokittui 23 prosenttia kyselyyn vastanneista. Turistit olivat pääosin satunnaisia liikkujia tai kuntoilijoita. Liikunnalla ei ollut kovin suurta merkitystä heidän elämässään ja liikuntaan liittyvät asiat tai liikunnan seuraaminen ei ollut yleistä heidän keskuudessaan. Monet kertoivat innostuvansa helposti liikunnasta, mutta väsähtävänsä nopeasti.

Muukalaisiksi nimesin vain muutaman nuoren. Ryhmään päätyi nuoria, jotka kertoivat, että liikuntaan liittyvät asiat eivät heitä kiinnostaneet. Osa nuorista ilmoitti olevansa satunnaisia liikkujia, jotka liikkuvat harvemmin kuin kerran viikossa. Osa ei liikkunut ollenkaan. Vakituksia liikuntaharrastuksia muukalaisilla ei ollut, ja he ilmoittivat harrastavansa lähinnä hyötyliikuntaa tai ”kävelyä tietokoneen ja jääkaapin välillä”. Toisaalta muutama vastanneista kertoi, että vaikka liikkui harvoin, liikkui kuitenkin mielellään. Kaiken kaikkiaan liikunnan merkitys oli muukalaisten elämässään minimaalista, eikä liikunnan tai urheilun seuraaminen kiinnostanut heitä.

4.2.1 Liikunnan merkitys ja kiinnostus liikuntaan liittyviin asioihin

Liikunnalla on suhteellisen suuri merkitys kyselyyn vastanneiden nuorten elämässä (ks. kuvio 7). Asteikolla 1–5 (1 ei merkitystä, 5 todella suuri merkitys) nuoret antoivat liikunnan merkitykseksi elämässään keskiarvon 3,7. Erot eri ryhmien välillä olivat kuitenkin melko suuria. Sisäpiiriläiset saivat liikunnan merkitykseksi elämässään keskiarvon 4,6 kun taas vakio-osallistujilla vastaava luku oli 3,7, turisteilla 2,8 ja muukalaisilla vain 1,5.

Liikunnan merkityksen lisäksi nuorilta kysyttiin (väittäjä 12.18), kuinka paljon liikuntaan liittyvät asiat heitä kiinnostavat. Kiinnostus liikuntaan liittyviin asioihin vaihteli ryhmittäin. Keskiarvo kaikkien vastanneiden kesken oli 3,3. Sosiaaliseen maailmaan osallistujaryhmien välillä vaihtelu oli suhteellisen suurta (kuvio 7).

Kuvio 7. Liikunnan merkitys ja kiinnostus liikuntaan liittyviin asioihin.

Kun sisäpiiriläiset ilmoittivat liikuntaan liittyvien asioiden kiinnostavan keskiarvolla 4,5, vakio-osallistujat saivat keskiarvokseen 3,3, turisti 2,2 ja muukalaiset 1,4. Syvemällä liikunnan sosiaalisessa maailmassa olevat, ovat kaikki puolin kiinnostuneempia liikuntaan liittyvistä asioista ja liikunnan merkitys heidän elämässään on suurempi kuin henkilöillä, jotka eivät ole paljon tekemisissä tämän maailman kanssa.

4.2.2 Kiinnostus liikkumiseen yleensä

Nuorten suhdetta liikkumiseen kartoitettiin erilaisilla liikuntaan liittyvillä väittämillä. Tavoitteena oli selvittää muun muassa nuorten omaan kiinnostusta ja suhtautumista liikuntaan, liikunnan seuraamista sekä sitä, onko nuorten lähipiirinsä liikkumisessa nähtävissä yhteyttä nuorten omaan liikkumiseen.

Sisäpiiriläiset antoivat erilaisissa väittämässä johdonmukaisesti suurempia arvosanoja kuin muut ryhmät. Erot ryhmien välillä olivat suhteellisen suuria. Muukalaiset saivat lähes kaikista väittämistä alhaisempia keskiarvoja kuin muut ryhmät. Vakio-osallistujat ja sisäpiiriläiset sijoituivat keskiarvoillaan näiden kahden ääripään väliin.

Kiinnostus liikuntaan liittyviä asioita kohtaan näkyi sisäpiiriläisillä kaikissa erilaisissa väittämässä. Väittämä 12.1 ”liikun mielelläni” sai sisäpiiriläisiltä keskiarvon 4,8 kun vakio-osallistujat antoivat omalle liikuntakiinnostukselle arvon 4,2, turistit 3,5 ja muukalaiset 2,2. Suurin osa nuorista suhtautui liikkumiseen kokonaisuutena myönteisesti, ja muukalaiset olivat ainoa ryhmä, joka sai alle kolmen keskiarvon tästä väittämästä.

Sisäpiiriläisillä on selkeästi positiivisempi suhtautuminen liikuntakulttuuriin ja liikuntaan yleensä kuin muukalaisilla, ja se heijastuu heidän myönteisissä vastauksissa liikuntakulttuurin eri osa-alueita, kuten esimerkiksi koululiikuntaan kohtaan. Väittämä 12.3 ”koulun liikuntatunneilla on kivaa” sai sisäpiiriläisiltä huomattavasti suuremman keskiarvon kuin muukalaisilta (Sisäpiiriläiset 4,2, vakio-osallistujat 3,7, turistit 3,0 ja muukalaiset 2,2). Koululiikunta tarjoaa lapsille ja nuorille mahdollisuuden tutustua liikunnan sosiaaliseen maailmaan, jos he eivät ole tätä päässeet aikaisemmin kohtaamaan (Koski 2005:195). Miellyttävät kokemukset koululiikunnasta ovat yhteydessä aikuisiän liikuntaharrastukseen, joskin eräissä tutkimuksissa koulun merkitys on todettu esimerkiksi kotia vähäisemmäksi (Laakso 1981: 38–39).

Väittämän 12.4 ”kokeilen mielelläni uusia liikuntalajeja” kohdalla erot ryhmien välillä eivät olleet yhtä selviä kuin yleisen liikkumiskiinnostuksen kohdalla ja kaikki ryhmät saivat väittämästä keskiarvokseen yli 3. Sisäpiiriläiset antoivat kaikista ryhmistä korkeimman keskiarvon, 4,2, väittämälle. Vakio-osallistujat antoivat väittämälle 3,8 ja turistit ja muukalaiset tasan 3,0 keskiarvon. Nuorten ajatellaan usein olevan avoimia uusille asioille, jota myös tämä kysely tukee. Nuoret suhtautuivatkin melko ennakkolottomasti uusien liikuntalajien kokeilemiseen. Toisaalta ajatuksen tasolta on vielä pitkä matka varsinaiseen toimintaan tai harrastukseen. Myönteinen suhtautuminen uusien lajien kokeilemiseen on kuitenkin hyvä asia, sillä se viittaa siihen, että nuoret ovat kiinnostuneita liikunnasta yleensäkin.

Väittämä 12.5 ”innostuin usein liikunnasta, mutta into lopahtaa pian” poikkesi muista väittämistä, sillä siinä turistit (2,5) ja vakio-osallistujat (2,4) antoivat korkeampia arvosanoja kuin sisäpiiriläiset (2,0) tai muukalaiset (2,2). Erot ryhmien välillä ovat suhteelli-

sen pieniä, joten suuria johtopäätöksiä eroista ei voine tehdä. Väittämä koettiin kaikissa ryhmissä ennemminkin epätodeksi kuin todeksi, sillä keskiarvo jäi alle kolmen kaikissa ryhmässä. Innostuksen lopahtaminen turisteilla ja vakio-osallistujille voi kuvastaa sitä, että he kokeilevat enemmän erilaisia lajeja kuin oman lajinsa jo löytäneet sisäpiiriläiset tai muukalaiset, jotka eivät liikunnasta muutenkaan innostu. Innostuksen lopahtaminen taas on hyvin tyypillistä käytöstä sosiaalisen maailman turisteilla, jotka usein kokeilevat lyhytaikaisesti oloa erilaisissa sosiaalisissa maailmoissa, mutta eivät viihdy niissä pitkään (Unruh 1979: 119).

Kiinnostuksen syvyyttä kuvastaa se, kuinka ammattimaista ja pitkäjänteistä osallistuminen taso tarkastelussa olevaan sosiaaliseen maailmaan on. Sisäpiiriläiset (n=36) olivat selvästi muita ryhmiä kiinnostuneempia kehittämään osallistumistaan liikunnan sosiaaliseen maailmaan kiinteämmälle tasolle ja väittämä 12.6 ”haluaisin olla huippu-urheilija” sai heiltä arvosanan 3,9, kun vakio-osallistajat (n=46) antoivat väittämän keskiarvoksi vain 2,5 ja turistit (n=26) 1,7. Muukalaisista (n=5) kukaan ei ollut innostunut huippu-urheilijan urasta ja he olivat väittämän kanssa täysin erimieltä keskiarvolla 1,0.

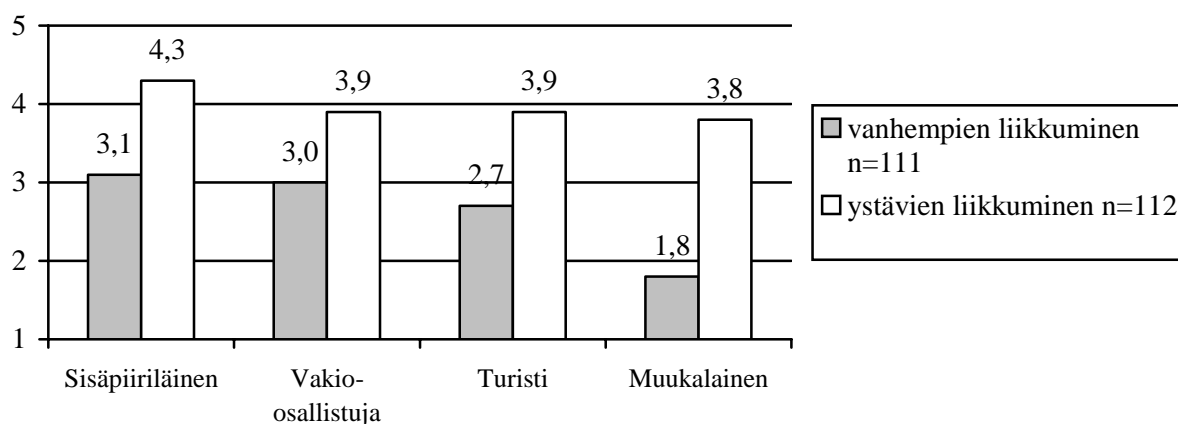
4.2.3 Ympäristön vaikutus ja mahdollisuudet

Ympäristöllä on tärkeä merkitys tiettyjen ajattelumallien vahvistamisessa. Mahdollisuuksien puute voi rajoittaa liikkumista, vaikka henkilö muuten olisi halukas liikkumaan. Oman liikkumisen lisäksi liikunta-aktiivisuuteen vaikuttavatkin ympäristön tarjoamat mahdollisuudet, kuten perheen taloudellinen tilanne ja lähellä olevat liikuntapaikat. Myös lähipiirin, vanhempien ja ystävien merkitys liikunta-aktiivisuudelle voi olla merkittävä.

Tutkimuksessa nuorten lähipiirin, vanhempien ja ystävien liikuntaharrastuksista kysyttiin väittämällä 12.13 ja 12.14 ”vanhempani/ystäväni harrastavat liikuntaa”. Vanhempien fyysisellä aktiivisuudella on todettu olevan vahva yhteys nuorten omaan liikkumiseen (Takalo 2004: 44). Tutkimukseni tukee tätä käsitystä, joskin erot aktiivisten ryhmien osalta eivät olleet kovin suuria. Ainoastaan muukalaiset erottuivat joukosta selvästi (ks. kuvio 8). Aktiivisesti liikkuvien sisäpiiriläisten ja vakio-osallistujien vanhemmat

liikkuivat vastausten perusteella melko paljon. Sisäpiiriläiset (n=35) antoivat vanhempiensa keskiarvoksi 3,1 ja vakio-osallistujat (n=46) 3,0, kun taas muukalaiset (n=4) antoivat vanhempiensa liikkumiselle keskiarvon 1,8. Turistit (n=26) sijoittuivat näiden ryhmien antamalla vanhempien liikkumiselle keskiarvoksi 2,7.

Huomattavissa on, että vähän liikkuvat vanhemmat korreloivat selkeästi siihen, että nuoret liikkuvat vähän. Vaikka vanhempien rooli liikkumaan innostajina on suurimmillaan lasten ollessa pieniä, vanhempien vaikutus ei lakkaa lasten vanhetessa. Esimerkiksi rahallinen tuki tai vanhempien apu nuorten kuljettamisessa harjoituksiin, voi olla harrastusten kannalta todella tärkeää. Lisäksi, jos kotoa ei ole opittu liikuntaposiitivista mallia, se voi usein jäädä oppimatta, ellei innostus vastakkaiseen käyttäytymiseen tule jostain ulkopuolelta, esimerkiksi koulusta tai kaveripiirin kautta.

Kuvio 8. Vanhempien ja ystävien liikkuminen.

Lasten varttuessa ystävien merkitys kasvaa vanhempien vaikutusvaltaa suuremmaksi (Laakso 1981: 42–43). Kyselyyn vastanneet nuoret antoivat ystäviensä liikkumiselle huomattavasti korkeampia keskiarvoja kuin vanhempiensa liikkumiselle (ks. kuvio 8). Nuoruusiän ystäväpiirillä on havaittu olevan voimakas liikuntatottumuksia vahvistava tai ehkäisevä vaikutus juuri murrosiän kynnyksellä (Laakso 1981: 42).

Ystävien liikkumisella näyttää tässä tutkimuksessa olevan yhteys 15–16-vuotiaitten omaan liikkumiseen. Erot ryhmien välillä ovat suhteellisen suuria, vaikka kaikki ryhmät kertoivat ystäviensä liikkuvan ainakin jonkin verran. Nuoret, jotka liikkuvat paljon, kertoivat myös ystäviensä olevan aktiivisia liikkujia, kun taas vähän liikkuvien nuorten ystävätkään eivät vastaajien mukaan liikkuneet kovin paljoa. Korkeimmat keskiarvot väittämään antoivat sisäpiiriläiset, jotka ilmoittivat ystäviensä harrastamisen keskiarvoksi 4,3. Vakio-osallistujilla ja turisteilla vastaava luku oli 3,9 ja muukalaisilla lähes yhtä korkea kuin aktiivisimmilla ryhmillä, 3,8.

Tutkimukset ovat osoittaneet, että ystävien liikunnallisuus on selittänyt yleensä paremmin poikien kuin tyttöjen liikuntaharrastusten määrää (Laakso 1981: 42–43). Tässä tutkimuksessa eroja tyttöjen (n=43) ja poikien (n=70) vastauksissa ei ollut havaittavissa, sillä molemmat sukupuolet antoivat ystäviensä liikkumisen keskiarvoksi 4,0. Huomioitavaa on, että monella yläasteikäisellä on laaja kaveripiiri, joka jakaantuu koulu- ja harrastuskavereihin. Eräs vastanneista antoikin väittämälle kaksi eri lukua, joista toinen kuvasti hänen urheilukavereitaan ja toinen muita kavereita. Tässä tapauksessa huomioin vastausten keskiarvon.

Liikunta-aktiivisuus ei aina ole riippuvainen henkilön omasta tahdosta. Liikkumista voi rajoittaa esimerkiksi niin taloudelliset kuin vastaajien fyysisiin ominaisuuksiin liittyviä. Tutkimuksessa liikuntamahdollisuuksia selvitettiin väittämällä 12.19 ”minulla on mahdollisuus harrastaa kaikkia niitä liikuntalajeja, joita haluan harrastaa”. Myös tähän väittämään sisäpiiriläiset antoivat korkeampia arvosanoja kuin muut ryhmät. Kun sisäpiiriläiset saivat keskiarvokseen 4,0, vakio-osallistujat antoivat väittämälle keskiarvon 3,8, turistit 3,2 ja muukalaiset 3,3. Luvut ovat keskiarvoltaan kaikissa ryhmissä yli 3. Vaikka suurimmalla osalla nuoria tuntuukin olevan mahdollisuus haluamiinsa harrastuksiin, kaikista ryhmistä löytyy kuitenkin niitä vastaajia, jotka ovat antaneet vastaukselle arvon 1 tai 2. Kyselyssä ei kysytty, miksi nuoret kokevat, että heillä ei ole mahdollisuutta harrastaa kaikkia haluamiensa lajeja ja syiden kirjo voi olla laaja ajankäytöllisistä ympäristön rajoittamiin tekijöihin.

4.3 Nuoret, liikunta ja media

Nuorilla on käytössään paljon erilaisia medialaitteita ja he käyttävät niitä hyvin monipuolisesti erilaisiin tarkoituksiin (Luukka ym. 2001). Myös tähän tutkimukseen vastanneet nuoret olivat medioiden aktiivisia käyttäjiä. Televisio on nuorten eniten käyttämä media, sillä sitä kertoi seuraavansa tavallisesti 91 prosenttia nuorista (n=103/113). Muita yleisesti seurattuja medioita olivat internet (n=86, 76 %) ja sanomalehdet (n=64, 57 %). Alle puolet nuorista ilmoitti seuraavansa radiota (n=46, 41 %), aikakauslehtiä (n=39, 35 %) sekä muita lehtiä (n=13, 12 %). Nuorten antamat luvut ovat tässä tutkimuksessa hiukan matalampia kuin Mediat nuorten arjessa -tutkimuksessa (Luukka ym. 2001). Seuratuimpien medioiden järjestys on kuitenkin hyvin samansuuntainen. Ainoastaan Internetin käyttö oli tässä tutkimuksessa huomattavasti yleisempää kuin vuosittu-
hannen alkupuolella tehdyssä tutkimuksessa. Mediat nuorten arjessa -tutkimuksessa Internetiä ilmoitti käyttävänsä 55 prosenttia tytöistä ja 73 prosenttia pojista.

Suuria eroja medioiden seuraamisessa ei eri ryhmien välillä ollut. Innokkaimpia television katsojia olivat muukalaiset, joista kaikki (n=5/5, 100 %) ilmoittivat seuraavansa televisiota. Turisteista televisiota tavallisesti ilmoitti seuraavansa 92 prosenttia (n=24/26), vakio-osallistujista 93 prosenttia (n=43/46) ja sisäpiiriläisistä 86 prosenttia (n=31/36). Television katseluun käytetty aika vaihteli viikolla ja viikonloppuna, jolloin nuorilla on selvästi enemmän aikaa viettää television ääressä. Vastajat käyttivät keskimäärin arkipäivisin kaksi tuntia ja viikonloppuisin kolme tuntia päivässä television katseluun.

Harrastuksilla voi olla vaikutusta siihen, kuinka paljon vapaa-aikaa nuorilla on käyttää television katsomiseen. Television seuraaminen voi myös kuvastaa nuorten asettamia prioriteetteja. Muukalaisille televisiolla näyttää olevan vahva sija elämässä, kun taas sisäpiiriläisille television seuraaminen ei ole ensiarvoisen tärkeää.

4.3.1 Ennakko-odotukset liikuntaohjelmasta

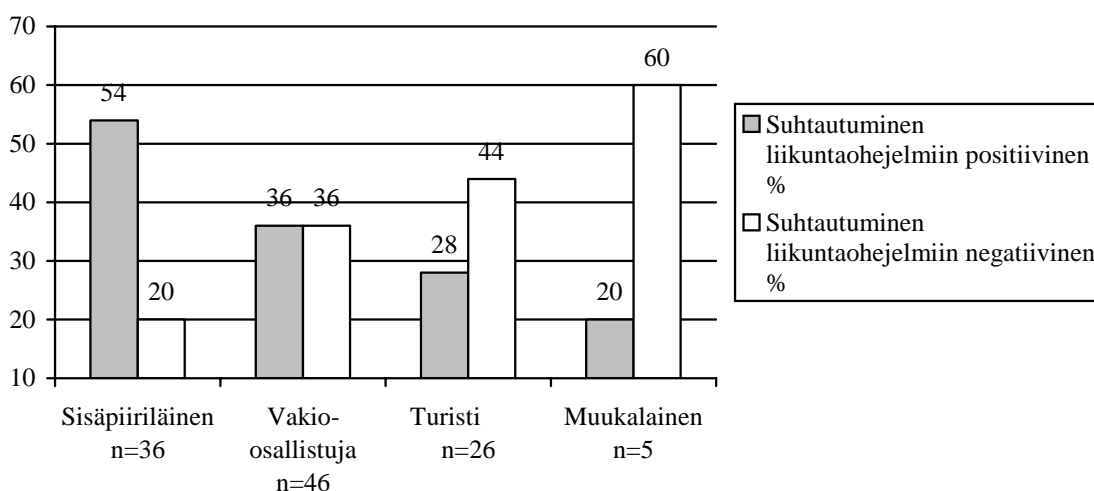
Nuoria pyydettiin tutkimuksessa nimeämään vapaasti mieleen tulevia television liikuntaohjelmia. Vastaukseksi saatiin laaja joukko erilaisia liikuntaa ja urheilua käsitteleviä ohjelmia. Ehdottomasti eniten mainintoja sai MTV3:n Elixir-ohjelma, jonka mainitsi 67 prosenttia vastaajista (61/90). Muita paljon mainintoja saaneita ohjelmia olivat erilaiset urheilu-uutiset, kuten Tuloruutu ja Urheiluruutu (29 mainintaa), urheilua käsittelevät ohjelmat, kuten Motorforum, UCL-viikkomakasiini ja F1 studio (15 mainintaa). Myös tietyt urheilulajit ja kilpailut sekä urheilukanavat saivat paljon mainintoja ("koko Eurosportin sisältö").

Nuoret nimesivät liikuntaohjelmiksi myös television jumppaohjelmat (TV2:n Jumppa ja MTV3:n Ihanan aamun jumppa), jotka mainitsi lähes 19 prosenttia (17/90) vastanneista. Lisäksi Se on siinä (16 mainintaa), Fit4you (9), Time Out (8), Navigare (6), Draivi (5) ja Hiki (5) saivat mainintoja. Vastauksista näkee, että se, millaisia ohjelmia nuoret ajattelevat liikuntaohjelmiksi vaihtelee suuresti. Koska liikuntaohjelmaformaatti ei ole selkeä, monet luokittelivat erilaisia urheilulähetyksiä liikuntaohjelmiksi. Tässä tutkimuksessa kaikki kilpailupainotteiset ohjelmat on rajattu liikuntaohjelmien ulkopuolelle. Poikkeuksena on Se on siinä -ohjelma, joskin sen voisi luokitella myös liikunta-aiheita käsitteleväksi tietovisailuksi.

Kun nuorilta kysyttiin liikuntaohjelmien määrästä televisiossa yli puolet vastaajista (n=69/113, 61 %) oli sitä mieltä, että liikuntaohjelmia on televisiossa sopivasti. 16 prosentin mielestä niitä oli liian vähän ja 7 prosentin mielestä (n=8) liikaa. Loput 16 prosenttia (n=18) eivät olleet mitään mieltä liikuntaohjelmien määrästä. Mielenkiintoista on, että nuorten mielestä liikuntaohjelmia on televisiossa sopivasti, vaikka yleinen tuntema tutkimusta tehdessä oli, että monelle nuorelle tuotti vaikeuksia nimetä tähän lajiin kuuluvia ohjelmia. Luku voi kertoa siitä, että nuorten mielikuva liikuntaohjelmasta on sellainen, että liikuntaohjelma ei heitä ohjelmatyypinä kiinnosta ja siksi tällaisia ohjelmia ei televisioon edes osata kaivata nykyistä enempää.

Nuoret saivat valita valmiista listalta sanoja, jotka heidän mielestään liittyivät liikuntaohjelmiin. Yleisimmin television liikuntaohjelmia pidettiin monipuolisina (35 mainintaa). Muita paljon mainittuja mielikuvia olivat tekopirteä (33), ei minulle suunnattu (31) ja tylsä (30). Liikuntaohjelmia pidettiin myös innostavina (28), pitkävetaisinä (27), hauskoina (23) ja viihdyttävinä (23). Nuorten mielikuva liikuntaohjelmista vaihteli selvästi sen mukaan, mitä ohjelmia he ajattelivat liikuntaohjelminä. Kolmasosa vastaajista (40/112) suhtautui liikuntaohjelmiin positiivisesti ja kolmasosa negatiivisesti (39/112). Toisaalta nuorten mielikuvat liikuntaohjelmista olivat monesti hyvin ristiriitaisia ja liikuntaohjelmat herättivät jopa 29 prosentissa (33/113) nuorista sekä negatiivisia että positiivisia mielikuvia.

Erityisen myönteisesti liikuntaohjelmiin suhtautuivat sisäpiiriläiset, kuten kuviosta 9 voi nähdä. Sisäpiiriläisistä 53 prosenttia (19/36) antoi liikuntaohjelmille myönteisiä määreitä. Positiivisesti ja negatiivisesti ohjelmiin suhtautuvia löytyi kaikista ryhmistä. Neutraaleja tai niitä, joilla ei ollut mielipidettä aiheesta, löytyi kaikista ryhmistä. Muiden ryhmien vastaukset jakaantuivat siten, että 35 prosenttia vakio-osallistujista (16/46), 27 prosenttia turisteista (7/26) ja 20 prosenttia muukalaisista (1/5) suhtautuivat myönteisesti liikuntaohjelmiin.

Kuvio 9. Suhtautuminen liikuntaohjelmiin.

Tuloksesta voi päätellä, että liikuntaohjelmat herättävät ristiriitaisia tunteita vastaajista. Tämä johtunee siitä, että liikuntaohjelma ei ole formaattina vakiintunut tai että vastaajilla ei ole selkeää mielikuvaa siitä, mikä tai millainen ohjelma on liikuntaohjelma. Joka tapauksessa nähtävissä on, että mitä syvemmillä liikuntakulttuurissa nuoret ovat, sitä positiivisemmin he liikuntaohjelmiin suhtautuvat. Syynä voi olla yleinen asenne tai se, että liikuntaohjelma ohjelmaformaattina on heille tutumpi kuin esimerkiksi liikuntakulttuurin muukalaisille.

4.3.2 Odotukset hyvästä liikuntaohjelmasta

Kun nuorilta kysyttiin, millainen olisi heidän mielestään hyvä liikuntaohjelma, kolmasosa vastanneista ei osannut sanoa mitään. Yleisimmin liikuntaohjelman toivottiin olevan hauska, viihdyttävä, mielenkiintoinen ja omiin harrastuksiin liittyvä. Erityisesti nuoria kiinnostivat lajit, joita he itse harrastavat sekä heille vieraat lajit. Ohjelmalta toivottiin innostavuutta ja mukaansatempaavuutta, mutta se ei silti saisi olla teennäinen tai teko-pirteä. Ohjelman toivottiin käsittelevän laajasti eri lajeja ja sen tulisi olla kaikille suunnattu, mutta erityisesti aktiivisille ja lajia jo harrastaville. Kansainvälistä otetta, ulkomaisia lajin harrastajia ja tähtiurheilijoita toivottiin mukaan ohjelmaan. Nuorten mielestä hyvä liikuntaohjelma esittelisi lajeja perusteellisesti, kertoisi paljon faktoja ja antaisi hyviä vinkkejä liikkumiseen.

Eri ryhmien välillä ei vastauksissa ollut nähtävissä suuria eroja, sillä kaikentyypisiä vastauksia löytyi kaikista vastaajaryhmistä. Painotuseroja voi kuitenkin löytää ryhmien väliltä.

(1) Omiin harrastuksiin liittyvä, innostava, tietopitoinen, kiva. (sisäpiiriläinen)

(2) Monipuolinen, puhutaan asiaa ja lajeista, joista pidän, hyvännäköinen juontaja. (sisäpiiriläinen)

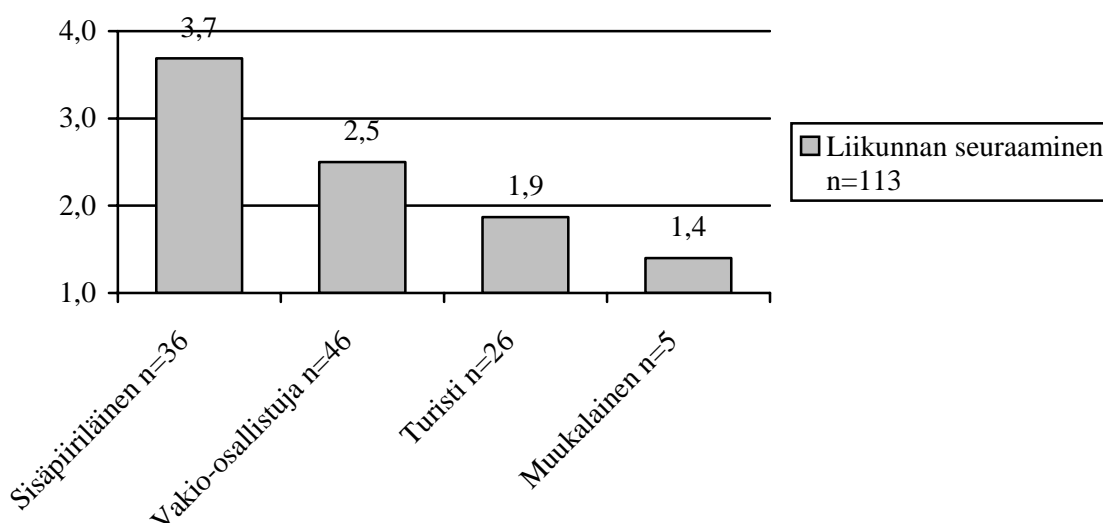
- (3) Esittelee eri liikuntalajeja tavallisen harrastajan näkökulmasta. (vakio-osallistuja)
- (4) Eri lajeja esitetään mielenkiintoisesti ja joku kokeilisi ja kertoisi rehellisen mielipiteen. (turisti)
- (5) Hyvin toteutettu, kerrotaan faktoja, esitellään monipuolisesti lajeja. (turisti)
- (6) Kertoisi monipuolisesti eri lajeista, missä ja miten niitä voi harrastaa, missä lajin voi aloittaa. (turisti)

Esimerkit 1 ja 2 ovat sisäpiiriläisiksi luokiteltujen vastaajien kommentteja, esimerkki 3 vakio-osallistujan ja esimerkit 4–6 turistiksi luokiteltujen vastaajien kommentteja. Esimerkit kertovat hyvin samankaltaisesta suhtautumisesta hyvään liikuntaohjelmaan. Vastaajat kaipaavat monipuolisuutta ja tietopitoisuutta. Erojakin löytyy. Sisäpiiriläisten kommentteissa on nähtävissä painotus vastaajien omien lajien esittelyyn, kun taas turistit kaipaavat puolueetonta mielipidettä erilaisista, heille itselleen uusista lajeista. Vakio-osallistuja toivoo tavallisen harrastajan näkökulmaa, jonka voi ajatella tarkoittavan lajin esittelyä joko lajia jo harrastavalle tai lajin harrastamisesta kiinnostuneelle ihmiselle.

4.3.3 Liikunnan seuraaminen

Liikunnan ja urheilun seuraamista paikan päällä ja eri medioissa kartoitettiin seitsemällä eri kysymyksellä. Kysymyksissä tiedusteltiin urheiluaiheisten tietokonepelien pelaamisesta, urheiluaiheisten kirjojen ja aikakauslehtien lukemisesta ja sanomalehtien urheilupalstojen seuraamisesta. Lisäksi tiedusteltiin, kannattaako vastaaja jotain urheilujoukkuetta, seuraako hän television liikuntaohjelmia ja käykö hän katsomassa urheilua paikan päällä.

Liikunnan seuraamiseen liittyvien kysymysten keskiarvoksi (ks. kuvio 10) sisäpiiriläiset saivat asteikolla 1–5 keskiarvokseen 3,7, vakio-osallistajat 2,5, turistit 1,9 ja muukalaiset 1,4.

Kuvio 10. Liikunnan ja urheilun seuraaminen.

Kuten kuvio 10 käy ilmi, sisäpiiriläiset seuraavat liikuntaa enemmän kuin muut ryhmät. Sisäpiiriläiset saivat kaikista kysytyistä seitsemästä kohdasta korkeampia keskiarvoja kuin muut ryhmät. Kun muissa ryhmissä kiinnostus liikunnan seuraamiseen vaihteli arvojen 1–3 välillä, sisäpiiriläiset saivat ainoana ryhmänä yli 3:n keskiarvoja. Ainoa poikkeus oli kysymys 12.16 ”Kannatan jotain urheilujoukkuetta”, jossa myös vakio-osallistujat saivat keskimääräisiä vastauksiaan korkeamman arvosanan 3,2 (sisäpiiriläiset 4,5, turistit 2,5, muukalaiset 1,4).

Sisäpiiriläiset keräsivät tasaisen hyviä keskiarvoja kiinnostuksesta liikunnan seuraamiseen, muukalaiset olivat taas muita ryhmiä vähemmän kiinnostuneita liikunnan seuraamisesta. Ainoastaan kysymyksessä 12.7 ”pelaan mielelläni urheiluaiheisia tietokonepelejä” muukalaiset sijoituivat turistien kanssa samalle tasolle, joskin myös tässä kysymyksessä liikunta-aktiivit saivat korkeampia keskiarvoja kuin vähän liikkuvat (muukalaiset 1,6, turistit 1,4, vakio-osallistujat 2,3, sisäpiiriläiset 2,7).

Liikuntaohjelmien seuraaminen ei saanut nuorilta kovin korkeita arvosanoja. Kaikkien nuorten yhteiseksi keskiarvoksi tuli väittämästä 12.9 ”seuraan television liikuntaohjel-

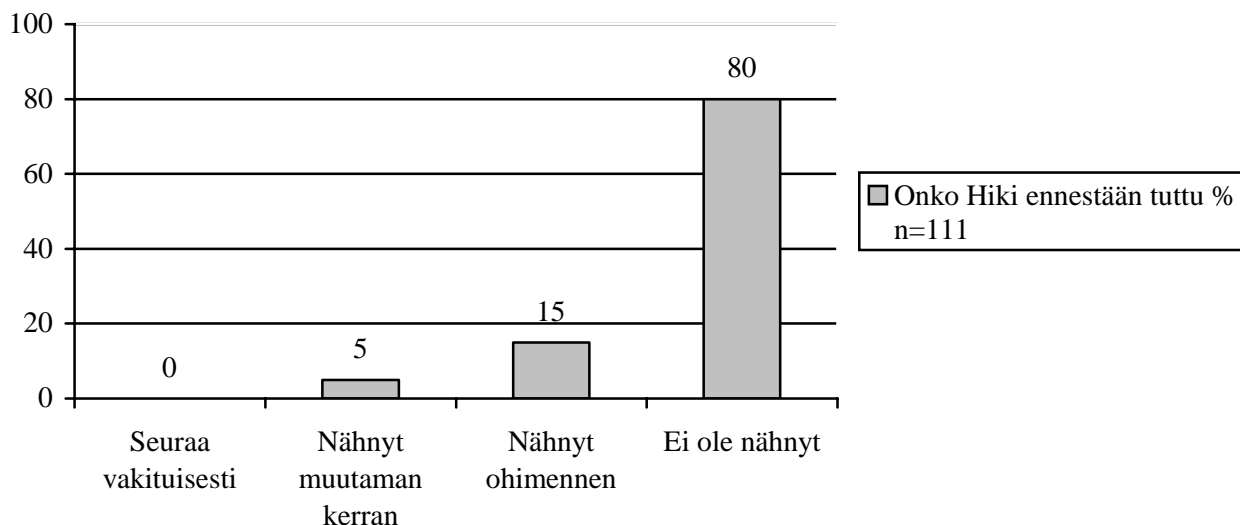
mia” 2,7. Jos vastaukset 4 ja 5 lasketaan, neljäsosan nuorista (25 %) ilmoitti seuraavansa television liikuntaohjelmia. Vähäinen kiinnostus liikuntaohjelmiin voi olla yhteydessä television liikuntaohjelmien vähäisyyteen sekä siihen, että liikuntaohjelman määritelmä on edelleen häilyväinen.

4.4 Erilaisia tulkintoja Hiki-ohjelmasta

Vastaajilta kysyttiin erikseen, ovatko he kuulleet aikaisemmin Hiki-ohjelmasta ja ovatko he nähneet ohjelmaa aikaisemmin. Vastaajista 24 prosenttia (27/112) kertoi kuulleensa Hiki-ohjelmasta aikaisemmin. Luku nousee 30 prosenttiin (35/112), kun lukuun lisätään ne vastaajat, jotka ilmoittivat ristiriitaisesti, etteivät olleet ikinä kuulleet Hiki-ohjelmasta, mutta olivat silti nähneet ohjelman.

Ohjelmasta aikaisemmin kuulleista suurin osa oli nähnyt itse ohjelman (11/35) tai sen mainoksen televisiossa (10/35). Muutama vastaaja kertoi saaneensa tietoa ohjelmasta lehdestä, joko juttuna tai ohjelmatiedoista (3/35). Yksi vastanneista oli kuullut jonkun puhuvan ohjelmasta ja yksi vastanneista ei muistanut, mistä oli ohjelmasta kuullut, mutta tunnisti ohjelman sen nähdessään. Eroja ohjelman tuntemisessa ei ollut eri ryhmien välillä.

Ohjelman nähneistä (ks. kuvio 11) suurin osa (17/23) oli nähnyt ohjelman ohimennen. Muutama vastaaja (5/23) kertoi nähneensä Hiki-ohjelman muutaman kerran. Kukaan vastanneista ei seurannut ohjelmaa vakituisesti. Kukaan vastanneista ei ollut myöskään käynyt Hiki-ohjelman kotisivuilla

Kuvio 11. Hiki-ohjelman aikaisempi seuraaminen.

Vastaajista suurin osa ilmoitti, että he eivät seuraa television liikuntaohjelmia. Tämä näkyi myös siinä, että Hiki-ohjelma ei ollut nuorille ennestään tuttu. Kun kysely tehtiin, Hiki oli ollut televisiossa hiukan yli puolisen vuotta. Siihen nähden se, että kolmasosa vastaajista oli ainakin kuullut ohjelmasta, on hyvä tulos. Toisaalta hyvin harva oli nähnyt ohjelman. Tämä kertoo siitä, että ohjelma on saanut jonkin verran näkyvyyttä myös television ulkopuolella ja tullut sitä kautta nuorten tietoisuuteen.

4.4.1 Parasta Hiki-ohjelmassa

Tutkimuksen yhteydessä nuorille näytettiin Hiki-ohjelman jakso numero 19. Tutkimuksessa käytetty jakso alkoi sillä, että Tecnicolor-yhtyeen laulaja, muusikko Jimi Pääkallo kokeili juontaja Jusu Lounelan kanssa saappaanheittoa, jota lajin harrastaja Eeva Iso-korpi esitteli. Seuraavassa osiossa koripalloseura Kouvojen pelaajat ja uppopallomaa-joukkueen tytöt kokeilivat toistensa lajeja. Lisäksi valitussa jaksossa urheilijat pohtivat vanhenemisen vaikutusta lajinsa harrastamiseen ja Sonja Kailassaari kokeili wakeboardingia eli vesilautailua. Ohjelmassa vierailtiin myös Tahkolla järjestetyssä alamäkipyöräilyn finaalissa, Down Hill Cupissa.

Vastaajilta kysyttiin avoimella kysymyksellä, mikä heidän mielestään oli parasta ohjelmassa. Vastaajista suurin osa (36/99) piti ohjelman parhaana antina siinä esitetyjä lajeja, kuten esimerkeissä 7–9 näkyy.

(7) Parasta ohjelmassa oli wakebording. (muukalainen)

(8) Parasta ohjelmassa oli saappaanheitto, koska siitä ei ole kuullut paljon aikaisemmin. (vakio-osallistuja)

(9) Lajit erikoisia, esiteltiin perusjutut, ei pitkästyttävää. (sisäpiiriläinen)

Vastaajat pitivät siitä, että ohjelmassa esitettiin monipuolisesti heille tuntemattomia lajeja. Erityisen hyvänä pidettiin sitä, että ohjelmasta sai hyvin perustietoa erilaisista liikuntalajeista (19 mainintaa). Lajit yleensä tai jonkin tietyn ohjelmassa esitetyn lajin ohjelman parhaana antina mainitsi lähes 60 prosenttia vastaajista (58/99). Mielenkiintoisin osio ohjelmassa oli nuorten mielestä wakeboardingin esittely (20 mainintaa). Myös muut lajit eli saappaanheitto, alamäkipyöräily, uppopallo ja koripallo saivat positiivisia mainintoja vastaajilta kaikista ryhmistä. Erilaisten lajien esittely onkin ohjelman peruselementti. Nuorilta saatu kiitos erilaisista lajeista viittaa siihen, että ohjelmassa on onnistuttu esittämään lajit nuoria kiinnostavalla tavalla.

Yleisesti ohjelmassa pidettiin siitä, että se oli tehty innostavalla asenteella ja huumorilla, mutta se ei kuitenkaan ollut teennäinen tai tekopirteä (6 mainintaa). Ohjelmaa pidettiin myös monipuolisena ja mielenkiintoisena (13 mainintaa). Muutama vastaaja (2) piti myös siitä, että ohjelmassa näkyi lajin harrastajia aloittelijasta huippuihin. Erityisen positiivisena he pitivät sitä, että lajeja kokeilemassa näytettiin eritasoisia ihmisiä, kuten lajin aloittelijaa tai lajia jo pitkään harrastanut urheilija, jolloin katsojan oli helpompi saada kuva siitä, miten laji voisi sujua häneltä itseltään. Lajin aloittamiskynnystä madaltaakin se, että lajista on saanut realistisen kuvan, kuinka hyvin se voisi itselle sopia. Aloittelijoiden ja ensikertalaisten käyttö voikin olla hyvä keino kannustaa nuoria uusien lajien pariin.

Lisäksi ohjelman toteutus eli kuvaus (1 maininta), musiikki (5), juontajat (1) ja vieraat (4) saivat vastaajilta hajanaista kiitosta. Osa vastaajista (18/99) oli sitä mieltä, että ohjelmassa kaikki oli hyvää. Muutama vastaaja taas oli sitä mieltä, että ohjelmassa ei ollut mitään hyvää (n=8) ja parasta ohjelmassa oli sen loppuminen. Suuria eroja eri ryhmien nuorten kommentissa ja suhtautumisessa ohjelmaan ei ollut. Kaikista ryhmistä löytyi tasaisesti ”kaikki” ja ”ei mikään” vastauksia. Vastaajien kommentit suuntautuivat tasaisesti eri ryhmissä sekä ohjelman eri osioihin että laajemmin koko ohjelmaan. Vaikka eroja ryhmien välillä oli nähtävissä, samankaltaisuus oli kuitenkin eroja suurempaa.

4.4.2 Huonointa Hiki-ohjelmassa

Vastaajilta kysyttiin, mikä oli heidän mielestään huonointa ohjelmassa. Hiki-ohjelman huonot puolet hajaantuivat ”kaikesta” (3 mainintaa) ”ei mihinkään” (21 mainintaa). Eniten mainintoja saivat ohjelmassa esitetyt lajit (18 mainintaa) ja ohjelman taustamusiikki (6 mainintaa). Lajeista erityisesti saappaanheitto ja henkilöistä Jimi Pääkallo saivat negatiivista palautetta. Myös koripallo mainittiin useampaan otteeseen, sillä tavallisena ja tuttuuna lajina sitä pidettiin tylsänä. Koripallo-osion kritiikkiä kohdistui erityisesti siihen, että siinä korostettiin tarpeettomasti uppopallotyttöjen huonoa pallonhallintaa koripallokentällä. Musiikkia kuvattiin ärsyttäväksi, rasittavaksi ja kamalaksi. Yksi vastaaja totesi musiikin hukuttavan kaiken alleen ja tekevän ohjelmasta levottoman.

Esimerkki 10 kertoo vakio-osallistujan mielipiteen ohjelmasta.

(10) Saappaanheitto, surkea musa koripallojutussa, joka muutenkin tylsä. (vakio-osallistuja)

Esimerkkivastaajaa eivät kiinnostaneet ohjelmassa esitetyt lajit ja myös musiikki saa kovaa kritiikkiä. Vastaajan asenne ohjelmaa kohtaan on kriittinen, mikä näkyy myös siinä, että samainen henkilö vastasi kysymykseen, mikä oli parasta ohjelmassa, ei mitään.

Ohjelma sai kritiikkiä vastaajilta myös sekavuudesta ja siitä, että lajeista ei kerrottu kunnolla. Yhdessä jaksossa todettiin olevan liikaa asiaa, joskin osa vastaajista toivoi ohjelmaan ja yksittäisiin jaksoihin lisää lajeja. Ohjelman sekavuuden, lyhyiden ja epämääräisyyden mainitsi 12 nuorta.

(11) Lyhyitä pätkiä, ei kunnan paneutumista lajiin. (sisäpiiriläinen)

(12) Yhdessä jaksossa liikaa asiaa. (turisti)

Esimerkeistä 11 ja 12 on nähtävillä, että kaikissa vastaajaryhmissä annettiin ohjelmalle samantyyppistä kritiikkiä. Vastaajat kaipasivat syvempää paneutumista lajiin, joskin osa kaipasi myös enemmän sisältöä yhteen jaksoon.

Ohjelman huonoimmiksi puoliksi mainittiin myös juontajat (6 mainintaa), ärsyttävä pupu-animaatio (5), ylipirteys ja teennäisyys (5) sekä huonot vieraat ja vieraista erityisesti Jimi Pääkallo (2). Myös lapsellisuus, huonot lajit, sekavuus, yksitoikkoisuus, suppeus, nimi, heittelevä kuvaus saivat yksittäisiä mainintoja vastaajilta.

Erot ryhmien välillä eivät juuri olleet suuria. Sisäpiiriläiset ja vakio-osallistujat vastasivat useammin ”ei mitään” kuin muut ryhmät. Näissä ryhmissä negatiiviset kommentit suuntautuivat erityisesti siihen, että ohjelmassa ei paneuduttu kunnolla lajien esittelyyn. Toisaalta kaikista ryhmistä löytyi tasaisesti samankaltaisia vastauksia, joten eroja eri ryhmien välillä ei ollut. Muukalaiset antoivat ryhmä sisällä enemmän negatiivista kuin positiivista palautetta ohjelmasta. Tässä kohtaa on hyvä muistaa muukalaisten suppea määrä, joka vaikuttaa mielikuvaan koko ryhmästä.

4.5 Ohjelman onnistuminen

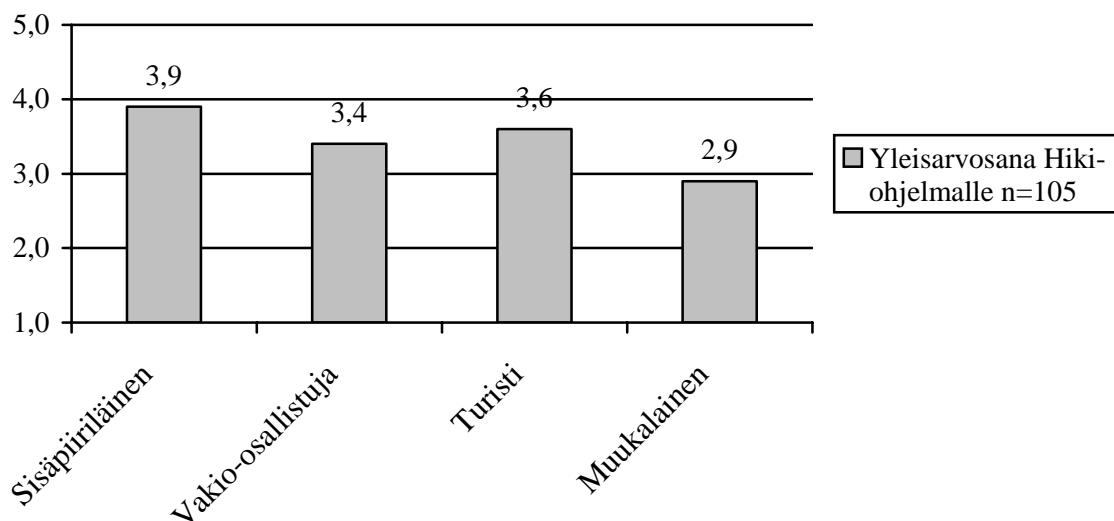
Ohjelman onnistumista voidaan arvioida monella mittarilla. Tässä tutkimuksessa ohjelman onnistumista mitattiin selvittämällä, innostuivatko nuoret ohjelmasta ja halusivatko he jatkossa katsoa sitä uudelleen. Lisäksi arvioin ohjelman eri osioiden ja toteu-

tustapojen onnistumista. Lisäksi nuoria pyydettiin antamaan yleisarvosana ohjelmalle sekä arvioimaan, kuinka hyvin he uskoivat ohjelman onnistuneen tavoitteessaan.

4.5.1 Yleinen onnistuminen

Vastaajia pyydettiin antamaan Hiki-ohjelmalle antamalla sille arvosana asteikolla 1–5 (todella huono – todella hyvä). Nuorten antamien arvosanojen perustella Hiki sai keskiarvokseen 3,5, jota voidaan pitää hyvänä tuloksena.

Kuvioon 12 on merkitty eri ryhmien antamat keskiarvot ohjelmalle. Kaikkien ryhmien antamat keskiarvot ovat kolmosen tuntumassa ja vain muukalaisten antama arvosana on alle kolmen. Parhaan yleisarvosanan Hiki-ohjelmalle antoivat sisäpiiriläiset (3,9, n=32) ja huonoimman muukalaiset (2,9, n=5). Turistit (3,6, n=23) antoivat vakio-osallistujien kanssa (3,4, n=45) lähes saman keskiarvon ohjelmalle.

Kuvio 12. Eri ryhmien yleisarvosanat Hiki-ohjelmalle.

Vastausten perusteella voi todelta, että syvemmillä liikunnan sosiaalisessa maailmassa olevat antavat parempia arvosanoja liikuntaohjelmalle kuin ne, jotka eivät tämän maailman merkityksiä niin hyvin tunne ja ymmärrä. Toisaalta vakio-osallistujien ja turistien vastaukset ovat hyvin lähellä toisiaan ja molemmissa ryhmissä ohjelma sai yli 3 keskiarvon, joka kertoo positiivisesta suhtautumisesta ohjelmaan. Mielenkiintoista on muukalaisten eriävät mielipiteet ohjelmasta, sillä ryhmästä löytyi niin arvosana 1:n (todella huono) kuin arvosana 5:n (todella hyvä) antanut henkilöt.

Vastaajien Hiki-ohjelmasta antamat yleisarvosanat vaihtelivat laidasta laitaan. Korkeimpia pisteitä (5) ohjelmalle antoi 10 prosenttia vastanneista (n=11) ja alimpia mahdollisia pisteitä (1) neljä prosenttia (n=4) vastanneista. Korkeimpia ja matalimpia arvosanoja annettiin tasaisesti kaikissa eri ryhmistä. Tämä antaa viitteitä siihen, että ohjelman tulkintaan vaikuttavat vahvasti myös muut tekijät kuin suhde liikuntakulttuuriin. Tällaisia tekijöitä voivat olla vastaajan suhde yleensä televisioon tai ohjelmassa esiintyviä lajeja ja henkilöitä kohtaan.

Televisio-ohjelma ei välttämättä innosta aktiivista liikkujaa varsinkaan, jos siinä ei esitetä hänen lempilajiaan. Musiikki tai juontajat taas voivat ärsyttää jotain henkilöä niin paljon, että se näkyy huonompana arvosanana, vaikka vastaaja muuten olisi liikunnasta kiinnostunut. Liikuntaohjelma voi olla formaattina sellainen, että se ei kiinnosta nuoria, vaikka tämä harrastaisi paljonkin liikuntaa.

4.5.2 Sisällön ja toteutuksen onnistuminen

Kyselylomaketta tehdessäni tein Hiki-ohjelmasta pinnallisen rakenneanalyysin, jonka avulla listasin kaikki ohjelman sisältöön ja toteutukseen liittyvät osiot. Vastaajat saivat arvostella eri osioita asteikkoa 1–5 (1 ei ollenkaan tärkeä – 5 todella tärkeä). Vastausten perusteella pyrin saamaan selville, onko ohjelman sisällössä tai toteutuksessa jotain sellaista, joka erityisesti miellyttää tiettyjä vastaajaryhmiä. Analyysissä olen jakanut osiot käsittelyn helpottamiseksi kahteen, vaikka kaikki osiot eivät selkeästi kuulukaan jompaankumpaan osioon.

Vastaajat antoivat ohjelman eri osioille tasaisesti pisteitä siten, että lähes kaikki osiot saivat lähellä kolmea olevan keskiarvon (ks. taulukko 4). Kaikkia vastauksia tarkasteltaessa ohjelman mikään osio ei saanut paljon parempia tai huonompia arvosanoja kuin muut osiot.

Taulukko 4. Ohjelman eri osioiden saamat pisteet.

Videopätkät	3,9
Kuvaus	3,6
Infopaketit	3,5
Sisällön monipuolisuus	3,5
Lajivalikoima	3,5
Asenne	3,5
Lajiesittely	3,4
Lisätietolinkit	3,4
Tyyli	3,3
Aiheet	3,3
Tempo	3,3
Leikkaukset	3,3
Lajinvaihto	3,2
Juontaja Jusu	3,2
Juontaja Sonja	3,1
Alkutekstit	3,0
Tapahtumavierailu	3,1
Puhetyyli	3,0
Musiikki	3,0
Lopputekstit	2,9
Urheilijoiden kommentit Ikääntymisestä	2,9
Jimi Pääkallo kokeilee saappaanheittoa	2,8

Kuten taulukosta 4 on nähtävissä, ylivoimaisesti parhaat pisteet ohjelmassa keräsivät videopätkät lajeista, jotka saivat lähes 4 keskiarvon. Myös kuvaus, infopaketit, lajivalikoima, lajien, aiheet, sisällön monipuolisuus ja asenne saivat hyviä pisteitä. Videopätkät olivat selkeästi nuoria miellyttävää sisältöä ohjelmalle. Ohjelman kuvituksena käytetyt videopätkät olivat näyttäviä, vauhdikkaita ja siten helppoa katsottavaa. Televisio-ohjelman tekemisessä tärkeässä osassa on kuvaus, joka sai nuorilta kiitosta. Hiki ohjel-

massa on käytetty rentoa kuvaustyyliä, joka tukee ohjelman vauhdikkuutta ja musiikki-videomaista leikkausta.

Yleisellä tasolla eniten kritiikkiä ohjelmassa saivat osiot julkkis kokeilee lajia, urheilijoiden kommentit ikääntymisestä ja lopputekstit. Nämä olivat ainoita osioita, jotka saivat alle 3 keskiarvon. Syynä julkkis kokeilee lajia -osion huonoon arvosanaan saattaa olla lajina olleen saappaanheiton epäkiinnostavuus. Myös lajia kokeillut Jimi Pääkallo saattoi herättää vahvoja tunteita katsojissa. Urheilijoiden kommentit ikääntymisestä taas koettiin tylsäksi, sillä niistä puuttui muuten ohjelmassa tärkeässä osassa oleva vauhdikkuus, ja osio sisälsi keskimäärin enemmän puhetta kuin muu ohjelma. Lopputekstit eivät liene ohjelman oleellisin osa, ja niiden saama huono arvosana johtunee siitä, että niitä eivät kaikki nuoret jaksaneet edes jäädä seuraamaan.

Ryhmien vastauksia tarkasteltaessa esiin nousee se, että sisäpiiriläiset ja vakio-osallistujat antoivat kaikissa eri kategoriassa parempia arvosanoja kuin turistit ja muukalaiset. Koska vastaukset pyörivät kolmosen tuntumassa, erot ryhmien välillä eivät olleet suuria. Nähtävissä oli, että kolme liikunnallisesti aktiivisinta ryhmää, sisäpiiriläiset, vakio-osallistujat, turistit, olivat mielipiteissään lähellä toisiaan. Vain muukalaiset erottuivat muista selvästi huonommilla keskiarvoilla. Hyvä on edelleen muistaa, että muukalaiset olivat suhteellisen pieni ryhmä (n=5), joten yhden henkilön eriävä mielipide vaikuttaa suuresti koko ryhmän tulokseen.

Ryhmien välisessä vertailussa sisäpiiriläiset antoivat parhaat pisteet suurimmassa osassa kategorioita (paras arvosana 12/22 kohdassa), joskin vakio-osallistujat antoivat parhaita pisteitä lähes yhtä monessa kategoriassa (10/22). Vakio-osallistujat pitivät sisäpiiriläisiä enemmän julkkis kokeilee lajia ja tapahtumavierailu-osioista, ohjelman linkeistä, juontajista, lajivalikoimasta, sisällöstä, temposta, puhetyylistä ja leikkauksista. Huonompia arvosanoja ohjelmalle antoivat odotetusti muukalaiset (huonoin arvosana 13/22 kohdassa) ja turistit (9/22). Turistit antoivat muukalaisia huonompia arvosanoja kohdissa: julkkis kokeilee lajia, urheilijoiden kommentit, lajien infopaketit, juontaja Sonja, ohjelman leikkaukset, kuvaus ja tyyli.

Arvosanojen vaihtelulle parhaista ja huonommista kategorioista ei löytynyt yhtä selkeää syytä ja erot ryhmien välillä olivat pienet. Todennäköistä on, että eri osioiden arvostelu riippuu yksilöiden henkilökohtaisista mielipiteistä enemmän kuin heidän liikuntasuhteestaan.

Eri osioita tarkemmin katsottaessa, suurin hajonta vastaajien mielipiteissä syntyi ohjelman aiheista. Sisäpiiriläiset antoivat ohjelman aiheille keskiarvon 3,7, vakio-osallistujat 3,6, turisti 3,5 ja muukalaiset 2,5. Myös kohta lajivalikoima synnytti hajontaa, sillä vakio-osallistujat antoivat lajeille keskiarvon 3,7, sisäpiiriläiset ja turistit 3,6 ja muukalaiset vain 3,0. Se, että muukalaiset eivät pitäneet ohjelman aiheista voi olla johdettavissa tutkimuksen lähtökohtaan ja siihen, että muukalaiset eivät alunperinkään olleet kovin innostuneita liikuntaan liittyvistä aiheista eivätkä siksi myöskään Hiki-ohjelmasta. Lajivalikoima kohdassa muukalaisten huomattavasti muita ryhmiä matalampi keskiarvo johtunee siitä, että yksittäiset tapaukset eivät pitäneen ohjelmassa esitetyistä lajeista.

Jos jokaiselta ryhmältä otetaan kolme parasta ja kolme huonointa arvosanaa, huomataan, että eri ryhmissä esiin nousevat lähes samat osiot (ks. taulukko 5). Mielenkiintoista on, että sisäpiiriläiset ja muukalaiset pitivät lähes samoista kohdista, kun taas turistit ja vakio-osallistujat olivat vastauksissaan hyvin lähellä toisiaan.

Taulukko 5. Toteutuksellisten osioiden kolme parasta osioita ryhmittäin.

Osio	Sisäpiiriläinen	Vakio-osallistuja	Turisti	Muukalainen
Asenne	3,8			3,3
Aiheet	3,7	3,6	3,5	
Kuvaus	3,6			3,8
Lajivalikoima		3,7	3,6	
Sisältö		3,7	3,6	
Leikkaus				3,3

Taulukosta 5 on nähtävissä eri ryhmien antamaan pisteet. Toteutukseen liittyviksi luokitelluista tekijöistä ohjelman asenne (3,8), aiheet (3,7) ja kuvaus (3,6) saivat sisäpiiriläisiltä parhaita pisteitä. Muukalaiset taas antoivat parhaita pisteitä ohjelman kuvaukselle (3,8), leikkaukselle (3,3,) ja asenteelle (3,3). Mielenkiintoista on, että muukalaiset olivat ainoa ryhmä, jolla kuvaus nousi kolmen parhaan osion joukkoon. Muukalaiset pitivät ohjelman kuvauksesta enemmän kuin muut ryhmät (sisäpiiriläiset 3,6, vakio-osallistujat 3,5, turistit 3,3, muukalaiset 3,8). Kuvauksen nousu muukalaisten suosikiksi voi kuvastaa sitä, että muut osiot eivät saaneet heiltä kovin hyviä pisteitä ja koska ohjelman sisältö ei heitä niin kovin kiinnostanut, kuvaus teki kuitenkin ohjelmasta heille mielenkiintoisen.

Vakio-osallistujat antoivat hyviä arvosanoja ohjelman aiheille (3,6), sisällölle (3,7) ja lajivalikoimalle (3,7). Liikuntakulttuurin turisteja ohjelman toteutuksessa miellyttivät vakio-osallistujien tapaan aiheet (3,5), lajivalikoima (3,6), ja sisältö (3,6). Vaikka vakio-osallistujat ja turistit arvostivat samoja aiheita, turistit antoivat kuitenkin hiukan matalampia arvosanoja kuin liikuntakulttuurin paremmin tuntevat vakio-osallistujat. Erot ryhmien välillä ovat kuitenkin melko minimaalisia.

Heikoimpien arvosanojen kohdalla ryhmät olivat yhtenäisempiä kuin parhaita pisteitä antaessa (ks. taulukko 6).

Taulukko 6. Toteutuksellisten osioiden kolme heikointa osiota ryhmittäin.

Osio	Sisäpiiriläinen	Vakio-osallistuja	Turisti	Muukalainen
Puhetyyli	3,3		3,0	2,8
Musiikki	3,3	2,9	2,9	2,8
Juontajat	3,2	3,3		
Alku- ja lopputekstit		3,0	3,0	2,5
Aiheet				2,5

Pääosin kritiikki kohdistui neljään kohtaan, puhetyyliin, musiikkiin, juontajiin ja alku- ja lopputeksteihin. Erityisesti liikunnallisesti aktiiviset ryhmät antoivat juontajille kehvoja arvosanoja ainakin verrattuna heidän muille osioille antamiin arvosanoihinsa. Osion saamat yli 3 keskiarvot voidaan kuitenkin todeta kaiken kaikkiaan neutraaliksi tai positiiviseksi mielipiteeksi.

Ryhmien kolme alinta keskiarvoa toimintaosioista jakaantuivat siten, että sisäpiiriläiset antoivat heikoimpia arvosanoja juontajille (Sonja 3,3, Jusu 3,2), ohjelman puhetyylille (3,3) ja musiikille (3,3). Musiikki (2,9) ja juontajat (3,3) saivat heikoimmat arvosanat myös vakio-osallistujilta. Näiden lisäksi kritiikkiä vakio-osallistujilta saivat ohjelman alku- ja lopputekstit (3,0). Myös turistit ja muukalaiset olivat samoilla linjoilla liikunnallisesti aktiivisempien nuorten kanssa. Huonoimmat arvosanat turisteilta sai musiikki (2,9), puhetyyli (3,0) ja alku- ja lopputekstit (3,0/2,9). Myös muukalaiset antoivat heikoimpia pisteitä alku- ja lopputeksteille (2,8/2,3). Näiden lisäksi aiheet (2,5), musiikki (2,8) ja puhetyyli (2,8) saivat muukalaisilta huonoimpia arvosanoja.

Kun tarkastelussa on kaikkien vastaajien antamat arvosanat ohjelman sisältöön liittyen (ks. taulukko 7), parhaita keskiarvoja saivat ohjelman täyteaineena olleet videopätkät eri lajeista, lajiesittelyssä ollut wakebording sekä lajien infopaketit ja lisätietolinkit. Eri ryhmien vastauksissa on nähtävissä vain pieniä eroja. Mielenkiintoista on huomata, että erityisesti liikunnallisesti aktiiviset nuoret innostuivat lajiesittelyssä olleesta wakebordingista, joka oli heille todennäköisesti uusi laji.

Taulukko 7. Sisällöllisten osioiden kolme parasta osiota ryhmittäin

Osio	Sisäpiiriläinen	Vakio-osallistuja	Turisti	Muukalainen
Videopätkät	4,2	4,1	3,8	3,5
Infopaketit	3,8		3,2	3,5
Lajiesittely	3,7	3,7		
Lajinvaihto			3,1	
Lisätietolinkit		3,7		3,5

Sisäpiiriläiset antoivat parhaita arvosanoja videopätkille (4,2), lajiesittelylle (3,7) ja laji-
 en infopaketeille (3,8). Myös vakio-osallistujat antoivat parhaat arvosanat videopätkille
 (4,1) ja lajiesittelylle (3,7). Lisäksi lisätietolinkit (3,7) saivat heiltä positiivista palautet-
 ta. Turisteilta muiden ryhmien tapaan parhaan arvosanan saivat videopätkät lajeista
 (3,8) ja lajien infopaketit (3,2). Turistit olivat ainoa ryhmä, jonka kolmen kärkeen kohosi
 lajivaihto-osio (3,5). Turisteja kenties miellytti uuden ja vanhan lajin, koripallon ja
 uppopallon sekoittaminen. Muukalaisilta videopätkät (3,5), lisätietolinkit (3,5) ja lajien
 infopaketit (3,1) saivat korkeita arvosanoja.

Heikoimpia pisteitä (ks. taulukko 8) kaikkien vastaajien kesken saivat osio, jossa Jimi
 Pääkallo kokeili saappaanheittoa, tapahtumavierailu alamäkipyöräilyn Down Hill
 Cupiin sekä osio, jossa urheilijat kertoivat mielipiteitään ikääntymisestä. Huonoimman
 arvostana kaikilta ryhmiltä sai julkkis kokeilee lajia (sisäpiiriläiset 2,7, vakio-osallistujat
 3,1, turistit 2,5 ja muukalaiset 2,8). Urheilijoiden kommentit ikääntymisestä saivat va-
 kio-osallistujilta ja muukalaisilta arvosanan 3,0, sisäpiiriläisiltä arvosanan 3,2 ja turis-
 teilta arvosanan 2,6. Myös tapahtumavierailu osio sai kaikilta ryhmiltä heikkoja arvosa-
 noja (turisti ja vakio-osallistujat 3,1, muukalaiset 3,0 ja turistit 2,7). Lajinvaihto-osiota
 päätyi ainoastaan muukalaisten kolmen huonoimman ryhmän joukkoon.

Taulukko 8. Sisällöllisten osioiden kolme huointa osiota ryhmittäin

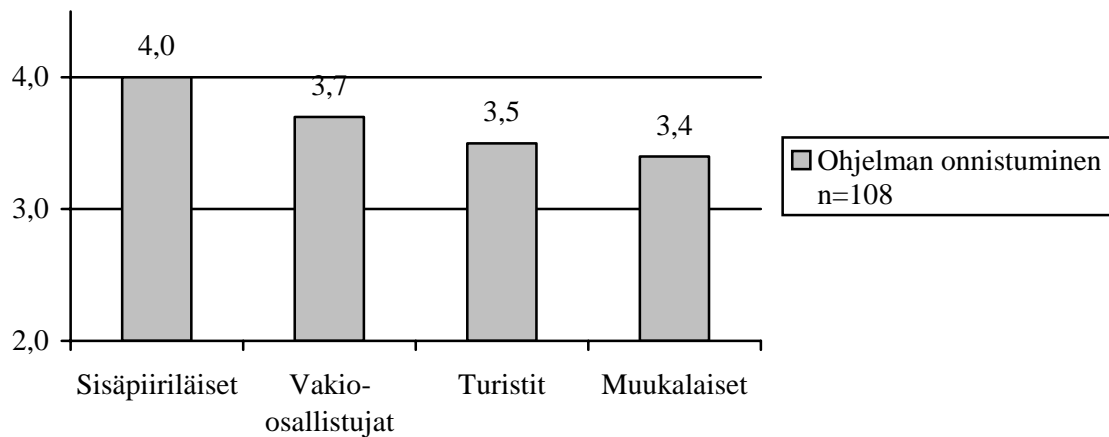
Osio	Sisäpiiriläinen	Vakio- osallistuja	Turisti	Muukalainen
Urheilijoiden kommentit	3,2	3,0	2,6	3,0
Tapahtuma- vierailu	3,1	3,1	2,7	3,0
Julkkis kokeilee lajia	2,7	3,1	2,5	2,8
Lajinvaihto				2,8

Vastauksissa on nähtävissä, että nuoret arvostivat ohjelman antamaa informaatiota lajeista. Tiettyihin lajeihin painottuvat osiot (tapahtumavierailu, lajinvaihto, julkkis kokeilee lajia) taas synnyttivät suurinta kritiikkiä vastaajissa, ja nämä osiot saivat kauttaaltaan heikoimpia arvosanoja kaikilta vastaajaryhmiltä. Paljon on kiinni valituista lajeista ja vastaajien henkilökohtaisissa mieltymyksissä näihin lajeihin. Tätä kuvastaa se, että vain yhteen lajiin painottuva lajiesittely, oli todella pidetty wakeboardingin ansiosta. Lisäksi on huomattava, että eri osioiden saamat arvosanat ovat hyvin lähellä toisiaan ja mitään suuria eroja eri osioiden välillä ei ole nähtävissä.

4.5.3 Ohjelman tavoitteiden onnistuminen

Hiki-ohjelman tavoitteena on herättää nuorten kiinnostus liikuntaan ja antaa heille virikkeitä uusiin liikuntaharrastuksiin esittämällä monipuolisesti erilaisia lajeja. Nuorilta kysyttiin, kuinka hyvin ohjelma heidän mielestään onnistuu tavoitteessaan auttaa katsojia löytämään uusia lajeja ja innostumaan niiden kokeilusta. Asteikolla 1–5 (1 todella huonosti – 5 todella hyvin) ohjelma sai onnistumiskeskisarvokseen 3,6 eli nuoret pitävät ohjelmaa tavoitteensa kannalta onnistuneena.

Eri ryhmien arviot ohjelman onnistumiselle (ks. kuvio 13). jakaantuivat siten, että sisäpiiriläiset (n=33) antoivat ohjelman onnistumiselle keskiarvon 4,0, kun taas vakio-osallistujat (n=45) arvioivat onnistumisen 3,7 arvoiseksi ja turistit (n=25) 3,5. Muukalaiset (n=5) antoivat ohjelman onnistumisella alhaisimman keskiarvon, 3,4. Ero sisäpiiriläisten ja muukalaisten mielipiteessä on selkeä. Turistit ja vakio-osallistujat jakaantuvat tasaisesti näiden kahden ääripään väliin.

Kuvio 13. Ohjelman onnistuminen.

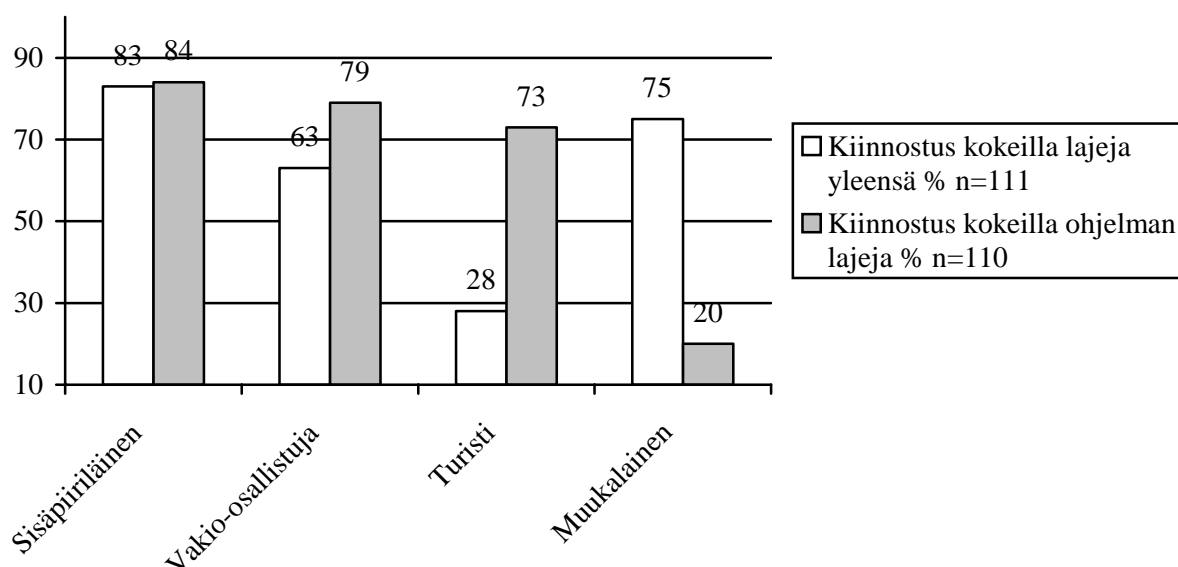
Koska kaikkien ryhmien antavat keskiarvot ovat yli 3, ohjelmaa voidaan pitää vastaajien mielestä onnistuneena. Hiki-ohjelman kannalta erityisen positiivista on se, että ohjelman otollinen kohderyhmä, nuoret, pitävät ohjelmaa lähtökohdiltaan onnistuneena. Tämä antaa viitteitä, että nuoret voisivat todella löytää liikuntaohjelmasta uusia lajeja kokeiltavakseen.

4.5.4 Kiinnostus kokeilla lajeja

Ohjelman yksi tavoitteista on innostaa nuoria liikkumaan. Vaikka varsinaista toimintaa ei voida tällä tutkimuksella selvittää, tavoitetta voidaan kartoittaa tutkimalla vastanneiden ilmoittamaa kiinnostusta kokeilla ohjelmassa esitettyjä lajeja.

Vastanneista 77 prosenttia (85/110) oli kiinnostunut kokeilemaan ohjelmassa esitettyjä lajeja. Suuria eroja ryhmien välillä ei ollut, muukalaisia lukuun ottamatta (ks. kuvio 14). Vakio-osallistujista 84 prosenttia (38/45) halusi kokeilla lajeja ja he olivatkin lajikokeilusta kiinnostunein ryhmä. Sisäpiiriläisistä lajikokeiluihin kiinnostusta löytyi 79 prosentilla vastanneista (27/34) ja turisteilla 73 prosentilla (19/26) vastanneista. Muukalaisista (n=5) vain yksi vastaaja (20 %) oli kiinnostunut kokeilemaan lajeja.

Tuloksia on mielenkiintoista verrata nuorten yleiseen kiinnostukseen kokeilla lajeja (ks. kuvio 14). Tuloksia on mielenkiintoista verrata väittämään 12.4. ”kokeilen mielelläni uusia lajeja”, josta sisäpiiriläisiä saivat asteikolla 1–5 (1 eri mieltä – 5 samaa mieltä) keskiarvokseen 4,3, vakio-osallistujilla vastaava arvo oli 3,8, turisteilla 3,0 ja muukalaisilla 3,8. Jos vastauksia analysoidaan siten, että vastaukset 4 ja 5 lasketaan kiinnostukseksi, sisäpiiriläisistä 83 prosenttia (30/36), vakio-osallistujista 61 prosenttia (28/46), turisteista 28 prosenttia (7/25) ja muukalaisista 75 prosenttia (3/4) piti väittämää totena.

Kuvio 14. Kiinnostus kokeilla ohjelman lajeja ja kiinnostus lajikokeiluun yleensä.

Tämän vertailun perusteella turistit ja vakio-osallistajat olivat innokkaampia kokeilemaan ohjelman lajeja kuin liikuntalajeja yleensä. Sisäpiiriläisten kiinnostus oli samaa tasoa kuin heidän yleinen kiinnostuksensa lajikokeiluihin. Muukalaiset eivät olleet innostuneita ohjelman lajeista, ainakaan verrattuna heidän yleiseen kiinnostukseensa kokeilla lajeja. Erityisen huomattava ero oli turistien keskuudessa, sillä heistä lajeja yleensä

sä oli kiinnostunut kokeilemaan hiukan yli neljäsosa vastaajista, kun taas Hiki-ohjelman lajeista innostui jopa kolme neljäsosaa ryhmäläisistä. Syynä näin suureen hajontaan voi olla se, että turistit löysivät ohjelmasta itselleen uusia lajeja, joita he kiinnostuivat ohjelman perusteella kokeilemaan.

Yleisesti vastaajat olivat sitä mieltä, että he haluaisivat kokeilla ohjelman lajeja, koska ne näyttivät mielenkiintoisilta, hauskoilta tai muuten kiinnostavilta.

(13) Jos jotkut tykkää, miksen minäkin. (vakio-osallistuja)

Esimerkki 13 osoittaa sen tärkeyden, että lajeja esittävät harrastajat, jotka näin pääsevät jakamaan innostuksensa lajista. Toisaalta monet vastaajat mainitsivat tärkeänä asiana sen, että lajeja kokeili myös joku muu kuin harrastaja, jolloin lajista sai selkeämmän kuvan, kuinka hyvin se voisi aloittelijalle sopia.

Ennakkomielikuvilla lajeista oli huomattavaa vaikutusta sille, kiinnostuivatko nuoret lajien kokeiluista. Esimerkeistä 16 ja 17 voi nähdä, että ohjelman lajit herättivät sekä positiivisia että negatiivisia tunteita.

(14) Rakastan snoukkausta ja olisi kiva kokeilla sitä vedessä. (sisäpiiriläinen)

(15) En halua heittää saapasta. (turisti)

Suosituimmaksi lajikokeilun kohteeksi nuoret ilmoittivat wakeboardingin, jonka mainitsi erikseen 12 prosenttia vastaajista (13/110), vaikka asiaa ei erikseen kysytty. Myös uppopallo ja alamäkiajo saivat maininnan. Saappaanheitto sai kaksi negatiivista mainintaa eli se oli laji, jota ei haluttu kokeilla.

Niillä, jotka eivät halunneet lajeja kokeilla, oli monenlaisia syitä mielipiteellensä. Vahvin mielipide oli, että kiinnostusta lajikokeiluun ei ollut, eikä sitä tarvinnut sen enempää selitellä (19/25). Yksi vastaajista ilmoitti, että hän ei pidä liikunnasta yleensääkään, muu-

tama taas ei ollut kiinnostuneita ohjelman lajeista yleensäkin tai siksi, että oli kokeillut niitä ja todennut ne tylsiksi (4/25).

Vaikka kiinnostuksesta lajikokeiluun on vielä pitkä varsinaiseen toimintaan ja uuden liikuntaharrastuksen löytymiseen, korkeat keskiarvot lupaavat hyvää. Kiinnostuksen herättämisen lisäksi nuoret tarvitsevat ympäristön tarjoamia mahdollisuuksia ja kannustusta kiinnostuksen siirtämiseksi varsinaiseen toimintaan.

4.5.5 Ohjelmasta saadun tiedon riittävyys

Kiinnostuksen herättäminen ja tieto lajeista auttaa nuoria hakeutumaan uusien lajien pariin. Ohjelmassa tärkeässä osassa ovat Internet-osoitteet, jotka johdattavat lajista kiinnostuneita eteenpäin. Muuten ohjelma nojaa vahvasti kuvalliseen kerrontaan, jonka ongelmana on saadun tiedon niukkuus. Vastaajilta kysyttiin, saivatko he ohjelmasta tarpeeksi lisätietovinkkejä, jos he halusivat kokeilla ohjelmassa esitettyjä lajeja.

Vastaajista 63 prosenttia (69/108) ilmoitti saaneensa tarpeeksi tietoa ohjelmasta. Tämä kertoo vahvasti siitä, että nuoret ovat tottuneita Internetin käyttäjiä. Esimerkit 16 ja 17 osoittavat, että nuorille Internet on itsestään selvä väline lisätiedon löytämiseksi aiheesta kuin aiheesta.

(16) Internet-sivuilta löytää kaiken tarpeellisen. (sisäpiiriläinen)

(17) Nettiosoite on ihan riittävä lisätieto. (turisti)

Vaikka suurin osa vastaajista oli tyytyväisiä saadun tiedon määrään, lähes kolmas osa (39/108) kaikista vastaajista olisi toivonut saavansa ohjelmasta enemmän tietoa lajista. Esimerkit 18 ja 19 kuvastavat tarkempaa faktatietoa lajeista kaivanneiden vastaajien kommentteja. Näille vastaajille Internetosoite ei ollut ohjelmassa saatavan lisätiedon korvike.

(18) Jos haluaisin alkaa harrastaa laji, tarvitsisin lisätietoja. (vakio-osallistuja)

(19) Ei, vain pikaiset linkit. (vakio-osallistuja)

Vastaajista ne, jotka eivät mielestään saaneet tarpeeksi tietoa ohjelmasta, kaipasivat tarkempaa tietoa ohjelman lajeista ja siitä, missä lajeja voi harrastaa, mitä välineitä harrastamiseen tarvitaan ja missä harrastuksen voi aloittaa. Esimerkki 20 tiivistää kriittisten vastaajien yleistä tyytymättömyyttä tiedon määrään. Lajista kaivattiin enemmän ja tarkempaa tietoa, jotta siitä olisi apua harrastuksen aloittamiseen.

(20) Ei kerrota paljonko laji maksaa ja missä sitä voi harrastaa. (turisti)

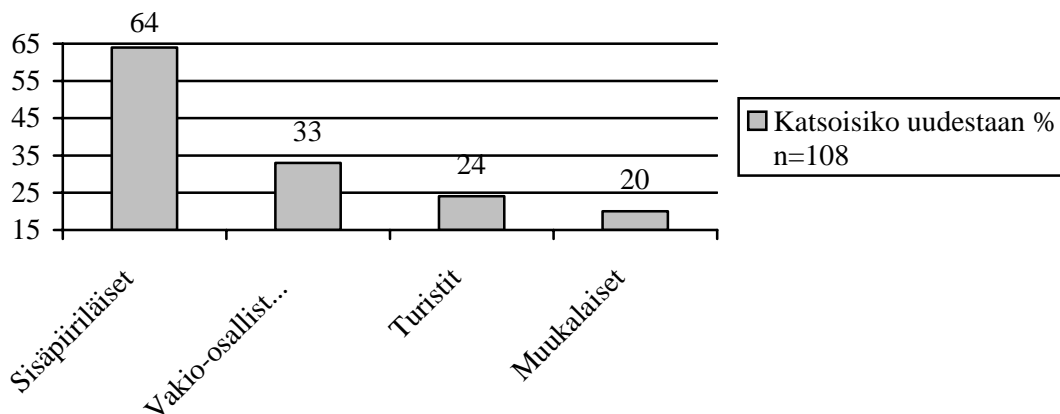
Tarkastelin vastauksia myös sen mukaan, olivatko vastaajat ilmoittaneet kiinnostuksesta kokeilla ohjelmassa esitettyjä lajeja (kysymys 12). Niistä, jotka halusivat kokeilla uusia lajeja, 78 prosenttia (53/68) oli sitä mieltä, että ohjelmassa saatu tiedon määrä oli riittävä. Ryhmien välillä oli nähtävissä pieniä eroavaisuuksia tyytyväisyydessä saadun tiedon määrään. Tyytymättömämpiä olivat turistit ja muukalaiset, joista 60 prosenttia (turistit 10/25, muukalaiset 2/5) olivat tyytyväisiä saamansa tiedon määrään.

Sisäpiiriläisistä tyytyväisiä saadun tiedon määrään oli 68 prosenttia (23/34) ja vakio-osallistujista 64 prosenttia (28/44). Kaiken kaikkiaan nuoret olivat suhteellisen tyytyväisiä saadun tiedon määrään. Liikunnallisesti aktiivisempien ryhmien tulos voi kuvastaa sitä, että näiden ryhmien edustajilla on hallussaan enemmän lajitietoa ja uutta tietoa ei niin kovasti tarvita. Todennäköisesti näillä ryhmillä passiivisempia liikkujia enemmän tietoa liikuntalajeista ja liikuntakulttuurin toimintamalleista sekä siitä, mistä lisätieto on saatavilla. Tulos voi kuvastaa sitä, että jo valmiiksi liikunnalliset ryhmät eivät kaipaa niin kovasti tietoa uusista lajeista. Toisaalta esimerkiksi sisäpiiriläisten voisi olettaa olevan niin liikuntaorientoituneita, että kaikki liikuntaan liittyvä uusi tieto kiinnostaisi heitä.

4.5.6 Yleinen kiinnostus ohjelmaan

Hiki-ohjelmaa voi pitää toteutukseltaan onnistuneena, jos nuoret innostuisivat yhden jakson perusteella katsomaan sitä myöhemmin uudestaan. Tässä suhteessa Hiki-ohjelmaa voi pitää vain vähän onnistuneena, sillä alle puolet (43/99), 43 prosenttia, nuorista uskoi, että katsoisi ohjelman uudestaan. Muutama vastaajista (9/99) ei osannut sanoa kyllä tai ei, vaan vastasi ehkä, jos sattuu seuraamaan televisiota ohjelman lähetysaikaa. Suurin osa vastaajista (55/99) ei uskonut katsovansa ohjelmaa uudelleen.

Eri ryhmien välillä erot olivat selkeät (ks. kuvio 15). Erityisesti sisäpiiriläiset innostuivat ohjelmasta, sillä heistä 64 prosenttia (21/33) uskoi, että katsoisi ohjelman uudestaan. Muiden ryhmien osalta kiinnostus oli sitä vähäisempää, mitä huterampi liikuntakulttuurin tuntemus ryhmässä oli. Hiki-ohjelman seuraamisesta kiinnostuneita oli vakio-osallistujissa noin kolmasosa (15/45), turisteissa neljäsosa (6/25) ja muukalaisissa viidesosa (1/5).

Kuvio 15. Katsoisiko ohjelmaan uudestaan.

Syitä sille, miksi ohjelman seuraaminen myöhemmin ei nuoria kiinnostanut löytyi muun muassa yleisistä ajankäytöllisistä ja television katsomiseen liittyvistä seikoista. Yleisin

kommentti oli, että vastaajalla ei ollut ylimääräistä aikaa tai ohjelman lähetysaika oli heidän kannaltaan huono (20 mainintaa). Moni vastaaja totesi, että ohjelma ei vaikuttanut tarpeeksi kiinnostavalta (12 mainintaa) tai he kokivat sen huonoksi (5 mainintaa). Osa vastaajista ilmoitti, että he katsovat harvoin televisiota tai liikuntaohjelmia (6 mainintaa).

Vastauksista voi päätellä, että liikuntakulttuurissa sisällä olevat viihtyivät tähän kulttuuriin liittyvän ohjelman parissa muita paremmin. Ne taas, jotka eivät olleet ennestään liikunnasta kiinnostuneita, eivät myöskään olleet kovin innokkaita ehdoin tahdoin seuraamaan liikuntaohjelmaa. Vastausten perusteella liikuntaohjelman voidaan ajatella sisältävän niin paljon liikuntakulttuurin sisäpiiritietoa, että ihmiset, jotka eivät ole kovin sisällä tässä kulttuurissa, eivät koe ohjelmaa itselleen läheiseksi eivätkä siksi ole kovin kiinnostuneita sen seuraamisesta.

Huomattavaa on, että eri ryhmät antoivat ohjelmalle kokonaisuutena kohtalaisen hyviä arvosanoja eli kiinnostuksen puute ei välttämättä kuvasta ohjelman huonoutta. Ohjelman saama huono kiinnostusarvosana voi johtua ohjelman huonosta lähetysajasta, kuten moni vastaaja totesikin. Kysymys olisi mielenkiintoista esittää nuorille nyt, kun ohjelman lähetysaika on siirtynyt iltapäivästä parhaaseen katseluaikaan.

4.6 Yhteenveto tutkimuksesta

Liikunta kuuluu vahvasti tutkimukseen osallistuneiden nuorten elämään ja jopa 86 prosenttia nuorista ilmoitti harrastavansa liikuntaa vähintään 2–3 kertaa viikossa. Liikunnalla oli suhteellisen tärkeä merkitys nuorten elämässä, joskin eroja oli myös nähtävissä vastaajaryhmien välillä. Suurin osa nuorista suhtautui liikkumiseen ja liikuntaan liittyviin asioihin ennemminkin myönteisesti kuin kielteisesti, joskin erot eri ryhmien välillä olivat melko suuria. Kun sisäpiiriläiset kertoivat liikunnan merkitykseksi elämässään 4,6, muukalaisilla vastaava luku oli vain 1,5. Sisäpiiriläiset (3,7) ja turistit (2,8) sijoituivat tasaisesti ääripäiden väliin.

Nuorten drop out -ilmiötä ei ollut tässä tutkimuksessa nähtävissä, sillä nuoret liikkuivat ahkerasti ja lähes puolella kyselyyn osallistuneista nuorista liikunta oli lisääntynyt viimeisen vuoden aikana. Urheiluseurojen toimintaan nuorista osallistui yli puolet. Suurin osa nuorista koki myös itse, että heillä oli mahdollisuus harrastaa kaikkia niitä lajeja, joita halusivat. Vain liikunnan muukalaiset erottuivat joukosta alle 3:n keskiarvolla.

Lähipiirin liikuntaharrastuksella oli selkeä yhteys nuorten omaan liikunnan harrastamiseen. Erityisesti ystävien liikuntaharrastus heijastui nuorten liikuntaharrastusten määrään. Vähän liikkuvilla nuorilla oli vähän liikkuvia ystäviä, kun taas paljon liikkuvien nuorten ystävät liikkuivat paljon.

Vaikka oma liikkuminen oli nuorille tärkeää, liikunnan seuraaminen medioissa ei saanut nuoria innostumaan. Liikuntaohjelmia televisiosta ilmoitti seuraavansa vain 25 prosenttia nuorista. Yli puolet (61 %) nuorista oli sitä mieltä, että televisiossa on sopivasti liikuntaohjelmia ja vain seitsemän prosentin mielestä niitä oli liikaa. Suhtautuminen liikuntaohjelmiin oli nuorilla hyvin ristiriitaista. Nuorten oli selkeästi vaikea hahmottaa liikuntaohjelmia tiettyyn kategoriaan. Kolmasosa nuorista suhtautui liikuntaohjelmiin negatiivisesti ja kolmasosa positiivisesti. Tulos osoittaa, että liikuntaohjelma ei ole selkeä genre, eikä se ole ohjelmatyyppinä vielä vakiinnuttanut paikkaansa television ohjelmakartalla.

Hiki-ohjelma ei ollut nuorille ennestään tuttu, ja vain 20 prosenttia vastaajista ilmoitti kuulleensa siitä aikaisemmin. Nuoret pitivät ohjelmaa suhteellisen onnistuneena ja se sai keskiarvokseen 3,6. Tutkimuksessa erot suhtautumisessa liikuntaohjelmaan, varsinkin liikunnan sosiaalisessa maailmassa syvällä olevien sisäpiiriläisten ja liikuntakulttuurin muukalaisten välillä, osoittautuivat monelta osin suuriksi. Sisäpiiriläiset pitivät ohjelmasta muita ryhmiä enemmän ja he antoivat ohjelmalle muita ryhmiä parempia arvosanoja lähes kaikissa kysytyissä kohdissa. Sisäpiiriläiset antoivat parhaat keskiarvot niin ohjelmalle yleensä, sen eri osioille kuin ohjelman onnistumisellekin. Muukalaiset eivät juuri olleet kiinnostuneet liikuntaohjelmasta ja he antoivatkin vastaavissa kysymyksissä kaikista ryhmistä huonoimpia arvosanoja.

Ohjelman sisältöä ja toteutusta tarkasteltaessa erityisesti vauhdikkaat ja näyttävät videopätkät saivat kiitosta nuorilta. Korkeita arvosanoja nuorilta saivat ohjelman nuorekas ja rento asenne, aiheet, monipuolisuus, lajivalikoima ja informatiivisuus. Myös vauhtia sisältävä wakeboarding-lajiesittely sai nuorilta hyviä pisteitä. Paljon puhetta ja syvällisempää pohdintaa sisältävä osio, jossa urheilijat pohtivat ikääntymisen vaikutusta lajin harrastamiselle, ei saanut vastaajilta kovin hyviä arvosanoja. Paljon kritiikkiä saivat myös ohjelman musiikki ja julkkis kokeilee lajia -osio.

Hiki-ohjelman tavoitteena on saada nuoret kiinnostumaan liikkumisesta. Vaikka lähes 77 prosenttia nuorista oli kiinnostunut kokeilemaan ohjelmassa esitettyjä lajeja, eniten kiinnostuneita olivat liikunnallisesti jo valmiiksi aktiiviset sisäpiiriläiset, vakio-osallistujat ja turistit. Turistit ja vakio-osallistujat olivat huomattavasti kiinnostuneempia kokeilemaan ohjelmassa esitettyjä lajeja kuin urheilulajeja yleensä. Vähän liikkuvista muukalaisista vain 20 prosenttia oli valmis kokeilemaan ohjelmassa esitettyjä lajeja. Tutkimuksessa mukana olleiden muukalaisten vähäinen määrä voi tosin tässä kohtaa vääristää tulosta. Toisaalta muukalaisista vain 20 prosenttia katsoisi ohjelman uudelleen, kun sisäpiiriläisillä vastaava luku oli 64 prosenttia.

Ohjelman onnistumista arvioitaessa kaikki ryhmät antoivat ohjelmalle yli 3 keskiarvon. Myös tiedon määrää ohjelmassa piti yli puolet (63 %) nuorista riittävänä.

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää, kokevatko vähän ja paljon liikkuvat nuoret Hiki-liikuntaohjelman eri tavoin, mistä asioista erilaisista liikuntataustoista tulevat nuoret pitävät ohjelmassa ja mistä eivät, sekä onnistuuko Hiki tavoitteensa mukaisesti herättämään vähän liikkuvissa nuorissa kiinnostusta liikuntaan ja liikkumiseen. Lisäksi selvitin nuorten mielipiteitä Hiki-ohjelman eri osioista.

Tutkimus osoitti, että liikuntasuhde ja sosiaaliseen maailmaan osallistumisen aste vaikuttavat liikuntaohjelman kokemiseen. Tutkimuksessa käytössä oli Unruhin (1979) jako sosiaalisen maailman osallistujatyypeistä, jonka mukaisesti jaoin vastaajat liikuntakulttuurin sisäpiiriläisiksi, vakio-osallistujiksi, turisteiksi ja muukalaisiksi. Sisäpiiriläisten vastaukset erosivat paljon muukalaisten vastauksista. Liikuntaohjelma sisältääkin paljon sellaisia asioita, jotka kulttuurin jo tuntevat voivat sisäistää helpommin kuin tämän maailman muukalaiset. Liikuntakulttuurissa sisällä olevat sisäpiiriläiset olivat tutkimuksessa kauttaaltaan muita ryhmiä kiinnostuneempia niin liikuntaan liittyvistä aiheista kuin Hiki-ohjelman erilaisista osa-alueista.

Tutkimus pohjautui vastaanottotutkimukseen. Vastaanottotutkimus yhdistää vaikutus- ja käyttötarkoitustutkimuksen, ja on siksi hyvä tapa yleisön tutkimiselle. Vastaanottotutkimuksessa otetaan huomioon sanoman lähettäjän ja vastaanottajan tärkeys tekstien merkitysten syntymiselle. Toisaalta täydessä laajuudessaan vastaanottotutkimus sisältää niin monia osa-alueita, että niitä on lähes mahdotonta tutkia empiirisesti ainakaan pro gradun -laajuudessa tutkielmassa. Poimimalla kyseessä olevan tutkimuksen kannalta olennaisimpia osia vastaanottotutkimuksen kokonaisuudesta, saadaan laaja ja monipuolinen tutkimusasetelma.

Tutkimuksessa käytin Pasi Kosken (2004) määritelmää liikuntasuhteesta. Liikuntasuhteen osa-alueita selvittämällä nuorista saatiin esiin erilaisia liikkujia, joilla oli erilaisia suhtautumistapoja liikuntakulttuuriin. Nuorten jakaminen erilaisiksi sosiaaliseen maailman osallistujiksi osoittautui melko hankalaksi tehtäväksi, sillä lähes kaikki nuoret olivat aktiivisia liikkujia, ja liikunnan merkitys oli heille suhteellisen suuri. Vaikka eroja

liikkumisen määrässä ja liikunnan seuraamisessa löytyikin, raja-arvojen määrittäminen oli hankalaa. Todelliset liikunta-aktiivit ja liikunnan muukalaiset erottuivat selkeästi joukosta, mutta näiden ääripäiden välillä olevien erottelu oli vaativampaa. Ero kahden keskimääräisesti liikkuvan ja liikunnasta jonkin verran kiinnostuneen yksilön välillä oli pieni.

Valittujen kriteerien avulla tehtyä jakoa voidaan pitää onnistuneena, sillä ryhmien välillä oli selkeitä eroja niin liikuntaan suhtautumisessa kuin Hiki-ohjelman merkitysten tulkinnassa. Liikuntakulttuurin muukalaisiksi luokiteltiin vain muutamia vastaajia. Ongelmana tutkimuksessa oli, että yhden ihmisen mielipide sai suhteellisen paljon painoarvoa, mikä vaikeutti tulosten tulkintaa. Tutkimus osoitti, että liikuntasuhde on käsitteenä toimiva, varsinkin, kun sen yhteydessä huomioidaan kokonaisvaltaisesti ympäristön vaikutus.

Nuoret antoivat Hiki-ohjelmalle lähes kaikissa kysytyissä osa-alueissa enemmän positiivista kuin negatiivista palautetta. Positiivisimmin ohjelmaan suhtautuivat liikunnallisesti aktiivisimmat ryhmät. Mielenkiintoista oli huomata, että vaikka liikuntasuhde vaikutti yleiseen kiinnostukseen liikuntaohjelmaa kohtaan, ohjelman yksittäisiä osa-alueita tutkittaessa erot ryhmien mielipiteissä eivät enää olleet suuria. Vaikka sisäpiiriläiset antoivat muukalaisia parempia arvosanoja ohjelman eri osa-alueille, vauhdikkaat videopätkät, oudot lajit ja innostava asenne kiehtoivat nuoria tasaisesti ryhmään katsomatta. Myös ohjelman kuvaus ja lisätietoa lajeista antavat infolaatikot saivat nuorilta kiitosta. Ohjelman musiikki, rauhalliset keskusteluosuudet ja ärsyttävän julkkiksen saappaanheittokokeilu koettiin tasaisesti kaikissa ryhmissä ohjelman heikoimmiksi osiksi.

Tulevaisuudessa ohjelman musiikki, puhetyyli ja aiheet ovat kohtia, joihin ohjelman tuottajatiimin kannattaa kiinnittää erityistä huomiota. Ne olivat osioita, jotka saivat eniten kritiikkiä ohjelman kannalta haastavimmalta katsojaryhmältä, liikuntasuhteen muukalaisilta. Erityisesti musiikilla on tärkeä merkitys nuorille, ja sen merkitystä ohjelman onnistumiselle ei pidä vähätellä. Huonot musiikkivalinnat voivat pilata hyvänkin ohjelman nuorten silmissä.

Tutkimuksessa selvitin myös sitä, onnistuuko Hiki-ohjelma synnyttämään erityisesti vähän liikkuvissa nuorissa kiinnostuksen liikuntaa kohtaan. Erityisesti liikunnallisesti aktiiviset nuoret ilmaisivat kiinnostusta kokeilla ohjelmassa esitetyjä lajeja. Suurin kiinnostus lajien kokeiluun oli liikuntakulttuurin sisäpiiriläisillä. Myös turistit ja vakio-osallistujat olivat kiinnostuneita ohjelman lajeista, kun taas liikunnallisesti lähes passiiviset nuoret eivät ohjelman lajeista ja niiden kokeilemisestä innostuneet. Yhden jakson perusteella ei kuitenkaan voida vetää johtopäätöksiä nuorten käyttäytymisissä. Vastaus-ten perusteella voidaan kuitenkin nähdä, että valmiiksi liikunnasta kiinnostuneet olivat avoimempia ohjelman sisällöille kuin liikuntaan ja liikkumiseen negatiivisesti suhtautuvat. Tämän jakson perusteella liikuntakulttuurin muukalaiset tuskin lähtisivät liikkeelle, mutta ystävien kannustus ja vanhempien tuki yhdistettynä ohjelman virikkeisiin voisi jo saada liikettä aikaiseksi.

Nuoret ovat haastava kohderyhmä, sillä he vastaavat kysymyksiin ailahtelevasti. Pääasiallisesti nuorten suhtautuminen tutkimukseen oli positiivinen ja vastaukset asiallisia. Ikävä kyllä joukosta löytyi myös muutamia nuoria, jotka vastasivat kysymyksiin täysin asiattomasti. Selkeästi törkeyksillä täytetyt vastauslomakkeet oli helppo poistaa tutkimuksesta, mutta päänvaivaa aiheuttivat ne vastauslomakkeet, jotka olivat teknisesti asiallisesti täytettyjä, mutta joiden vastaukset olivat osittain asiallisia ja osittain vaikuttivat huumorimielessä täytetyiltä. Tällaiset vastaukset saattavat vääristää tulosta otoksen ollessa pieni. Niitä ei voi poistaa tutkimuksen analyysistä, koska ne voivat olla vastaajan todellinen mielipide.

Tulevissa tutkimuksissa mielenkiintoista olisi selvittää, siirtyykö televisio-ohjelman synnyttämä kiinnostus kokeilla lajeja todella varsinaisen toiminnan puolelle. Mielenkiintoista olisi myös tutkia Hiki-ohjelman uuden lähetyksajan vaikutusta nuorten kiinnostukseen seurata ohjelmaa. Lisäksi tärkeä tutkimuskohde olisi vähän liikkuvat nuoret ja se, onko vähäisellä liikuntakiinnostuksella yhteys muutenkin yhteiskunnallisesti heikompiin lähtökohtiin tai mahdollisuuksien vähäisyyteen.

LÄHTEET

- Aalto, Ritva (1975). *Nuorten sosiaalistuminen ja nuorisotyö*. Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 25. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus.
- Alasuutari, Erkki (1996). Kulttuuritutkimus ja kulturalismi. Teoksessa: *Kulttuuritutkimus. Johdanto*. Toim. Jari Kupiainen ja Erkki Sevänen. Helsinki: Suomalaisuuden kirjallisuuden seura.
- Etelälahti, Aulikki & Susanna Gardemeister (1995). *Nuoren maailmankuva. Kirjallisuuskatsaus*. Helsinki: Opetushallitus.
- Fiske, John (1996). *Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen*. Tampere: Vastapaino.
- Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri (2005). *Lasten lihavuus*. HUS ohjeet ja käytösäännöt. Lainattu. 20.5.2005. <http://www.hus.fi/default.asp?path=1,32,818,1733,3727,7837>.
- Hemilä, Kalevi (2000). Millainen rooli urheilujournalismilla on yhteiskunnassa? Teoksessa: *Haasteena huomisen hyvinvointi. Miten liikunta lisää mahdollisuuksia?*, 273–284. Toim. Mari Miettinen. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES.
- Itkonen, Hannu & Risto Sänkiaho (2000). Kansallisesta kansainväliseen – Kuinka muutos näkyy liikuntakulttuurissa. Teoksessa: *Haasteena huomisen hyvinvointi. Miten liikunta lisää mahdollisuuksia?*, 189–211. Toim. Mari Miettinen. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES.
- Jensen, Klaus Bruhn (1986). *Making Sense of News. Toward a Theory and an Empirical Model of Reception or the Study of Mass Communication*. Aarhus: Aarhus University Press.

Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006. Lapset ja nuoret. (2006). SLU:n julkaisusarja 4/06. Helsinki: Nuori Suomi ry.

Karvonen, Erkki (1998). Ihminen ja kulttuuri eli robinsonit asfalttiviidakossa. Teoksessa: *Viestinnän jäljillä. Näkökulmia uuden ajan ilmiöön.* Toim. Ullamaija Kivikuru ja Risto Kunelius. Juva: WSOY.

Koski, Pasi (2004). Liikuntasuhde. Liikunnan kohtaaminen kulttuurisesti rakentuvana sosiaalisena maailmana. Teoksessa: *Pelit ja kentät. Kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta.* Toim. Kalervo Ilmanen. Tampere: Jyväskylän yliopisto. Liikunnan sosiaalitieteiden laitos.

Moores, Shaun (2000). *Media and Everyday Life in Modern Society.* Edinburg: Edinburg University Press.

Laakso, Lauri (1981). *Lapsuuden ja nuoruuden kasvuympäristö aikuisiän liikuntaharrastusten selittäjänä: Retrospektiivinen tutkimus.* Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Laki Yleisradio Oy:sta. 22.2.1993/1380.

Lehtonen, Mikko (1998). *Merkitysten maailma. Kulttuurisen tekstintutkimuksen lähtökohtia.* Tampere: Vastapaino.

Liikunnan ja urheilun tarina (2003). Liikunnan ja Urheilun Maailma 17/2003, erikoispainos. Helsinki: Suomen Liikunta ja Urheilu.

Luukka, Minna-Riitta, Jaana Hujanen, Antti Lokka, Tuija Modinos, Sari Pietikäinen & Annikka Suoninen (2001). *Mediat nuorten arjessa. 13–19-vuotiaiden nuorten mediakäytöt vuosituhatosen vaihteessa.* Jyväskylän yliopisto. Soveltavan kielentutkimuksen keskus. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

- Lämsä, Jari & Pasi Mäenpää (2002). *Kuinka moni lopettaa? Tietoja ja näkemyksiä nuorten urheiluharrastuksen aloittamisesta ja lopettamisesta*. Helsinki: Nuori Suomi.
- Nurmi, Jari-Erik (1998). Nuoruusiän kehitys: etsintää, valintoja ja noidankehiä. Teoksessa: *Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan*, 256-274. Toim. Paula Lyytinen, Mikko Korkiakangas ja Heikki Lyytinen. Porvoo: WSOY.
- Oja, Pekka & Jan Borms (2004). *Health Enhancing Physical Activity*. The Multidisciplinary Series of Physical Education and Sport Science. Volume 6. Oxford: Meyer & Meyer Sport.
- Panula, Juha (1997). *Vaikutussuhde, käyttösuhde ja merkityssuhde. Näkökulmia todellisuuden, joukkoviestinnän ja yleisön väliseen suhteeseen*. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Pyykkönen, Teijo, Seppo Pänkäläinen, Merja Salo & Teppo Tuomi (1996). *Liikunta aikakauslehtien vankina*. Liikuntatieteellisen seuran Impulssi IX. Tampere: Liikuntatieteellinen seura.
- Ridell, Seija (1998). Tolkullistamisen politiikka. Televisiouutisten vastaanotto kriittisestä genrenäkökulmasta. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Suomalainen TV-tarjonta 2005* (2006). Liikenne ja viestintäministeriön julkaisuja 40/2006. Helsinki: Liikenne ja viestintäministeriö.
- Suoninen, Annikki (2004). *Mediakielitaidon jäljillä. Lapset ja nuoret valikoivina mediankäyttäjinä*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 81. Jyväskylän yliopisto 2004. Saarijärvi: Nykykulttuuri.

Takalo, Susanna (2004). *Kuka minua liikuttaa? Sosiaalisen ympäristön koettu merkitys 10–12-vuotiaiden lasten liikunta-aktiivisuuteen*. Liikuntapedagogiikan lisensiaatintutkimus 2004, Liikuntakasvatuksen laitos, Jyväskylän yliopisto. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 163. Jyväskylä: Liikunnan ja Kansanterveyden edistämissäätiö LIKES.

Telama, Risto (2000). Kuinka liikunta ja urheilu tukevat kasvua ja sosiaalista kehitystä kouluikässä? Teoksessa: Teoksessa: *Haasteena huomisen hyvinvointi. Miten liikunta lisää mahdollisuuksia?*, 55–73. Toim. Mari Miettinen. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES.

Sosiaali- ja terveysministeriö.(2002). *Valtioneuvoston periaatepäätös terveyttä edistävän liikunnan kehittämislinoista*. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2002:2. Lainattu 31.5.2005. <http://pre20031103.stm.fi/suomi/eho/julkaisut/teli/esite/teliesi.pdf>.

Unruh, David R. (1979). Characteristics and Types of Participation in Social Worlds. *Symbolic Interaction*, 2, 115–129.

Vuori, Ilkka & Mari Miettinen. (2000). Kuinka tärkeää liikunta on terveydelle ja toimintakyvylle? Teoksessa: *Haasteena huomisen hyvinvointi. Miten liikunta lisää mahdollisuuksia?*, 91–121. Toim. Mari Miettinen. Jyväskylä: Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES.

YLE (2005). *Hikiweb*. Lainattu 15.4.2005: www.yle.fi/hiki.

YLE pähkinänkuoressa. Yleistä YLEstä. (2005). Helsinki: YLE viestintä.

Wiio, Juha (1984). *Televisio ja arkikäyttäytyminen. Tutkimus mahdollisuuksista vaikuttaa television avulla kansalaisten terveyteen liittyviin elintapoihin*. Espoo: Weilin+Göös.

Vuolle, Pauli, Risto Telama & Lauri Laakso (1986). *Näin suomalaiset liikkuvat. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 50*. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Wuolio, Eija-Leena (1982). *Suomen liikuntahistoria*. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu no 88. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

LIITE. Kyselylomake

NUORISOTUTKIMUS: LIIKUNTA JA MEDIA

VAASAN YLIOPISTO/PAULA LEHTOMÄKI

Rengasta jokaisen kysymyksen kohdalta omaa näkemystäsi parhaiten vastaava vaihtoehto. Muutamassa kysymyksessä sinulla on mahdollisuus tarkentaa vastaustasi sille varattuun tilaan. Vastaukset käsitellään anonyymisti ja niitä tullaan käyttämään Vaasan yliopiston viestintätieteiden Pro Gradu -tutkielmassa.

VASTAAJAN TAUSTATIETOJA:

1. Sukupuoli mies nainen

2. Syntymävuosi _____

3. Kotikunta _____

4. Vanhempien ammatit

isä _____

äiti _____

LIIKUNNAN HARRASTAMINEN:

Tässä osioissa kartoitetaan vastaajan omaa liikunnan harrastamista sekä osallistumista urheiluseuratoimintaan. Osallistumiseksi lasketaan oman harrastetoiminnan lisäksi esimerkiksi toimiminen ohjaajana, valmentajana tai osallistuminen muuten liikunta- tai urheiluseuratoimintaan tai vastaavaan.

5. Mikä seuraamista vaihtoehtoista kuvaa mielestäsi parhaiten sinua liikkujana? Valitse vain yksi vaihtoehto. Jos tilanteesi vaihtelee kausittain, valitse se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa keskiarvoista tilannetta.

1. Huippu-urheilija
2. Kilpaurheilija
3. Kuntoilija

4. Satunnainen liikkuja
5. Penkkiurheilija
6. en liiku enkä seuraa urheilua

6. Mitä liikuntaa harrastat? Listaa kaikki.

7. Kuinka usein harrastat vapaa-aikanasi liikuntaa vähintään 20-30 minuuttia niin, että ainakin lievästi hengästyt ja hikoilet?

1. 6 kertaa viikossa tai useammin
2. 4-5 kertaa viikossa
3. 2-3 kertaa viikossa
4. kerran viikossa
5. 1-3 kertaa kuukaudessa
6. harvemmin

8. Onko liikuntaharrastuksesi määrä viimeisen vuoden aikana muuttunut?

1. Lisääntynyt paljon
2. Lisääntynyt vähän
3. Pysynyt samana
4. Vähentynyt vähän
5. Vähentynyt paljon

9. Osallistutko johonkin liikunta- tai urheiluseuran toimintaan? kyllä en

10. Jos kyllä, missä roolissa? Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

1. Harrastajana
2. Valmentajana tai ohjaajana
3. Huoltajana
4. Tuomarina
5. Työntekijä / toimihenkilönä (esim. internetvastaava)
6. Talkoolaisena tai muuten vapaaehtoisena
7. Luottamushenkilönä (esim. hallituksen jäsen)

8. Muu, mikä _____

9. En osallistu minkään liikunta- tai urheiluseuran toimintaan

SUHTAUTUMINEN LIIKUNTAAN:

11. Asteikolla 1-5 (1 ei merkitystä - 5 todella suuri), mikä on liikunnan merkitys elämässäsi?

Ei merkitystä 1 2 3 4 5 Todella suuri

12. Valitse asteikolla 1-5 (1 eri mieltä - 5 samaa mieltä) parhaiten mielipidettäsi kuvaava väittämä. Mitä suurempi numero on, sitä enemmän samaa mieltä väittämän kanssa olet.

	eri mieltä			samaa mieltä	
1. Liikun mielelläni	1	2	3	4	5
2. Minulla on monia liikuntaharrastuksia	1	2	3	4	5
3. Koulun liikuntatunneilla on kivaa	1	2	3	4	5
4. Kokeilen mielelläni uusia liikuntalajeja	1	2	3	4	5
5. Innostun usein liikunnasta, mutta into lopahtaa pian	1	2	3	4	5
6. Haluaisin joskus olla huippu-urheilija	1	2	3	4	5
7. Pelaan mielelläni urheiluaiheisia tietokonepelejä	1	2	3	4	5
8. Käyn usein katsomassa urheilua paikan päällä	1	2	3	4	5
9. Seuraan television liikuntaohjelmia	1	2	3	4	5
10. Luen paljon urheiluaiheisia kirjoja	1	2	3	4	5
11. Seuraan lähes päivittäin sanomalehtien urheilusivuja	1	2	3	4	5
12. Luen aktiivisesti liikunta- tai urheilulehtiä	1	2	3	4	5
13. Ystäväni harrastavat liikuntaa	1	2	3	4	5
14. Vanhempani harrastavat liikuntaa	1	2	3	4	5
15. Liikumme yhdessä perheeni kanssa	1	2	3	4	5
16. Kannatan jotain urheilujoukkuetta	1	2	3	4	5
17. Liikunnasta puhutaan liikaa yhteiskunnassa	1	2	3	4	5
18. Liikuntaan liittyvät asiat kiinnostavat minua	1	2	3	4	5
19. Minulla on mahdollisuus harrastaa kaikkia niitä liikuntalajeja, joita haluan harrastaa	1	2	3	4	5

LIIKUNTA JA MEDIA

Tässä osiossa kartoitetaan vastaajan kokemuksia liikuntaohjelmista ja liikunnasta mediassa. Liikunnalla tarkoitetaan terveyteen tai kunnon ylläpitämiseen tähtäävää, mielihyvää tuottavaa fyysistä toimintaa. Television liikuntaohjelmilla tarkoitetaan ohjelmia, joissa keskitytään kilpailemisen sijaan esimerkiksi liikunta- ja urheilulajien, urheilijoiden tai tapahtumien esittelyyn tai liikunnallisten vinkkien antamiseen.

13. Mitä medioita seuraat yleensä? Voit valita useamman kuin yhden.

1. Televisio,	5. Aikakauslehdet,
2. Radio,	6. Muut lehdet
3. Internet,	7. muu, mikä _____
4. Sanomalehdet	

14. Kuinka monta **tuntia päivässä** tavallisesti katsot televisiota. Jos tilanteesi vaihtelee paljon päivittäin, laita keskiarvoinen aika.

A) Arkipäivisin	1. en lainkaan	6. neljä
	2. puoli tuntia tai vähemmän	7. viisi
	3. tunnin	8. kuusi
	4. kaksi	9. seitsemän
	5. kolme	10. kahdeksan tai enemmän
B) Viikonloppuisin	1. en lainkaan	6. neljä
	2. puoli tuntia tai vähemmän	7. viisi
	3. tunnin	8. kuusi
	4. kaksi	9. seitsemän
	5. kolme	10. kahdeksan tai enemmän

15. Listaa mieleesi tulevia television liikuntaohjelmia?

16. Mitä mieltä olet television liikuntaohjelmista? Ympäroi mielestäsi liikuntaohjelmia parhaiten kuvaavat määritelmät. Voit valita yhden tai useamman.

Mielestäni television liikuntaohjelmat ovat

Laadukkaita	Ei minulle suunnattuja	Näkymättömiä
Vauhdikkaita	Tylsiä	Mukavaa ajankulutusta
Innostavia	Huonosti tehtyjä	Monipuolisia tietolähteitä
Hauskoja	Ajan tuhlausta	Jännittäviä
Monipuolisia	Tekopirteitä	Sopivaa rentoutumista
Viihdyttäviä	Teennäisiä	Pitkäveteisiä
muu, mikä _____		

17. Mitä mieltä olet television liikuntatarjonnasta. Televisiossa on liikuntaohjelmia

1. liikaa
2. sopivasti
3. liian vähän
4. en osaa sanoa

18. Millainen olisi mielestäsi hyvä liikuntaohjelma?

OSIO 2: ANALYYSI

-OHJELMASTA

Tässä osiossa kartoitetaan kokemuksiasi ja mielipiteitäsi juuri näkemästäsi Hiki-liikuntaohjelmasta.

1. Kerro lyhyesti, mikä on mielestäsi näkemäsi Hiki-ohjelman ydinsisältö?

2. Oletko kuullut aikaisemmin Hiki-ohjelmasta?

Kyllä En

Jos kyllä, missä? _____

3. Oletko nähnyt aikaisemmin Hiki-ohjelmaa?

1. Seuraan vakituisesti
2. Muutaman kerran
3. Ohimennen
4. En ole nähnyt ohjelmaa

4. Asteikolla 1-5 (1 todella huono - 5 todella hyvä), kuinka hyvä nimi "Hiki" mielestäsi on liikuntaohjelmalle?

Todella huono 1 2 3 4 5 Todella hyvä

5. Minkä ikäisille uskoisit ohjelman olevan suunnattu? _____

7. Onko ohjelman lähetysajalla merkitystä (TV2, 16.15) sille, että katsoisit ohjelmaa?

Kyllä ei

Miksi? _____

7. Mikä olisi mielestäsi paras lähetyspäivä ohjelmalla?

Voit valita myös useamman vaihtoehdon.

1. Maanantai	5. Perjantai
2. Tiistain	6. Lauantai
3. Keskiviikko	7. Sunnuntai
4. Torstai	8. Lähetyspäivällä ei merkitystä

8. Mikä olisi mielestäsi paras lähetysaika ohjelmalle? Kirjoita kellonaika.

Ohjelma kestää 25 minuuttia (esim. 16.15–16.40).

9. Mikä oli mielestäsi parasta Hiki-ohjelmassa?

10. Mikä oli mielestäsi huonointa Hiki-ohjelmassa?

11. Mitä lajeja haluaisit nähdä ohjelmassa?

12. Haluaisitko kokeilla ohjelmassa esiteltyjä lajeja? Kyllä En

Miksi? _____

13. Saitko ohjelmasta tarpeeksi lisätietovinkkejä, jos haluaisit kokeilla lajeja?

Kyllä En

Miksi? _____

14. Oletko tutustunut Hiki-ohjelman internetsivuihin (www.yle.fi/hiki)?

Kyllä En

Jos, kyllä, mitä mieltä olit sivuista?

15. Kuinka tärkeinä kokonaisuuden kannalta näet ohjelman eri osiot?

Anna arvosana 1-5 (1 ei ollenkaan tärkeä - 5 todella tärkeä).

	ei tärkeää				todella tärkeää
Lajiesittely: wakeboardin (vesilautailu)	1	2	3	4	5
Lajinvaihto: koripallo-uppopallo	1	2	3	4	5
Julkkis kokeilee lajia (Jimi Pääkallo ja saappaanheitto)	1	2	3	4	5
Urheilijoiden kommentit: ikääntyminen	1	2	3	4	5
Tapahtumavierailu: Downhill Cup	1	2	3	4	5
Lajien infopaketit	1	2	3	4	5
Videokuvapätkät lajeista	1	2	3	4	5
Lisätietolinkit	1	2	3	4	5

16. Anna arvosana asteikolla 1-5 (1 todella huono - 5 erinomainen)

Alkutekstit	todella huono	1	2	3	4	5	erinomainen
Lopputekstit		1	2	3	4	5	
Juontaja Sonja		1	2	3	4	5	
Juontaja Jusu		1	2	3	4	5	
Aiheet		1	2	3	4	5	
Lajivalikoima		1	2	3	4	5	
Sisällön monipuolisuus		1	2	3	4	5	
Musiikki		1	2	3	4	5	
Puhetyyli		1	2	3	4	5	
Leikkaukset		1	2	3	4	5	
Kuvaus		1	2	3	4	5	

Tempo		1	2	3	4	5	
Tyyli		1	2	3	4	5	
Asenne	todella huono	1	2	3	4	5	erinomainen

17. Jos voisit, lisääisitkö tai muuttaisitko ohjelmassa jotain? Mitä?

18. Hiki-ohjelmalla pyritään auttamaan katsojia löytämään uusia lajeja ja innostamaan heitä kokeilemaan niitä. Asteikolla 1-5 (1 todella huonosti - 5 todella hyvin), kuinka hyvin ohjelma mielestäsi onnistuu tavoitteessaan?

todella huonosti 1 2 3 4 5 todella hyvin

Miksi? _____

19. Uskotko, että aiot tulevaisuudessa katsoa Hiki-ohjelmiaa? Kyllä En

Miksi? _____

20. Anna arvoasteikolla 1-5 (1 todella huono - 5 todella hyvä) yleisarvosana Hiki-ohjelmalle?

todella huono 1 2 3 4 5 todella hyvä

21. Haluaisitko vielä sanoa jotain Hiki-ohjelmasta?

Kiitoksia vastauksistasi!